

ΤΕΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΘΕΜΑ: «ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ
ΕΠΙΠΕΔΟ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ»

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ:κ. ΤΣΕΚΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ
ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ:ΝΙΚΟΛΑΚΗ ΣΤΥΛΙΑΝΗ

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2007

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ- ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ	7
1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	7
1.2 ΤΟ «ΔΕΛΗΛΩΜΕΝΟ» Η «ΛΑΝΘΑΝΟΝ» ΝΟΗΜΑ ΜΙΑΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	9
1.3 Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	11
1.4. ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	13
1.5. ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ	14
1.6 Ο ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ - ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ	16
1.7. Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	20
1.8. ΤΥΠΟΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	20
1.9. ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	25

1.10. ΤΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ- ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΧΙΟΥ, (ΜΕ ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΑΜΕΣΗ Η ΕΜΜΕΣΗ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ.....	34
2.1 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΧΙΟΥ.....	35
2.2 ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	38
2.3 ΥΠΟΔΟΜΕΣ	38
2. 4 ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	39
2.5 ΘΑΛΑΣΣΙΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ.....	41
2.6 ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ	43
2.7 ΎΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ	45
2.8 ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ.....	45
2.9 ΑΣΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ – ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ.....	47
2.10 ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ.....	47
2.11 ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΥΓΕΙΑΣ	47
2.12 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΟΙΝΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ	48
2.13 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΝΑ ΔΗΜΟ.	49
2.14 ΤΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ	49
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ-Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ Β.ΑΙΓΑΙΟ.....	54
3.1 ΤΟΜΕΑΣ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ - ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ.....	57
3.2 ΤΟΜΕΑΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ- ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ....	58
3.3 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	58
3.4 ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ.....	59
3.5 Ο ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ.....	60
3.6 ΤΟΜΕΑΣ ΈΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ.....	63
3.7. ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ.....	63
3.8 ΤΟΜΕΑΣ ΦΥΣΙΚΟΥ & ΔΟΜΗΜΕΝΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ.....	65
3.9 ΤΟΜΕΑΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	69
3.10 ΤΟΜΕΑΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ.....	70
3.11. ΤΑ ΚΠΣ ΣΤΟ ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ ΩΣ ΠΥΛΩΝΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	71
3.11.1. ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΣΧΕΔΙΟΥ ΠΡΟΤΑΣΗΣ.....	72
3.11.2 ΜΕΛΗ – ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΕΤΑΙΡΙΚΟΥ ΣΧΗΜΑΤΟΣ (Ε.Σ.)	72
3.11.3 ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	74
3.12.ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΕΣΠΑ.....	76
3.12.1. ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ 2007-2013.....	76

3.12.1.1. ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ.....	76
3.12.1.2. ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ & ΑΞΟΝΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗ ΝΕΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ.....	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4-ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ ΚΑΙ Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	89
4.1 ΦΟΡΕΙΣ ΠΟΥ ΣΥΜΒΑΛΛΟΥΝ ΣΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΗΣ ΧΙΟΥ.....	89
4.2 SWOT ANALYSIS ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΤΟΥ Ν. ΧΙΟΥ.....	93
4.2.1 ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ SWOT ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ.....	94
ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	98
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	103
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	105

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η συγκεκριμένη πτυχιακή μελέτη αναφέρεται στο Νομό Χίου δίνοντας βαρύτητα στην ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης σε σχέση με το τουρισμό. Συγκεκριμένα μέσα από τέσσερα και αναλυτικά κεφάλαια προσπαθήσαμε:

1. Να δώσουμε στον αναγνώστη να καταλάβει αρχικά έννοιες όπως τουρισμός μαζικός τουρισμός, εναλλακτικός τουρισμός και γενικά πως η κάθε μορφή αναπτύσσεται λειτουργεί και προτιμάται από τους τουρίστες. Συγχρόνως στο κεφάλαιο ένα αναπτύξαμε την έννοια του δημοσίου και γενικά της δημόσιας μέριμνας, πως λειτουργεί πως ενισχύει το κοινό καλό.
2. Στο Κεφάλαιο δύο θα μιλήσουμε συγκεκριμένα για τη περιοχή του Νομού Χίου, δίνοντας στοιχεία από τα οποία ο αναγνώστης θα κατανοήσει πως αναπτύσσεται η συγκεκριμένη περιοχή αλλά και πως ανταποκρίνεται στη σύγχρονη τουριστική αγορά. Στο κεφάλαιο δύο ο αναγνώστης έχει τη δυνατότητα να γνωρίσει το συγκεκριμένο Νομό.
3. Στο Κεφάλαιο τρία θα αναφερθούμε στην αναπτυξιακή στρατηγική όπως αυτή έχει καθοριστεί μέσα από τους στρατηγικούς στόχους της περιφέρειας Β. Αιγαίου, καθώς και πως υλοποιείται με την εφαρμογή εξειδικευμένων παρεμβάσεων ανά τομέα παρέμβασης κατά την προγραμματική περίοδο 2000-2006. Στους τομείς παρέμβασης της περιφέρειας Β. Αιγαίου περιλαμβάνεται και η δράση του τουρισμού. Επίσης θα γίνει μια αναφορά στο εθνικό στρατηγικό πλαίσιο αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007- 2013 και συγκεκριμένα στις βασικές προτεραιότητες αναπτυξιακής στρατηγικής της χώρας και έπειτα στις βασικές κατευθύνσεις και άξονες ανάπτυξης της περιφέρειας Β. Αιγαίου .
4. Στο τέταρτο κεφάλαιο θα αναφερθούμε σ' όλα τα εντεταλμένα όργανα,

και πως λειτουργούν αυτά στην τουριστική προβολή και ανάπτυξη της Χίου, καθώς και στην ανάλυση των δυνάμεων, αδυναμιών, ευκαιριών και απειλών του νησιού.

Η πτυχιακή ολοκληρώνεται με τα τελικά συμπεράσματα και τις τελικές προτάσεις μας οι οποίες είναι απόρροια της ευρύτερης μελέτης μας.

Κλείνοντας αυτή την εισαγωγή θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον εισηγητή αυτής της πτυχιακής εργασίας κ. Θεόδωρο Τσέκο επίκουρο καθηγητή του ΤΕΙ Καλαμάτας , για τις πολύτιμες υποδείξεις, την συνεχή επίβλεψη ,τη σωστή καθοδήγηση και το αμέριστο ενδιαφέρον που έδειξε στη διάρκεια της διεξαγωγής της παρούσας πτυχιακής εργασίας. Ευχαριστίες επίσης οφείλω στην κ. Λαγού Τζένη συνεργάτη της ΕΝΑ Χίου, Πυργάρη Λεωνίδα καθηγητή 2^{ου} Λυκείου Χίου, Κυτριλάκη Δημήτριο απόφοιτο ΤΕΙ Στελεχών Τουριστικών Επιχειρήσεων, καθηγητή τουρισμού και μέλος της Ν.Ε.Τ.Π και Μακροκάνη Γεώργιο, για τις σημαντικές πληροφορίες και το βιβλιογραφικό υλικό που μου παρέδωσαν.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου και τα αδέρφια μου που με στηρίζουν όλα αυτά τα χρόνια, και για την αφοσίωση τους σε κάθε βήμα των σπουδών μου γιατί χωρίς την βοήθεια τους δεν θα τα είχα καταφέρει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ- ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

Κυρίαρχο πολιτικό φαινόμενο του 20^{ου} αιώνα είναι το κράτος. Το σημερινό κράτος συγκροτημένο γύρω από έναν γραφειοκρατικό μηχανισμό επιφορτισμένο με ολοένα και πιο σύνθετες αποστολές κοινωνικής ρύθμισης, προωθεί και καλλιεργεί την ιδέα του κράτους πρόνοιας. Το σημερινό κράτος καθίσταται αντιληπτό μέσω των δράσεων του, θετικών ή αρνητικών. Ενώ παλαιότερα το κράτος ως έννοια προσεγγιζόταν στη θεσμική και διοικητική του κυρίως διάσταση, σήμερα η έννοια του κράτους αντιμετωπίζεται από μία άλλη οπτική: τα σημερινά κράτη- έθνη της Ευρώπης αφενός αποδυναμώνουν τα πολιτικά κέντρα λήψης των αποφάσεων τους – υπό την πίεση της ευρωπαϊκής συγκρότησης – αφετέρου ενδυναμώνουν την περιφέρεια παραχωρώντας της αυτονομία και αρμοδιότητες. Έχοντας ως στόχο την κατανόηση των λογικών, βάσει των οποίων λειτουργεί το κράτος το βιβλίο των Pierre Muller και Yves Surel «Η ανάλυση των πολιτικών του κράτους» στοχάζεται πάνω σε κάποια βασικά ερωτήματα¹:

1. Για ποίο λόγο παρεμβαίνει το κράτος ;
2. Πώς εφαρμόζεται μία δημόσια δράση ;
3. Πώς αποτιμάται η αποτελεσματικότητα μίας δημόσιας δράσης ;

Γενικά, θέλουμε να δείξουμε ότι από τον τρόπο δράσης του κράτους εξαρτάται ο τρόπος με τον οποίο οι σύγχρονες - σύνθετες κοινωνίες αντιλαμβάνονται τη σχέση τους με τον κόσμο.

1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Δημόσια δράση – δημόσια πολιτική (policies)² είναι η δημιουργία και υλοποίηση προγραμμάτων εκ μέρους του συντεταγμένου κράτους, τα οποία προγράμματα αποβλέπουν σε συγκεκριμένες στοχεύσεις. (π.χ. δημόσια πολιτική είναι η απόφαση του Γάλλου προέδρου Jaques Chirac, το 1995 να

¹ Muller Pierre (1950), Η Ανάλυση των πολιτικών του κράτους : ανάλυση των δημόσιων πολιτικών / Pierre Muller, Yves Surel ;μετ. Δέσποινα Παπαδοπούλου, Μαριάννα Ψύλλα, Αθήνα : Τυπωθήτω, 2002

² Pierre Muller, Yves Surel,(2002) Η ανάλυση των πολιτικών του κράτους. Τυπωθήτω, σ. 31-33

επιχειρήσει πυρηνικές δοκιμές στον Ειρηνικό Ωκεανό). Συγκεκριμένα παραθέτουμε παρακάτω τις μορφές της δημόσιας πολιτικής. Συγκεκριμένα:

1. Μια δημόσια πολιτική είναι ένα κοινωνικό κατασκεύασμα και ένα κατασκεύασμα έρευνας³. Συγκεκριμένα η δημόσια πολιτική δεν κινείται πάντα σε πλαίσια σταθερά και δεδομένα . Αντίθετα, αναθεωρείται διαρκώς και επαναπροσδιορίζεται. Δηλαδή, μια δημόσια πολιτική δεν έχει στατικό, αλλά δυναμικό-εξελικτικό χαρακτήρα . Για παράδειγμα η περιβαλλοντική πολιτική που εφαρμόζεται σε μία δεδομένη χρονική στιγμή από μία συγκεκριμένη πολιτική δυναμική (κυβέρνηση – κόμματα) δεν γίνεται να μείνει αμετάβλητη και ακίνητη, εφόσον η ίδια η κοινωνία αλλάζει και εξελίσσεται.

2. Η δημόσια πολιτική κατασκευάζει ένα κανονιστικό πλαίσιο δράσης⁴.

Μια δημόσια πολιτική συνίσταται από συγκεκριμένα μέτρα – δράσεις, που καθιστούν απτή την υπόσταση της. Τα μέτρα που λαμβάνονται για την υλοποίηση μιας πολιτικής μπορεί να είναι:

- οικονομικού χαρακτήρα
- διανοητικού χαρακτήρα (π.χ. η τεχνογνωσία που είναι δυνατόν να τεθεί σε εφαρμογή)
- ρυθμιστικού χαρακτήρα
- υλικού χαρακτήρα

Ως παραδείγματα δημόσιων πολιτικών οι οποίες στηρίζονται σε ένα πλαίσιο κανόνων ορίζονται τα ακόλουθα:

1. η πολιτική του κράτους στο θέμα της οδικής ασφάλειας
2. η πολιτική του κράτους στον τομέα της υγείας και περίθαλψης
3. η πολιτική του κράτους στον τομέα της άμυνας και της εθνικής ασφάλειας
4. η πολιτική του κράτους στον τομέα της πάταξης της ανεργίας και της γέννησης θέσεων εργασίας.
5. η πολιτική του κράτους στον τομέα της τουριστικής ανάπτυξης

3. Η δημόσια πολιτική παρουσιάζεται ως έκφραση της δημόσιας ισχύος⁵. Μια δημόσια πολιτική, εφόσον εκπορεύεται από το κράτος , σε επίπεδο

³ Pierre Muller, Yves Surel(2002) , οπ.παρ ,σ. 33-36

⁴ Pierre Muller, Yves Surel(2002) , οπ.παρ , σ.36-42`

⁵ Pierre Muller, Yves Surel(2002) , οπ.παρ , σ.42-44

απόφασης αλλά και χρηματοδότησης, στην ουσία αποδεικνύει την παντοδύναμη ισχύ του κράτους. Βέβαια, η κρατική παντοδυναμία – αυταρχισμός δεν εκδηλώνεται πάντα σε πρώτο πλάνο , κατά την υλοποίηση οποιασδήποτε δημόσιας – κυβερνητικής πολιτικής .

4. Η δημόσια πολιτική συνιστά ένα σύστημα τοπικής τάξης⁶. Μια δημόσια πολιτική αφορά ένα συγκεκριμένο «κοινό» και σ' αυτό απευθύνεται. Για παράδειγμα όσον αφορά την οδική ασφάλεια, μια δημόσια πολιτική είναι λογικό να απευθύνεται:α) στους αυτοκινητιστές β) στους κατασκευαστές οχημάτων γ) στους τεχνικούς συντήρησης οχημάτων δ)στις επιχειρήσεις μεταφοράς προσώπων και φορτίων ε)στις εταιρίες μελέτης και κατασκευής δρόμων στ)στο σύστημα λειτουργίας των νοσοκομείων.

1.2 ΤΟ «ΔΕΔΗΛΩΜΕΝΟ» Η «ΛΑΝΘΑΝΟΝ» ΝΟΗΜΑ ΜΙΑΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ⁷

Υπάρχει ένα ουσιαστικό ερώτημα σε σχέση με το αν η δημόσια πολιτική εξυπηρετεί και προωθεί πάντα τους στόχους τους οποίους επίσημα θέτει η κυβέρνηση, μέσω της οποίας εξαγγέλλεται αυτή η πολιτική, ή τελικά και άλλες δυνάμεις προωθούν δικά τους συμφέροντα δια της προώθησης της συγκεκριμένης πολιτικής. Η απάντηση θα δοθεί μέσα από δυο παραδείγματα. Συγκεκριμένα στον πόλεμο του Περσικού κόλπου, ο «δεδηλωμένος» στόχος της κυβέρνησης των Η.Π.Α. ήταν η απελευθέρωση του Κουβέιτ από το Ιράκ. Όμως ήταν αυτός ο πραγματικός στόχος ; Ή μήπως ο «λανθάνων»στόχος, μια και η πραγματική πρόθεση της υπερδύναμης (Η.Π.Α.) ήταν η αποδυνάμωση – απονεύρωση του Ιράκ και όχι η απελευθέρωση του Κουβέιτ, αυτό ήταν απλά η αφορμή και όχι η πραγματική αιτία επίθεσης.

Άλλο ένα παράδειγμα: Η κυβέρνηση του Jospin στη Γαλλία ,το 1997, προέβη σε μερική ιδιωτικοποίηση της αεροπορικής εταιρίας Air France. Ο δεδηλωμένο στόχος ήταν ότι η Γαλλική κυβέρνηση ήθελε να προστατεύσει και να θωρακίσει τον εθνικό αερομεταφορέα της Γαλλίας απέναντι στο κίνδυνο

⁶ Pierre Muller, Yves Surel(2002) .οπ.παρ. σ. 44-46

⁷ Pierre Muller, Yves Surel(2002) .οπ.παρ. σ. 47-48

μιας ολικής ιδιωτικοποίησης αυτός ήταν ο «δεδηλωμένος στόχος» η πραγματικότητα όμως ήταν ότι προετοίμαζε το έδαφος για μια οριστική μελλοντική ιδιωτικοποίηση; «λανθάνων στόχος».

Πολλοί συνδέουν την αποτελεσματικότητα ή τη μη αποτελεσματικότητα μιας δημόσιας πολιτικής με τις οικονομικές επιχορηγήσεις που της αποδίδονται⁸. Μπορεί μια δημόσια πολιτική, που για να υλοποιηθεί απαιτεί μικρό κόστος, να έχει λίαν ευεργετικές επιδράσεις για το σύνολο (π.χ. η νομιμοποίηση της αντισύλληψης, ενώ ως νομοθέτημα συνεπάγεται μηδαμινό κόστος, σε επίπεδο κοινωνίας επιδρά θετικότερα, αφού, εκτός των άλλων, απαλλάσσει το κράτος από το οικονομικό βάρος της συντήρησης ιδρυμάτων για εξώγαμα παιδιά, της μισθοδοσίας ειδικών υπαλλήλων σ' αυτά τα ιδρύματα κ.λ.π.)

Αλλά είναι δυνατό και το αντίθετο: μια δημόσια πολιτική ενδέχεται να απαιτεί προκειμένου να υλοποιηθεί μεγάλη οικονομική δαπάνη, χωρίς όμως και τις ανάλογες θετικές συνέπειες (π.χ. κάποιες ιατρικές εξετάσεις και θεραπείες – όπως του καρκίνου και άλλων σοβαρών ασθενειών – ενώ είναι ιδιαίτερα δαπανηρές, ωστόσο δεν κατορθώνουν τις περισσότερες φορές να κρατήσουν στη ζωή τον ασθενή, αφού ο θάνατος λόγω αυτών των ασθενειών, είναι σχεδόν το επακόλουθο). Μια δημόσια πολιτική – δράση από την στιγμή της σύλληψης της μέχρι την εφαρμογή της, ακολουθεί τα εξής στάδια⁹:

- ❖ Καθορισμός του προς επίλυση προβλήματος (π.χ. αντιμετώπιση μιας φυσικής καταστροφής, αντιμετώπιση της ανεργίας)
- ❖ Παραγωγή λύσεων
- ❖ Απόφαση εφαρμογής της συγκεκριμένης πολιτικής
- ❖ Εφαρμογή – εκτέλεση της συγκεκριμένης δράσης
- ❖ Αξιολόγηση του όλου επιχειρήματος (Ποια τα αποτελέσματα από την εφαρμογή της συγκεκριμένης δράσης; Μήπως σε κάποιο σημείο πρέπει να γίνει τροποποίηση; κ.λ.π.)
- ❖ Λήξη – πραγματοποίηση των καθορισμένων στόχων

⁸ Pierre Muller, Yves Surel(2002) οπ.παρ., σ. 51-52

⁹ Pierre Muller, Yves Surel(2002) οπ.παρ., σ. 53-59

1.3 Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Οι επιδιώξεις της τουριστικής πολιτικής δεν είναι πάντα κατανοητές ούτε αποδεκτές από τη βιομηχανία που επηρεάζεται περισσότερο από αυτές. Πολύ συχνά η ταξιδιωτική βιομηχανία θεωρεί ότι η κυβέρνηση, αφενός παρεμβαίνει στον τομέα με υπερβολικό αριθμό ρυθμίσεων, αφ' ετέρου δεν την στηρίζει ικανοποιητικά. (π.χ. ευθύνη της κυβέρνησης δεν είναι να προωθεί ή να καλλιεργεί την ανάπτυξη του τουρισμού ως αυτοσκοπό, αλλά περισσότερο για τις ωφέλειες, που θα προσφέρει αυτή η ανάπτυξη στους ανθρώπους). Οι στόχοι του τουρισμού μπορεί να εκφράζονται ως ενίσχυση της ανάπτυξης, όμως η πολιτική που ακολουθεί τους στόχους αυτούς θα έχει έναν ευρύτερο ορισμό και βαθύτερες επιπτώσεις. Τελικά, σκοπός της κυβερνητικής πολιτικής είναι η βελτίωση της ζωής των πολιτών και η πρόοδος του έθνους.¹⁰

Οι στόχοι και το αντικείμενο του τουρισμού μπορεί να περιλαμβάνουν θέματα εσωτερικής και διεθνούς φύσεως. Αν και τα δύο αυτά στοιχεία δεν ταυτίζονται, πολύ συχνά παρουσιάζουν κοινά σημεία. (π.χ. ο στόχος της δημιουργίας εσόδων από τον τουρισμό μπορεί να εφαρμοστεί τόσο στον εγχώριο όσο και το διεθνή τουρισμό. Η διαφορά είναι ότι, στον εγχώριο τουρισμό, τα έσοδα του τουρισμού αντιπροσωπεύουν μια αναδιανομή του εθνικού εισοδήματος, ενώ τα έσοδα του διεθνούς τουρισμού αντιπροσωπεύουν εισόδημα προερχόμενο από εξαγωγές, που θα συνεισφέρει στο εμπορικό ισοζύγιο μιας χώρας της διεθνούς κοινότητας. Μεταξύ των κυριότερων τουριστικών στόχων που υιοθετεί ένας Οργανισμός Τουρισμού¹¹ βάση των οποίων θα ασκηθεί η ενδεδειγμένη πολιτική, είναι οι εξής:

1. Εσωτερικού Στόχοι και αντικείμενατα οποία ορίζονται ως εξής:¹²

- Εθνική συνοχή και αίσθηση της εθνικής ταυτότητας .
- Κατανόηση από το κοινό του ρόλου που παίζουν οι εθνικοί φορείς και των

¹⁰ Chuck Y. Gee – James C. Makens –Dexter J. L.Choy,(2001), Τουριστική και ταξιδιωτική βιομηχανία ,ΕΛΛΗΝ, σ.133

¹¹ Μια Εθνική Διεύθυνση τουρισμού (national tourist administration) γνωστή και ως Εθνικός Οργανισμός Τουρισμού –(national tourism organization) είναι το κεντρικό κυβερνητικό σώμα, που έχει αναλάβει την ευθύνη εκτέλεσης της δημόσιας πολιτικής που αφορά τα ταξιδιωτικά και τουριστικά συμφέροντα του έθνους.

¹² Chuck Y. Gee – James C. Makens –Dexter J. L.Choy,(2001),ο.π.π , σ.133

πολιτικών ευθυνών των πολιτών.

- Δημόσια υγεία και ευημερία.
- Ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη / αναδιανομή του εθνικού εισοδήματος.
- Δημόσιος σεβασμός για το περιβάλλον.
- Διατήρηση των παραδόσεων των μειονοτήτων και των περιφερειών.
- Προστασία του δικαιώματος του ανθρώπου για ελεύθερο χρόνο, για ψυχαγωγία και τουρισμό, ως στοιχείο ενός ποιοτικού τρόπου διαβίωσης.

2. Διεθνείς Στόχοι και αντικείμενα¹³:

- Αύξηση στα έσοδα από τις εξαγωγές .
- Οικονομική ανάπτυξη μέσα από ξένες επενδύσεις σε τουριστικές επιχειρήσεις και δημιουργία θέσεων εργασίας.
- Αυξημένο εθνικό εισόδημα και μεγαλύτερα φορολογικά έσοδα .
- Επέκταση της υποδομής για την εξυπηρέτηση των ξένων επισκεπτών και των αναγκών των κατά τόπου κοινοτήτων.
- Στενότερες σχέσεις με τους πολίτες που ζουν στο εξωτερικό ως μετανάστες.
- Θετικότερη εικόνα στο εξωτερικό και καλύτερη κατανόηση των κοινωνικών και πολιτιστικών επιτευγμάτων και της συμβολής της χώρας στη διεθνή κοινότητα.
- Διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς του έθνους.
- Ισχυροί διπλωματικοί δεσμοί με άλλα κράτη.
- Προώθηση της διεθνούς κατανόησης και της προσφοράς για την παγκόσμια ειρήνη

Η πολιτική και οι ενέργειες των άλλων δημόσιων φορέων είναι διαμετρικά αντίθετες με αυτές των Οργανισμών Τουρισμού. Για παράδειγμα ένα υπουργείο οικονομικών μπορεί να ζητάει υψηλότερα επιτόκια, ενώ την ίδια στιγμή ο Οργανισμός Τουρισμού να ενθαρρύνει τις επενδύσεις σε νέα πολυτελή τουριστικά ξενοδοχεία. Ή μία υπηρεσία πολιτικής αεροπορίας να έχει εγκρίνει την αύξηση των τιμών στα εισιτήρια διεθνών πτήσεων, την ίδια στιγμή που ο Οργανισμός Τουρισμού να έχει μόλις ξεκινήσει διαφημιστική καμπάνια στο εξωτερικό. Μια τέτοια αντιπαραγωγική λειτουργία δεν οφείλεται απαραίτητα σε μία κακοπροαίρετη διάθεση κατά του τουρισμού. Μάλλον, είναι λογικό μία

¹³ Chuck Y. Gee – James C. Makens –Dexter J. L.Choy,(2001),οπ.παρ., σ.134

χώρα να δίνει προτεραιότητα σε θέματα ασφάλειας, υγείας, εσωτερικής τάξης, ελέγχου των μεταναστών, καθώς και σε παρόμοια εθνικής σημασίας προβλήματα, απ' ό,τι δίνει στην προώθηση του τουρισμού ή την εξυπηρέτηση των τουριστών. Τέλος η διαμόρφωση της δημόσιας πολιτικής είναι μία διαδικασία συγκρούσεων και συμβιβασμών, ένα θέμα μεσολάβησης ανάμεσα στα ανταγωνιστικές ομάδες με 'ιδιωτικά συμφέροντα' και καθορισμού του 'κοινού συμφέροντος'. Οι δημόσιοι φορείς, όπως τα εθνικά γραφεία τουρισμού, μπορεί να επηρεάσουν τη διαδικασία αυτή μόνο αν γνωστοποιήσουν τις προτεραιότητες και τα συμφέροντα τους στους κατάλληλους ανθρώπους, την κατάλληλη στιγμή. Και στο σημείο αυτό βρίσκεται το πρόβλημα. Κατά κανόνα, οι Οργανισμοί Τουρισμού αντιμετωπίζουν τη βασικότερη λειτουργία τους περισσότερο ως μάρκετινγκ παρά ως διαμόρφωση πολιτικής. Συνεπώς, δεν καταφέρνουν πάντα να αποκτήσουν τη συνεργασία, ούτε να επηρεάσουν τις ενέργειες των άλλων φορέων των οποίων η υποστήριξη τους είναι αναγκαία.

1.4. ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Το τουριστικό σύστημα και η οικονομική διάσταση του τουριστικού φαινομένου ερμηνεύονται και ταυτόχρονα οριοθετούνται από την έννοια των χωρικών ενότητων οι οποίες ενεργοποιούν τις μετακινήσεις της τουριστικής πελατείας¹⁴.

Έτσι, ο P.Deffert, στα πλαίσια της χωρικής προσέγγισης του τουριστικού φαινομένου, υπογραμμίζει ότι ο τουρισμός αντιπροσωπεύεται από το παρακάτω τρίπτυχο:

Τουρισμός = ταξίδι + κατάλυμα + αναψυχή

Αυτό το τρίπτυχο αφενός μεν συνθέτει τον κορμό της τουριστικής βιομηχανίας, αφετέρου δε απεικονίζει τη διασπορά ή τις συγκεντρώσεις των τουριστικών ροών από το κέντρο προς τις περιφερειακές χωρικές ενότητες. Στα πλαίσια

¹⁴ Βαρβαρέσος Σ.(1999), Τουριστική ανάπτυξη και διοικητική αποκέντρωση, Προπομπός, σ. 21

αυτά των διαμορφούμενων τουριστικών ροών, το τουριστικό σύστημα μπορεί να οριοθετηθεί με την χρήση μίας δυσδιάστατης χωρικής προσέγγισης, η οποία προϋποθέτει την διάκριση μεταξύ των ζωνών προέλευσης και υποδοχής των τουριστών. Η διάκριση των ζωνών προέλευσης και υποδοχής των τουριστών σε δύο τμήματα αντανακλά αφενός μεν :

1. Μια εξωτερική ή αλλοδαπή ζήτηση, η οποία χαρακτηρίζεται κατεξοχήν ομογενής,
2. Μια εγχώρια ή ημεδαπή ζήτηση,

Αφετέρου δε:

1. Μια εξωτερική ή αλλοδαπή προσφορά, η οποία από χρηματοδοτική άποψη θεωρείται ομογενής,
2. Μια εγχώρια ή εθνική προσφορά

Η περιφέρεια, ο νομός και ο δήμος ή και η κοινότητα μπορεί να αποτελέσουν, σύμφωνα με την παραπάνω προσέγγιση ,αυτοτελείς χωρικές ενότητες μετακίνησης και διαμονής των ημεδαπών και των αλλοδαπών τουριστών.

1.5. ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Αν και ο όρος «τουρισμός» χρησιμοποιείται από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα, είναι γνωστό ότι το κοινωνικό αυτό φαινόμενο, το συναντάμε πάρα πολύ νωρίς στην ανθρώπινη ιστορία. Σήμερα ο τουρισμός ορίζεται σαν ένα αυτοδύναμο φαινόμενο συνώνυμο της κατανάλωσης και του ελεύθερου χρόνου , παρουσίασε μία ταχύτατη ανάπτυξη μια χωρική εξάπλωση μια κοινωνική αποδοχή σε παγκόσμιο επίπεδο, που σήμερα θεωρείται αναπόσπαστο τμήμα της σύγχρονης καθημερινότητας¹⁵.

Με την ανάπτυξη των κοινωνιών αναπτύσσονται και οι διάφορες μορφές τουρισμού από τα χρόνια ακόμα της Αρχαίας Ελλάδας και της Αρχαίας Ρώμης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ότι κατά την διάρκεια των Ολυμπιακών αγώνων όχι μόνο υπήρχαν άνθρωποι που ταξίδευαν για να συμμετάσχουν ή να παρακολουθήσουν αγώνες , άρα μπορούμε να κάνουμε λόγο για τουρισμό λόγω των Ολυμπιακών αγώνων, αλλά προκειμένου να εξασφαλισθεί η ασφαλής

¹⁵ Βαρβαρέσος Σ. (1997) Τουρισμός – οικονομικές προσεγγίσεις, Προπομπός

μεταφορά των αθλητών και των θεατών ίσχυε και η «η παγκόσμια εκχειρία». Άρα από την αρχαία Ελλάδα μπορούμε να μιλάμε για μία σειρά από «ειδικές μορφές» τουρισμού που ήταν μάλιστα ιδιαίτερα αναπτυγμένες και διαδεδομένες.

Το φαινόμενο του τουρισμού ακολουθεί τις διάφορες κοινωνικές εξελίξεις και διαμορφώνεται ανάλογα μέσα στο χρόνο. Στο μεσαίωνα, κατά κύριο, λόγω επικράτησε ο τουρισμός για καθαρά θρησκευτικούς λόγους ενώ παράλληλα διαδραματίζονται στην Ευρώπη μια σειρά από γεγονότα, τα οποία θα βοηθήσουν στην επαφή της με τις νέες ηπείρους.

Κατά την Αναγεννησιακή περίοδο, οι άνθρωποι ταξιδεύουν πλέον από «διανοουομενίστικη περιέργεια», θεωρώντας τα ταξίδια ως το καλύτερο μέσον διαπαιδαγώγησης των νέων ευγενών . Τα ταξίδια μέχρι και το 19^ο αιώνα , ήταν ακόμη προνόμιο μίας ολιγαρχίας αριστοκρατών και gentiers (εισοδηματιών) ¹⁶. Η βιομηχανική επανάσταση, η ανάπτυξη των σιδηροδρόμων και η εξέλιξη της ναυσιπλοΐας θέτουν τις βάσεις για τον εκδημοκρατισμό του τουριστικού φαινομένου και την ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού, κατά τον 20^ο αιώνα .σε συνδυασμό βέβαια με την καταλυτική για την εξέλιξη του τουρισμού ανάπτυξη των αερομεταφορών.

Η ταχύτατη ανάπτυξη του τουρισμού μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο οφείλεται στις σημαντικές εξελίξεις που καταγράφηκαν στο τομέα της παραγωγής, της παραγωγικότητας, της αγοραστικής δύναμης, του βιοτικού επιπέδου, της αύξησης του μέσου όρου ζωής , της μείωσης του χρόνου συνταξιοδότησης, της αύξησης της διάρκειας διακοπών μετ'αποδοχών , οι οποίες συντέλεσαν στην αύξηση του ελεύθερου χρόνου. Ο βιομηχανικός πολιτισμός δημιούργησε επιπλέον έναν αριθμό αναγκών , οι οποίες ενεργοποιούν την τουριστική μετακίνηση και εντείνουν τη φυγή από τους χώρους εργασίας και απρόσωπους τόπους κατοικίας, καθιστώντας πλέον τον τουρισμό ένα φαινόμενο με τεράστια κοινωνική και οικονομική σημασία.¹⁷

Ο τουρισμός λοιπόν είναι ένα οικονομικό φαινόμενο, παγκόσμιας εμβέλειας, απεριορίστων διαστάσεων και μεγέθους. Αναπτύσσεται, μεταβάλλεται και

¹⁶ Ο όρος "gentier" περιλάμβανε εκείνους που έχοντας εργαστεί μία ολόκληρη ζωή, είχαν φτάσει σε μία ηλικία ανάπαυσης , καθώς και εκείνους που δεν ήταν υποχρεωμένοι να εργαστούν εφόσον μπορούσαν να ζήσουν από τα εισοδήματά τους.

¹⁷ Β.Ρούπας, Δ.Λαλουμής,(1998), Διοίκηση τουριστικών επιχειρήσεων, Α,Σταμούλης, Αθήνα

διαμορφώνεται καθημερινά, καθώς επηρεάζεται από οικονομικούς, πολιτισμικούς, τεχνολογικούς και γεωγραφικούς παράγοντες. Παράλληλα θεωρείται μοχλός ανάπτυξης της τοπικής οικονομίας διότι ως εξαγωγική δραστηριότητα που στηρίζεται στην ανάδειξη τοπικών τουριστικών πόρων, μπορεί να αποτελέσει μοχλό κινητοποίησης της τοπικής οικονομίας συμπαρασύροντας τους υπόλοιπους παραγωγικούς τομείς σε ανοδική τροχιά¹⁸.

1.6 Ο ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ - ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Η εποχή μας χαρακτηρίζεται σε παγκόσμιο επίπεδο από οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές, πληθυσμιακές αλλαγές και καθημερινά διαμορφώνεται ένα ιδιαίτερο ασταθές περιβάλλον. Είναι γεγονός ότι στις δύσκολες συνθήκες που καθημερινά διαμορφώνονται, το πάντα ευάλωτο και ευμετάβλητο προϊόν του τουρισμού δέχεται πολλές πιέσεις από τη μία, ενώ γίνεται ολοένα και πιο ελκυστικό από την άλλη.

Η συνήθης πρακτική είναι να περιγράφεται ο Τουρισμός σαν ένα είδος βιομηχανίας. Ο τουρισμός θεωρείται σήμερα μία βιομηχανία ή μάλλον, καλύτερα, ένας οικονομικός κλάδος που συγκρίνεται με άλλους κλάδους, όπως παροχής υπηρεσιών, υγείας, μεταφορών κ.ά. Πολλές φορές, εκτιμάται ότι ο Τουρισμός είναι μέσα στις τρεις πιο σημαντικές βιομηχανίες σε πολλές χώρες. Ο Τουρισμός όμως φαίνεται να είναι όχι μία μοναδική βιομηχανία αλλά ένα σύνολο επιμέρους βιομηχανιών. Πριν το 1970 ο Τουρισμός δεν είχε λάβει την απαιτούμενη σημασία, ως μία σημαντικότερη βιομηχανία. Η εικόνα που επικρατούσε για τον τουρισμό ήταν αυτή της διασκέδασης, των παιχνιδιών και της μη παραγωγής. Κάτω από αυτήν την πεποίθηση, ο Τουρισμός ήταν κάτι ακριβώς αντίθετο προς τα παραδοσιακά δεδομένα εργασίας. Οι ντόπιοι έβλεπαν τους τουρίστες σαν άγρια πλήθη που γίνονταν εχθροί του τοπικού φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, παραβλέποντας πολλές φορές ότι οι τουρίστες ήταν πηγή εισοδήματος.

Η νοοτροπία αυτή, όμως, άλλαξε μετά το 1970 και όσοι ήταν δραστηριοποιημένοι σ' αυτό το χώρο, προσπάθησαν να δώσουν τη διάσταση αυτήν, σ' αυτόν τον οικονομικό τομέα. Αυτή η αλλαγή αντιμετώπισης είχε

¹⁸ Παυλόπουλος, Π., (1999), Το μέγεθος και η Δυναμική του Τουριστικού Τομέα, ΙΤΕΠ,

μεγάλη σημασία, αφού ο Τουρισμός άρχισε να αντιμετωπίζεται από τους οικονομολόγους, αλλά και τις περισσότερες κυβερνήσεις σαν ένας σοβαρός οικονομικός κλάδος, με οικονομικές επιπτώσεις σε κατά τόπους, αλλά και ευρύτερο επίπεδο, κλάδος που προσέφερε εργασίες και εισόδημα και συνέβαλε στην οικονομική ανάπτυξη¹⁹.

Κάτω από την άποψη της “βιομηχανίας” η τουριστική βιομηχανία αποτελείται από άλλους, καθαρά προσδιορισμένους, τομείς επιχειρήσεων που βρίσκονται στο χώρο παροχής υπηρεσιών στους τουρίστες. Τα ξενοδοχεία, εστιατόρια, μεταφορές και κέντρα διασκέδασης είναι παραδείγματα επιχειρήσεων που συνιστούν την τουριστική βιομηχανία.

Στην πραγματικότητα, υπάρχει μία σύγχυση σχετικά με τον ορισμό του *ποιος είναι τουρίστας* ή *όχι, τι είναι ταξίδι* και *τι τουρισμός*. Υπάρχουν μόνο οι τουρίστες που αναζητούν διασκέδαση ή και αυτοί που ταξιδεύουν για δουλειές; Πόσο μακριά από το σπίτι του πρέπει να ταξιδέψει κάποιος για να θεωρείται τουρίστας/ταξιδιώτης; Από την καθαρά οικονομική άποψη, ένας επισκέπτης - που ονομάζεται τουρίστας - είναι κάποιος που πηγαίνει κάπου, σε μία περιοχή, ξοδεύει λεφτά και μετά φεύγει. Ο λόγος της επίσκεψης, διάρκεια παραμονής, διάρκεια ταξιδιού ή η μεγάλη απόσταση από το σπίτι του είναι αδιάφορα γεγονότα. Έτσι, ορίζουμε τον τουρίστα, σαν ένα άτομο που ταξιδεύει εκτός του συνήθη τόπου διαμονής του/της, και ξοδεύει χρήματα στους τόπους διαμονής του. Ο ορισμός περιλαμβάνει άτομα που:

- μένουν σε ξενοδοχεία, πανδοχεία, θέρετρα κ.ά.
- επισκέπτονται συγγενείς και φίλους
- επισκέπτονται έναν τόπο τυχαία, απλώς πηγαίνοντας για κάποιον άλλο λόγο
- βρίσκονται σε μονοήμερο ταξίδι (δηλαδή δεν διανυκτερεύουν πουθενά)

Επίσης, οι επισκέπτες/τουρίστες μπορεί να :

- παρακολουθούν μία συγκέντρωση ή ένα συνέδριο
- ταξιδεύουν για επαγγελματικούς σκοπούς
- είναι σε διακοπές ή κάνουν ψώνια
- ταξιδεύουν για προσωπικούς ή οικογενειακούς λόγους

Σήμερα υπάρχουν προβλήματα με τους παραπάνω προσδιορισμούς²⁰:

¹⁹ Βαρβαρέσος Στέλιος(1998), Τουρισμός: Έννοιες, Μεγέθη, Δομές, Προπομπές

²⁰ Παυλίδης, Π. (1993) Ξενοδοχειακό Μάρκετινγκ, Εκδόσεις Interbooks

1. Μερικοί άνθρωποι ταξιδεύουν αρκετά μεγάλες αποστάσεις για ψώνια, ή επενδύσεις και αυτό μπορεί να συμβαίνει αρκετές φορές το χρόνο. Υπάρχει δυσκολία στο να μετρηθούν σαν στατιστικό στοιχείο. Τεχνικά δεν είναι τουρίστες, αλλά απλοί καταναλωτές.
2. Πολλοί άνθρωποι διατηρούν δύο κατοικίες, μία θερινή και μία χειμερινή. Διαμένουν σ' αυτά σε περιόδους μεγαλύτερες του μήνα και, ωστόσο, δεν κατηγοριοποιούνται σαν τουρίστες. Ωστόσο, οι υπόλοιποι που πραγματοποιούν σύντομες επισκέψεις στα σπίτια αυτά σαν φιλοξενούμενοι ή ενοικιαστές, είναι τουρίστες.
3. Πώς κατηγοριοποιούνται οι επισκέπτες, όταν κάποιος μένει σε περιοχές κοντά ή έξω από έναν τουριστικό προσδιορισμό και δέχονται επισκέψεις από φίλους ή συγγενείς; Στην πραγματικότητα, εδώ το πρόβλημα δεν είναι αν είναι τουρίστες ή όχι. Αυτοί που επισκέπτονται φίλους και συγγενείς, σίγουρα είναι. Το ερώτημα είναι πια περιοχή παίρνει το τουριστικό πλεονέκτημα. Ο τουριστικός προσδιορισμός ή η περιοχή απ' έξω από αυτόν τον προσδιορισμό; Αν και ο διαχωρισμός είναι δύσκολος, η περιοχή που λειτουργεί ως τουριστικός προσδιορισμός θα πρέπει να είναι ο αποδέκτης των δαπανών που γίνονται.

Μετά τα παραπάνω, ο τουρισμός μπορεί να θεωρηθεί ως²¹:

- Ένα κοινωνικό φαινόμενο και όχι ακριβώς μια οικονομική δραστηριότητα.
- Το σύνολο των δαπανών όλων των ταξιδιωτών και επισκεπτών που έχουν διαφορετικούς σκοπούς.
- Μία εμπειρία, διαδικασία εξαιρετικά πολύπλοκη και όχι ένα προϊόν - στην πραγματικότητα μία εξαιρετικά πολύπλοκη εμπειρία.

Αν και δεν μπορεί να οριστεί αυστηρά ως οικονομική δραστηριότητα, ή βιομηχανία, ο τουρισμός έχει οικονομικό αντίκτυπο στην ευρωστία μίας οικονομίας μιας περιοχής ή μίας ολόκληρης χώρας. Είναι πολύ σημαντικές οι οικονομικές απολαβές που έχουν πολλές περιοχές ή ακόμα και χώρες από τον τουρισμό. Τέτοιες απολαβές γίνονται από αυτούς που προσφέρουν κατάλυμα, είδη φαγητού, σταθμούς καυσίμων και επίσης καταστήματα με ρουχισμό, υποδήματα, ηλεκτρονικά είδη, είδη διακοπών ή είδη της τοπικής βιοτεχνίας και χειροτεχνίας. Επίσης, υπηρεσίες όπως συγκοινωνίες, διόδια κ.ά. Στην πραγματικότητα, οι τουρίστες σ' έναν τόπο, ξοδεύουν χρήματα σ' ότι σχεδόν

²¹ Παυλίδης, Π. (1993), ο.π.α.ρ.

είδη ξοδεύουν και οι ντόπιοι. Έτσι συμβάλλουν στην αύξηση του τζίρου των τοπικών παραγωγών και γενικά εταιριών. Έτσι, ο τουρισμός είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο με καθαρά μεγάλες οικονομικές επιπτώσεις. Πολλοί τον αντιμετωπίζουν καθαρά σαν βιομηχανία, για λόγους ευκολίας προσδιορισμού από την άποψη του marketing. Στην πραγματικότητα, όμως, ο τουρισμός δεν μπορεί να θεωρηθεί ακριβώς με τα κριτήρια μιας βιομηχανίας, αλλά σαν κοινωνικό φαινόμενο, το οποίο οδηγεί σε οικονομικές απολαβές για τον τόπο που δέχεται τουρισμό και οικονομικές απορροές για τον τόπο που δημιουργεί τουριστική κίνηση προς τα έξω.

Μετά από τρία δύσκολα έτη(2001-2003) και παρά τις δύσκολες διεθνείς οικονομικές συγκυρίες, τη θεαματική άνοδο των τιμών του πετρελαίου στις διεθνείς αγορές και τις τρομοκρατικές επιθέσεις, τα τελευταία χρόνια η τουριστική βιομηχανία επιβεβαιώνει τη συνεχή σταθερή της άνοδο, τόσο σε διεθνείς τουριστικές αφίξεις όσο και σε εισπραχθέν τουριστικό συνάλλαγμα. Οι αρνητικές συνέπειες του τουρισμού, με τις οποίες ήρθαν αντιμέτωπες πολλές περιοχές λόγω της άναρχης και ανεξέλεγκτης τουριστικής ανάπτυξης που γνώρισαν, έφεραν στο προσκήνιο την έννοια της βιωσιμότητας στον τουρισμό. Βιώσιμος τουρισμός είναι αυτός που στοχεύει ταυτόχρονα τόσο στην οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική ανάπτυξη, όσο και στη περιβαλλοντική προστασία και τη διατήρηση των πόρων, πάνω στους οποίους στηρίζεται. Κατά την διάρκεια των 20 τελευταίων ετών ο τουρισμός έχει αναπτυχθεί σε μία πολύ σημαντική βιομηχανία, αλλά χωρίς στρατηγική για βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη.

Η ευρωπαϊκή ένωση έχει ενισχύσει ορισμένα πρότυπα σχέδια βιώσιμου τουρισμού και έχει συνεργαστεί με τα κράτη – μέλη για την εφαρμογή περιβαλλοντικών μέτρων, τα οποία θα ωφελήσουν τον τουρισμό μέσω της διατήρησης των βιότοπων, της προστασίας της ποιότητας των υδάτων και του ελέγχου της διάθεσης των αποβλήτων. Πρέπει όμως να ληφθούν και άλλα μέτρα στους τομείς των μεταφορών και της ενέργειας , έτσι ώστε η ανάπτυξη του τουρισμού να μην επιβαρύνει τους φυσικούς πόρους σε τοπικό επίπεδο. Το κοινό χρειάζεται άλλωστε καλύτερη ενημέρωση σχετικά με τις επιπτώσεις του τουρισμού στο τοπικό περιβάλλον, έτσι ώστε να αλλάξει συμπεριφορά. Η τοπική υποδομή και η φυσικοί πόροι έρχονται αντιμέτωποι συχνά με την δραματική αύξηση του πληθυσμού κατά την διάρκεια της τουριστικής εποχής.

1.7. Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Ελλάδα είναι μία εξαιρετικά ποικιλόμορφη χώρα με πάρα πολλά συγκριτικά πλεονεκτήματα να προβάλλει στον τομέα του τουρισμού. Το μεσογειακό εύκρατο κλίμα της χώρας, η ποικιλομορφία του περιβάλλοντος, τα μνημεία, η ιστορία της, οι πεντακάθαρες θάλασσες και η παροιμιώδης φιλοξενία του Ελληνικού λαού, προσελκύουν εδώ και πολλά χρόνια μεγάλο αριθμό τουριστών στη χώρα. Ο μεγάλος εθνικός και πολιτισμικός πλούτος, η ποικιλία του, το ευχάριστο κλίμα και η φιλοξενία αποτελούν σημαντικά πλεονεκτήματα που εξηγούν εν μέρει την μέχρι τώρα τουριστική ανάπτυξη, αλλά και αναδεικνύουν τα σημαντικά περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης του τουρισμού στη χώρα μας. Ο ελληνικός τουρισμός αποτελεί έναν τομέα που συνεισφέρει πολλαπλά στην οικονομία σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο μέχρι και σήμερα

Εκτός από τους εξωτερικούς παράγοντες όμως που επηρεάζουν αρνητικά την τουριστική κίνηση της χώρας μας, κατά ένα μεγάλο μέρος αυτό οφείλεται και σε εσωτερικές αδυναμίες και αδράνεια, με αποτέλεσμα διαστρεβλώσεις στις δομές, τις δημόσιες υπηρεσίες, τους φορείς και τις επιχειρήσεις του κλάδου.

Τα μεγάλα συγκριτικά μας πλεονεκτήματα, η φύση, οι παραλίες, τα πολλά μικρά νησιά, οι παραδοσιακοί οικισμοί, οι ιστορικοί και αρχαιολογικοί χώροι δεν αξιοποιούνται και δεν προβάλλονται με τον κατάλληλο σύγχρονο τρόπο, τόσο από το κράτος όσο και από τους τοπικούς φορείς, οι οποίοι συχνά δυσκολεύονται να προστατεύσουν και να διαχειριστούν με μακροχρόνια προοπτική, ως μοναδική κληρονομιά. Το ελληνικό τουριστικό προϊόν τις τελευταίες δεκαετίες είτε παρέμενε το ίδιο, στηριζόμενο σε κορεσμένες και απρόσωπες αξίες (ήλιος, θάλασσα) είτε εξελίχθηκε εν μέρει, κυρίως με μεμονωμένες ιδιωτικές ή και τοπικές πρωτοβουλίες σε περιφερειακό επίπεδο, χωρίς αυτό να αποτελεί μέρος ενός νέου συνολικού σχεδιασμού για τον τουριστικό τομέα σε κρατικό επίπεδο²².

1.8. ΤΥΠΟΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

²² Σωτηριάδης, Μ.: (1994), Τουριστική Πολιτική, Τ.Ε.Ι. Κρήτης, Ηράκλειο Κρήτης, σσ.41- 68

Ο τουρισμός έχει πολλές μορφές έκφρασης. Είναι ένας γενικός όρος που περιλαμβάνει διάφορα είδη ταξιδιού και διαμονής, αλλά και διάφορα κίνητρα, που βρίσκονται στη βάση της μετακίνησης. Οι άνθρωποι ταξιδεύουν για να φτάσουν σε διάφορους προορισμούς και για να ικανοποιήσουν διαφορετικές ανάγκες. Ο τουρισμός σαν φαινόμενο αναλύεται σε διάφορες υποδιαιρέσεις, οι οποίες έχουν σκοπό να παρουσιάσουν περισσότερο εξειδικευμένα τις πτυχές του τουριστικού φαινομένου:²³

1. Σύμφωνα με τον αριθμό των ατόμων που ταξιδεύουν, διακρίνουμε τον τουρισμό σε:

- Ατομικό τουρισμό, όταν ταξιδεύει μόνο ένα άτομο,
- Μικρο-ομαδικό τουρισμό, όταν ταξιδεύει μία οικογένεια ή μία παρέα φίλων ή συγγενών.
- Ομαδικό τουρισμό, όταν ένας αριθμός ατόμων ταξιδεύουν μαζί. Τα άτομα αυτά, συνήθως δεν έχουν κάποια σχέση μεταξύ τους πριν το τουριστικό ταξίδι, ενώ ορισμένες φορές είναι μέλη ενός ομίλου, μαθητές ενός σχολείου κ.λ.π. Ο αριθμός σε τέτοια γκρουπ διαφέρει, αλλά είναι συνήθως πάνω από 15 άτομα.

2. Σύμφωνα με τον εξυπηρετούμενο από το ταξίδι σκοπό, μπορούμε να διακρίνουμε τον τουρισμό σε:

(α) Τουρισμό ψυχικής τέρψης του τουρίστα και ξεκούρασης από την εργασιακή κόπωση, ο οποίος με την σειρά του μπορεί να υποδιαιρεθεί σε:

- Τουρισμό αναψυχής, δηλαδή τουρισμό ξεκούρασης και ανάληψης δυνάμεων.

²³ Β.Ρούπας, Δ.Λαλουμης,(1998), οπ.παρ.σσ.38-41

- Ψυχαγωγικό τουρισμό, δηλαδή τουρισμό που εξυπηρετεί στην ανάπτυξη των φυσικών και πνευματικών ικανοτήτων.
- Τουρισμό περιπέτειας, ο οποίος εξυπηρετεί τις ερευνητικές διαθέσεις του ανθρώπου και προσφέρει συγκινήσεις νέων εμπειριών, ενώ συνήθως εξελίσσεται σε καθεστώς ελεγχόμενης επικινδυνότητας.
- Τουρισμό περιέργειας, που έχει σκοπό να προσφέρει γνώσεις στους τουρίστες.
- Τουρισμός των χόμπυ, όπως γυμνιστικός, πεζοπορικός κ.λ.π.

(β) Πολιτιστικό τουρισμό, που εξυπηρετεί στον εμπλουτισμό πληροφοριών και γνώσεων για άλλες χώρες και ικανοποιεί ταυτόχρονα την ανάγκη για ψυχαγωγία . Συμπεριλαμβάνει επίσης πολιτιστικά γεγονότα, χώρους φυσικού ενδιαφέροντος, αρχαιολογικές ανασκαφές κ.λ.π.

(γ) Θεραπευτικό τουρισμό (τουρισμό υγείας), που ικανοποιεί την ανάγκη για ιατρική περίθαλψη σ' άλλες χώρες ή περιοχές με θεραπευτικές ευκολίες, π.χ. ιαματικές πηγές, λουτρά με λάσπη, θεραπεία με μεταλλικό νερό που περιέχει ειδικές θεραπευτικές ιδιότητες, θεραπεία με ζεστή άμμο κ.λ.π. Αυτό το είδος τουρισμού απαιτεί συγκεκριμένες συνθήκες, όπως καθαριότητα, ησυχία και λογικό βιοτικό επίπεδο. Θεραπευτικό τουρισμό δέχονται επίσης χώρες και περιοχές με ανεπτυγμένη ιατρική τεχνολογία.

(δ) Αθλητικό τουρισμό, που ικανοποιεί τα χόμπι όπως το ψάρεμα, το κυνήγι ζώων, καταδύσεις , σκί, αθλητικές εκδρομές και ορειβασία.

(ε) Επαγγελματικό τουρισμό, ο οποίος διακρίνεται σε:

- Συνεδριακό τουρισμό, που περιλαμβάνει επιστημονικές, επαγγελματικές και πολιτικές συνάξεις. Αυτό απαιτεί την ύπαρξη συνεδριακών ευκολιών στην χώρα και άλλους σημαντικούς παράγοντες, όπως κατάλληλη γεωγραφική θέση, προσπελασιμότητα, καλό κλίμα κ.λ.π.. Οι συμμετέχοντες σε συνέδρια συχνά ζητούν επιπλέον τουριστικές

ευκολίες, όπως περιηγήσεις σε αξιοθέατα, εκδρομές, αγορά ενθυμημάτων, κ.λ.π.

- Τουρισμό εκθέσεων
- Φοιτητικό τουρισμό
- Τουρισμό επαγγελματιών αποστολών, όπως εμπορικών αντιπροσώπων και στελεχών πολυεθνικών επιχειρήσεων.

3.Συμφωνα με τα χρησιμοποιούμενα μεταφορικά μέσα, ο τουρισμός διακρίνεται σε:

- Τουρισμό εδάφους, ο οποίος πραγματοποιείται με λεωφορεία, ιδιωτικά αυτοκίνητα, σιδηρόδρομους.
- Τουρισμό ποταμών και θαλάσσης, ο οποίος πραγματοποιείται με ιδιωτικά ή μισθωμένα γιοτ, με κρουαζιερόπλοια ή πλοία που εκτελούν δρομολόγια.
- Αεροπορικό τουρισμό, ο οποίος πραγματοποιείται με δρομολογημένα ή μισθωμένα αεροπλάνα.

4.Συμφωνα με την γεωγραφική τοποθεσία του τουριστικού προορισμού, ο τουρισμός διακρίνεται στις παρακάτω κατηγορίες:

- Εθνικός ή εσωτερικός τουρισμός, που αντιπροσωπεύει την τουριστική μετακίνηση υπηκόων μέσα στην χώρα τους.
- Περιφερειακός τουρισμός, δηλαδή τουριστική μετακίνηση ανάμεσα σε γειτονικές χώρες, που αποτελούν μία ευρύτερη τουριστική περιοχή, π.χ. τουριστική κίνηση ανάμεσα σε χώρες της Δυτικής Ευρώπης ή σε περιοχές της ίδιας χώρας.
- Διεθνής τουρισμός, ο οποίος περιλαμβάνει τουριστική κίνηση, ανάμεσα σε διαφορετικές χώρες του κόσμου.

5. Σύμφωνα με την ηλικία (η ηλικία διαφοροποιεί τις ανάγκες και τις συνήθειες), ο τουρισμός διακρίνεται στις παρακάτω κατηγορίες:

- Τουρισμός παιδιών
- Νεανικός τουρισμός
- Τουρισμός ενηλίκων
- Τουρισμός υπερηλίκων

6. Σύμφωνα με το φύλο:

- Ανδρικός τουρισμός
- Γυναικείος τουρισμός
- Τουρισμός ομοφυλοφίλων

7. Σύμφωνα με το κόστος του ταξιδιού:

- Τουρισμός πολυτελείας
- Τουρισμός μεσαίας τάξης
- Τουρισμός σακιδίου.

8. Ανάλογα με το φορέα που καλύπτει το κόστος του τουριστικού ταξιδιού:

- Ιδιωτικός τουρισμός, όπου το κόστος το κόστος της μετακίνησης καλύπτεται από τον τουρίστα.
- Κοινωνικός τουρισμός, όπου το κόστος της μετακίνησης επιδοτείται από την πολιτεία, στην προσπάθεια βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου οικονομικά ασθενών τάξεων.
- Τουρισμός κινήτρων, ο οποίος αφορά σε τουριστικά ταξίδια τα οποία προσφέρουν μεγάλες επιχειρήσεις στο προσωπικό τους, σαν κίνητρα για αύξηση της αποδοτικότητας.

9.Ανάλογα με τον χρόνο κατανάλωσης το τουριστικού προϊόντος :

- Καλοκαιρινός τουρισμός
- Χειμερινός τουρισμός.

10. Ανάλογα με την οικογενειακή κατάσταση των τουριστών:

- Οικογενειακός τουρισμός
- Τουρισμός ζευγαριών
- Τουρισμός για μόνους

Ο τουρισμός μπορεί να δεχθεί πολλών τύπων ακόμη τις υποδιαιρέσεις, όπως ανάλογα με την ιδιοκτησία των καταλυμάτων ή ανάλογα με τον τρόπο πληρωμής του τουριστικού προϊόντος.

1.9. ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Με τις ειδικές μορφές ο τουρισμός αποκτάει ένα νόημα κοινωνικό, πολιτισμικό, και επικοινωνιακό και η έμφαση πλέον δεν δίνεται στο «ταξίδι-φύγη» αλλά στο «ταξίδι νόημα». Η κοινωνική διάσταση που παίρνουν ειδικές μορφές τουρισμού ενισχύεται από το γεγονός ότι συνήθως το ταξίδι αυτών των μορφών γίνεται αιτία για την διεύρυνση του φάσματος των ενδιαφερόντων των τουριστών, για μία αυθεντική γνωριμία και επικοινωνία με τον τόπο υποδοχής και το κυριότερο, με την διαμόρφωση ενός πλαισίου όπου αναδεικνύεται ο ιδιαίτερος κοινωνικός και εκπαιδευτικός ρόλος του τουρισμού χωρίς παράλληλα να υποβαθμίζεται η σημασία της αναψυχής.

Οι ειδικές μορφές επανατοποθετούν το ταξίδι και την σημασία του στα πλαίσια των σύγχρονων κοινωνικών συνθηκών όπου η επικοινωνία, ο πολιτισμός και το περιβάλλον αναδεικνύονται σε αξίες κοινές για όλες τις κοινωνίες. Η μεγάλη πλειοψηφία των ειδικών μορφών ενεργοποιείται γύρω από ένα ή παραπάνω κίνητρα ,τα οποία σχετίζονται με τις ακόλουθες

τουριστικές δραστηριότητες και κοινωνικές δράσεις²⁴ :

φυσιολατρία, προστασία του περιβάλλοντος, αθλητισμός ,πολιτιστικές και περιηγητικές δραστηριότητες εκπαίδευση και αναζήτηση αυθεντικών και ταξιδιωτικών εμπειριών, φυσική και υγιεινή ζωή, διαβίωση στο ύπαιθρο και σε περιοχές όπου κυριαρχεί ο παραδοσιακός τρόπος ζωής- με αυτόν τον τρόπο δίνεται μία διαφορετική έμφαση στον τουρισμό τονίζοντας ότι αυτός δεν πρέπει να ταυτίζεται μόνο με τις διακοπές και την ψυχαγωγία αλλά και με ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων που συνθέτουν και δίνουν νόημα στην καθημερινή ζωή .

Οι ειδικές μορφές τουρισμού χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη ενός ειδικού και κυρίαρχου κινήτρου στην ζήτηση (π.χ. συνέδρια οικολογία , πολιτισμός καταδύσεις κ.α.)και από την ανάπτυξη μίας αντίστοιχης ειδικής υποδομής στις τουριστικές περιοχές, που αποσκοπεί στην εξυπηρέτηση των τουριστών της κάθε ειδικής μορφής.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού, αποτελούν τμήμα των ειδικών μορφών και χαρακτηρίζονται επίσης από την ύπαρξη ενός κυρίαρχου ειδικού κινήτρου στη ζήτηση , το οποίο συνδέεται με συγκεκριμένα θέματα όπως :φυσιολατρία , ταξίδια, περιπέτειες, αθλητισμός περιήγηση , περιβάλλον, γνωριμία με την τοπική παράδοση και γαστρονομία . Αυτό που ξεχωρίζει τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι ο τρόπος οργάνωσης και διεξαγωγής του ταξιδιού, στον οποίο κυριαρχεί η αυτονομία στις επιλογές και η περιήγηση, με μικρή ή ελάχιστη χρήση υπηρεσιών οργανωμένου τουρισμού. Επιπροσθέτως και στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού καταγράφεται η ανάπτυξη μίας ειδικής υποδομής που εξυπηρετεί τους συγκεκριμένους τουρίστες. Τέλος, κοινός παρανομαστής, τόσο στη ζήτηση όσο και στην προσφορά των εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι ο σεβασμός της τοπικής και περιβαλλοντικής δομής.

Στην συνέχεια γίνεται μία προσπάθεια προσέγγισης των ειδικών μορφών τουρισμού. Σ' αυτό το σημείο θα πρέπει να τονίσουμε ότι είναι δύσκολο να καταγραφούν όλες οι ειδικές μορφές τουρισμού. Στην συνέχεια, παρουσιάζονται οι πιο βασικές μορφές καθώς και παραδείγματα ειδικών μορφών τουρισμού που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν στα νησιά.

²⁴ Κοκκώσης, Χ., Τσάρτας, Π.: (2001), Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σσ. 91-109

Συγκεκριμένα²⁵:

1.Γενικός Τουρισμός: Ο γενικός τουρισμός ή τουρισμός διακοπών-αναψυχής όπως χαρακτηρίζεται και αλλιώς, αποτελεί μία δραστηριότητα του ελεύθερου χρόνου του ατόμου που σχετίζεται στενά με την ανάγκη ή την επιθυμία που έχει αυτό για ανάπαυση και αναψυχή. Η μορφή αυτή τουρισμού είναι αναμφίβολα η σημαντικότερη τόσο από άποψη μεγέθους στο σύνολο της τουριστικής αγοράς όσο και άποψη αναγκών σε πόρους και υπηρεσίες που απαιτούνται για την καλύτερη εξυπηρέτηση των τουριστών. Ο γενικός τουρισμός, δηλαδή ο τουρισμός διακοπών-αναψυχής, ως προς τη μορφή του διακρίνεται γενικά σε τρεις κατηγορίες και συγκεκριμένα:

- σε τουρισμό περιήγησης, όπου ο τουρίστας παρουσιάζει γεωγραφική κινητικότητα και μετακινείται τον περισσότερο χρόνο των διακοπών του από χώρα σε χώρα ή και από περιοχή σε περιοχή στην ίδια μοναδική χώρα τουριστικού προορισμού,
- σε τουρισμό διαμονής, όπου ο τουρίστας παραμένει στην ίδια συγκεκριμένη περιοχή ή τόπο της χώρας τουριστικού προορισμού σε όλη τη διάρκεια των διακοπών του, και
- σε τουρισμό μικτού χαρακτήρα, που περιλαμβάνει τουρισμό περιήγησης και τουρισμό διαμονής.

2.Κοινωνικός τουρισμός: Αφορά ειδικές κοινωνικές και επαγγελματικές ομάδες του πληθυσμού (π.χ. άτομα τρίτης ηλικίας – νέους – άτομα με σχετικά χαμηλό εισόδημα) Σχετίζεται με προγράμματα στατικής επιδότησης – Βοηθάει στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου – Μπορεί να συνδυαστεί με άλλες ειδικές μορφές τουρισμού (π.χ. αθλητικός , ιαματικός) – Δεν απαιτεί αλλαγή στην υποδομή της τουριστικής προσφοράς- Μπορεί να αφορά και διεθνή πελατεία – Σημαντική προβολή.

3.Μορφωτικός Τουρισμός: Ο μορφωτικός τουρισμός αποτελεί μία μορφή τουρισμού, στην οποία τα άτομα έχουν σαν κύριο σκοπό τη συμμετοχή σε πολιτιστικές, γενικά, εκδηλώσεις. Εξυπακούεται ότι για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού απαιτείται πέρα από τη βασική τουριστική υποδομή και ειδική υποδομή, όπως για παράδειγμα πλούσια προγράμματα πολιτιστικών, καλλιτεχνικών και μορφωτικών εκδηλώσεων. Κάτι τέτοιο όμως προϋποθέτει

²⁵ Λύτρας Περικλής Ν(1990)., «Τουριστική Κοινωνιολογία, βασικές έννοιες της Κοινωνιολογίας του Τουρισμού», εκδόσεις Interbooks, Αθήνα

την ύπαρξη διεθνούς φήμης θεάτρων κάθε είδους, μουσείων πινακοθηκών, ιστορικών χώρων, βιβλιοθηκών, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης, κλπ.

5.Αγροτουρισμός: Ο αγροτικός τουρισμός ή αγροτουρισμός, όπως χαρακτηρίζεται και αλλιώς, αναφέρεται στις δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού που αναπτύσσονται στον αγροτικό χώρο και εντάσσονται στο πλαίσιο του αγροτικού περιβάλλοντος και της αγροτικής ζωής. Συγκεκριμένα αναφέρεται σε μορφές τουριστικών δραστηριοτήτων που εντάσσονται οργανικά και αρμονικά στον αγροτικό χώρο και περιλαμβάνει διάφορες τουριστικές δραστηριότητες που είναι συμπληρωματικές ή δεν έρχονται σε σύγκρουση με άλλες δραστηριότητες, όπως για παράδειγμα οικονομικές και κοινωνικές, που χαρακτηρίζουν τον αγροτικό χώρο. Σύμφωνα με τη διεθνή πρακτική και εμπειρία, ο αγροτικός τουρισμός σε δύο βασικές μορφές και συγκεκριμένα:

1. Σε εκείνη που καλύπτει υποδοχή και φιλοξενία τουριστών σε αγροκτήματα, όπου οι φιλοξενούμενοι συμμετέχουν στη ζωή των αγροτών και στις αγροτικές δραστηριότητες γενικότερα. Η μορφή αυτή αγροτικού τουρισμού είναι ευρύτερα γνωστή σαν *διακοπές αγροικιών*.
2. Σε εκείνη που αφορά στη δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων και ενοικιαζόμενων δωματίων σε εξωαστικούς μικροσυννοικισμούς, όχι απαραίτητα αγροτικού χαρακτήρα, και τη φιλοξενία τουριστών σε αυτά συνήθως με το σύστημα «κλίνη και πρόγευμα».

6.Τουρισμός στην ύπαιθρο: Συνδυάζει μία εξειδίκευση του αγροτουρισμού με περισσότερη παραμονή στην ύπαιθρο – Απαιτεί ύπαρξη υποδομής συνήθως σε δασικές ή ορεινές περιοχές – Συνδυάζεται με άλλες ειδικές μορφές (αθλητικός, οικολογικός κλπ) – Ελλιπείς προβολή.

7. Τουρισμός τρίτης ηλικίας: Απαιτεί υποδομή καλού επιπέδου και παράλληλη υποδομή κρατικών υπηρεσιών (νοσοκομεία , μεταφορές κλπ)Σε περιοχές με ήπιο κλίμα συμβάλει στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου (π.χ. Ισπανία) Συνδυάζεται με προγράμματα πολιτισμού και εκδρομών σε αρχαιολογικούς χώρους. –απαιτεί ειδικό προσωπικό- Ελλιπείς προβολή.

8. Τουρισμός Εκθέσεων: Πρόκειται ουσιαστικά για μια μορφή τουρισμού που αναπτύσσεται δυναμικά ολοένα και περισσότερο. Σε αυτήν υπάγονται κάθε είδους εκθέσεις που συνήθως οργανώνονται σε μεγάλα αστικά κέντρα, ώστε οι

επισκέπτες τους να μπορούν να συνδυάσουν την επαγγελματική τους ενημέρωση με κάποια μορφή τουρισμού, όπως για παράδειγμα τουρισμό πόλης, μορφωτικό τουρισμό, κλπ.

9.Αθλητικός τουρισμός: Απαιτεί υποδομή ανάλογα με το ειδικό άθλημα που αφορά- Μπορεί σε μία περιοχή να συνδυάζονται δύο μορφές αθλητικού τουρισμού (π.χ. γκολφ και κωπηλασία)- Απευθύνεται κυρίως σε νέους-Ελλιπείς υποδομή και προβολή. Ο τουρισμός άθλησης έχει σαν κύριο κίνητρο την άσκηση ενός αθλήματος, όπως είναι για παράδειγμα η ποδηλασία, η ιππασία, το τένις, η πεζοπορία, το γκολφ, η ανεμοπορία, καταδύσεις, διάφορα προγράμματα γυμναστικής κλπ.

10.Τουρισμός υγείας και ιαματικός τουρισμός:Απαιτεί υποδομή (π.χ. δημιουργία μονάδων αναζωογόνησης και πρόληψη ειδικού προσωπικού) Μπορεί να αναπτυχθεί σε ήδη υπάρχουσες περιοχές με ιαματικά λουτρά – Απευθύνεται σε τουρίστες μεσαίου και υψηλού επιπέδου. Μεγάλες προϋποθέσεις ανάπτυξης στη χώρα μας. Ο τουρισμός υγείας ή θεραπευτικός τουρισμός, όπως ονομαζόταν παλαιότερα, εξελίσσεται σε μία από τις βασικότερες μορφές τουρισμού, τα δε άτομα που μετέχουν σε αυτόν έχουν σαν κύριο κίνητρο την αποκατάσταση και διατήρηση της υγείας τους, τη θεραπεία και ανάρρωσή τους από διάφορες ασθένειες κλπ.

11.Οικολογικός τουρισμός:Μπορεί να εφαρμοστεί μόνο σε περιοχές συγκεκριμένων προδιαγραφών-Δεν απαιτεί ιδιαίτερη υποδομή .Απευθύνεται σε πολίτες συνήθως υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου-Σημαντικές και ανεκμετάλλευτες δυνατότητες στην χώρα μας – Συνδυάζεται με άλλες ειδικές μορφές (π.χ. τουρισμός στην ύπαιθρο)

12.Θαλάσσιος τουρισμός: Ο θαλάσσιος τουρισμός αναφέρεται στο σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται στο θαλάσσιο χώρο μιας χώρας υποδοχής τουριστών και όχι μόνο. Αναμφίβολα ο θαλάσσιος τουρισμός αποτελεί μία από τις δυναμικότερες και επιλεκτικότερες μορφές του σύγχρονου τουρισμού, αφού η σημασία του στις τουριστικές οικονομίες των χωρών που έχουν τόσο τις φυσικές προϋποθέσεις όσο και τις οικονομικές δυνατότητες να τον αναπτύξουν είναι κυριολεκτικά μεγάλη.

13.Εκπαιδευτικός τουρισμός:Δεν απαιτεί δημιουργία ειδικής υποδομής. Απευθύνεται σε τουρίστες υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου –Μπορεί να λειτουργήσει θετικά στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου- Ιδιαίτερες

δυνατότητες της χώρας – Συνδυασμός με άλλες ειδικές μορφές τουρισμού – Σημαντική προβολή με προβλήματα.

14.Συνεδριακός τουρισμός: Απαιτεί υποδομή υψηλού επιπέδου και παράλληλη υποδομή ψυχαγωγίας – Αφορά συνήθως τουρίστες υψηλών εισοδημάτων και επιμηκύνει την τουριστική περίοδο – Προσφέρεται για περιοχές με ήδη αναπτυγμένη τουριστική υποδομή- Σημαντικός ανταγωνισμός από άλλες χώρες- Ελλειψίς προβολή.

15.Εσωτερικός τουρισμός: Απαιτεί αλλαγή πολιτική τόσο των κρατικών φορέων όσο και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας .σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης και συνδυασμός με άλλες ειδικές μορφές τουρισμού – Δυνατότητα να συμβάλλει στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου – Δεν υπάρχει ανάγκη για δημιουργία ειδικής υποδομής – Δυνατότητα να συμβάλλει στην ανάπτυξη προβληματικών περιοχών –Ελλιπής προβολή με προβλήματα.

16.Θρησκευτικός τουρισμός: Ο θρησκευτικός τουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού που αφορά σε μια κατηγορία ατόμων που επισκέπτονται θρησκευτικούς τόπους που βρίσκονται στη χώρα της μόνιμης διαμονής τους ή σε κάποια άλλη είτε για λόγους λατρείας είτε για να πάρουν μέρος σε κάποιες θρησκευτικές εκδηλώσεις ή τελετές είτε για να πάνε κάποιο τάμα που είχαν κάνει κλπ. Η μορφή αυτή τουρισμού είναι επίσης περιορισμένης διάρκειας, συνήθως μία ως τρεις μέρες. Επίσης τα τουριστικά πακέτα για θρησκευτικό τουρισμό είναι σχετικά φθηνότερα από εκείνα άλλων μορφών τουρισμού επειδή είναι οπωσδήποτε λιτότερα, ενώ τα οικονομικά ωφελήματα για τους θρησκευτικούς τόπους και κατ' επέκταση για τις οικονομίες των χωρών στις οποίες βρίσκονται αυτοί σημαντικά. Για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού δεν χρειάζεται ειδική υποδομή, αλλά μόνο βασική.

17. Επιλεκτικός Τουρισμός: Η συνειδητοποίηση των τουριστικών επιχειρηματιών, αλλά και των πολιτικών ηγεσιών των χωρών υποδοχής τουριστών, ότι η ικανοποιητική απόδοση του κεφαλαίου που έχουν επενδύσει στην τουριστική οικονομία γίνεται με το πέρασμα του χρόνου ολοένα και πιο δύσκολη, όταν εξαρτώνται μόνο από το παραδοσιακό τουριστικό πακέτο και μάλιστα σε μια εποχή που οι μεγάλοι τουρ οπερέιτορς πιέζουν συνεχώς για χαμηλότερες τιμές, οδήγησε στην ωρίμανση της ιδέας για την ανάπτυξη του επιλεκτικού τουρισμού.

Ο επιλεκτικός τουρισμός πραγματοποιείται κατά κανόνα από άτομα υψηλής εισοδηματικής στάθμης που όχι μόνο θέλουν αλλά και μπορούν να ξοδέψουν μεγάλα ποσά για την ικανοποίηση των τουριστικών τους αναγκών ή επιθυμιών. Τα άτομα αυτά ταξιδεύουν συνήθως μεμονωμένα, δηλαδή κάνουν ατομικό τουρισμό, που σημαίνει ότι είτε αγοράζουν ατομικά τουριστικά πακέτα ΙΙΤ (individual inclusive tours) είτε τα φτιάχνουν όπως ακριβώς τα θέλουν, έτσι ώστε να ικανοποιούνται κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο οι τουριστικές τους ανάγκες ή επιθυμίες, είτε δεν αγοράζουν καθόλου τουριστικά πακέτα, που σημαίνει ότι αγοράζουν τις διάφορες τουριστικές υπηρεσίες μεμονωμένα.

18. Τουρισμός κινήτρων: Ο τουρισμός κινήτρων είναι ουσιαστικά μια νέα μορφή τουριστικής δραστηριότητας που αναπτύσσεται με γοργούς ρυθμούς και που υπόσχεται σημαντικά οικονομικά ωφέληματα για τις χώρες εκείνες υποδοχής τουριστών που θέλουν αλλά και που έχουν τις προϋποθέσεις να την αναπτύξουν. Η μορφή τουρισμού για την οποία ο λόγος αποτελεί αναμφίβολα ένα αποτελεσματικό μέσο του σύγχρονου μάρκετινγκ, που χρησιμοποιούν ολοένα και περισσότερο οι μεγάλες βιομηχανικές, εμπορικές και παροχής υπηρεσιών επιχειρήσεις στην προσπάθειά τους να αυξήσουν την παραγωγικότητα των εργαζομένων που απασχολούν και κατ' επέκταση την ανταγωνιστικότητά τους τόσο στις αγορές του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού. Για να επιτευχθούν οι στόχοι αυτοί των επιχειρήσεων, προσφέρονται εκ μέρους τους διάφορα κίνητρα στους εργαζόμενους μεταξύ των οποίων και ομαδικά τουριστικά πακέτα GIT (group inclusive tours) συνήθως για τουριστικούς προορισμούς στο εξωτερικό. Αυτή η μέθοδος παρακίνησης των εργαζομένων, εκ μέρους των επιχειρήσεων, αποδείχτηκε στην πράξη αποτελεσματική, γι' αυτό και έχει εξαπλωθεί, όπως ήδη ειπώθηκε, σημαντικά τα τελευταία χρόνια και ιδιαίτερα στις Η.Π.Α. απ' όπου άρχισε να εφαρμόζεται για πρώτη φορά στα μέσα της δεκαετίας του '60.

20. Άλλες ειδικές μορφές τουρισμού: Ειδικές εγκαταστάσεις (χωριά ή στρατόπεδα για γυμνιστές –φυσιολάτρες με επισκέψεις σε συγκεκριμένες διαφορετικές περιοχές).. Σήμερα στην Ελλάδα υπάρχουν ήδη αρκετοί σύλλογοι με ειδικά προγράμματα και εξειδικευμένο προσωπικό, όπου μπορεί να απευθυνθεί κάθε ενδιαφερόμενος, αλλά ελάχιστα από αυτά μπορεί να βρει στα νησιά του Βορείου Αιγαίου. Παρότι η ποικιλομορφία που παρουσιάζει η φύση

της προσφέρεται για τα περισσότερα , ενδεικτικά αναφέρω ορισμένα παραδείγματα ειδικών μορφών τουρισμού που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν στα νησιά όπως είναι²⁶:

1. Canyoning: Βαδίζοντας και με τη βοήθεια σχοινιών, επιτυγχάνεται η ανάβαση φαραγγιών και καταρρακτών.

2. Αναρίχηση: Λέγεται η ανάβαση σε βράχους και αναρριχητικά πεδία.

3. Trekking: Πεζοπορία σε μονοπάτια, χωματόδρομους και καλντερίμια μέσα από παρθένα – πυκνά δάση και εγκαταλελειμμένα χωριά.

4. Jeep Safari: Διάσχιση ορεινών διαδρομών με ιδιόκτητο ή ενοικιασμένο 4X4

5. Mountain Bike: Ορειβατικό ποδήλατο με 21 ταχύτητες και ανατομική κατασκευή.

6. Ιππασία: Είναι οι επιχειρήσεις εκείνες ιπποστασιών ίππων άθλησης ή ιππασίας και οι οποίες υλοποιούν προγράμματα εκμάθησης ιππασίας ή ιππικών περιηγήσεων τουριστών, ομαδικά ή ατομικά ανεξάρτητα από χρονική διάρκεια.

7. Ultra Light: Απογείωση για ένα ή δύο άτομα, με διαθέσιμο δελταπλάνο.

8. Pararente: Πτήση πάνω από πλαγιές με αλεξίπτωτο.

9. Windspreening: Ιστιοσανίδα για περιπέτεια στην θάλασσα.

10. Yachting: Μικρά και μεγαλύτερα επανδρωμένα ή μη σκάφη, όπου ναυλώνονται για διάφορους σκοπούς και δραστηριότητες με ειδικά ναυλοσύμφωνα.

11. Catamaran: Ιστιοπλοΐα με διαθέσιμο σκάφος με δύο πλωτήρες.

12. Καταδύσεις: Εξερευνήσεις με ειδικό εξοπλισμό και σύνεργα, στον υπέροχο κόσμο της θάλασσας και του βυθού. Έχετε υπόψη σας ότι οι καταδύσεις επιτρέπονται σε ορισμένες μόνο περιοχές της Ελλάδας.

13. Zodiac Cruise: Θαλάσσιες περιηγήσεις με φουσκωτά σκάφοι με μηχανές.

14. Σπηλαιολογικός Τουρισμός: Η ανάπτυξη του σπηλαιολογικού τουρισμού είναι μία ακόμη μορφή εναλλακτικού τουρισμού που τα τελευταία χρόνια έχει γίνει δημοφιλής, όχι μόνο χάρη στο σπηλαιολογικό πλούτο της χώρας μας αλλά κυρίως χάρη στην αξιοποίηση του.

15. Κέντρα Τουρισμού Υγείας: Κάτι αντίστοιχο με τα spa του εξωτερικού, τα κέντρα απευθύνονται κυρίως σε υψηλού οικονομικού επιπέδου τουρίστες.

²⁶ ΕΝΑ ΧΙΟΥ ΑΕ.(2003).Μελέτη τουριστικής προβολής Νομού Χίου ,ΝΑ Χίου, Χίος

16. Πολιτιστικός Τουρισμός: Είναι η περιήγηση που σχετίζεται με την καλλιτεχνική και πνευματική κληρονομιά μίας περιοχής αλλά και με τις σημερινές πολιτιστικές τις προτάσεις.

1.10. ΤΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Τα πλεονεκτήματα που παρέχει ο τουρισμός σε μία χώρα –δέκτη θα μπορούσαν να είναι τα παρακάτω:²⁷

(α) Είναι ένας παράγοντας κοινωνικής προσέγγισης ανθρώπων από διαφορετικές περιοχές, με διαφορετική γλώσσα και συνήθειες.

(β) Αποτελεί σημαντικό παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης διότι:

- Αυξάνει την μετατροπή αγροτικών περιοχών σε αστικές. Ο τουρισμός δημιουργεί τις αιτίες για βελτίωση της γενικής υποδομής της περιοχής με την κατασκευή οδικού δικτύου, λιμανιών, αεροδρομίων, καλλωπιστικών έργων, κ.λ.π. Ταυτόχρονα αυξάνει την οικοδομική δραστηριότητα για το κτίσιμο ξενοδοχείων, επιπλωμένων δωματίων, καταστημάτων και άλλων τουριστικών επιχειρήσεων. Επίσης οδηγεί στη συγκέντρωση ατόμων σ' απομακρυσμένες περιοχές.
- Ενεργοποιεί βιομηχανίες που συνδέονται με τις τουριστικές υπηρεσίες .
- Αυξάνει την ζήτηση στην αγροτική παραγωγή, λόγω της αύξησης της κατανάλωσης.
- Μεγαλώνει την αγορά διακίνησης εγχώριων αγαθών, όπως είδη τροφίμων, ποτών κ.λ.π.
- Εξασφαλίζει στο κράτος την εισαγωγή συναλλάγματος, που είναι αναγκαίο για την μείωση του ελλείμματος στον προϋπολογισμό, μ' ευνοϊκό αποτέλεσμα για την εθνική οικονομία.
- Επιδρά ευνοϊκά στην απασχόληση στην χώρα, διότι αυξάνει τις διαθέσιμες θέσεις εργασίας με νέες δουλειές σε ξενοδοχεία και άλλους χώρους διαμονής, σε ταξιδιωτικά γραφεία, σε βιομηχανίες χειροτεχνίας και αναμνηστικών κ.λ.π.

²⁷ Β.Ρούπας, Δ.Λαλουμης,(1998), οπ.παρ., σσ.42-43

- Είναι ένας από τους αποτελεσματικότερους παράγοντες αναδιανομής στις διεθνείς οικονομικές σχέσεις. Δεδομένου ότι τα ταξίδια είναι μια κοινωνική δραστηριότητα επιπρόσθετου εισοδήματος, η ροή διεθνούς τουρισμού συνήθως κατευθύνεται από τις πλουσιότερες χώρες προς τις λιγότερο προνομιούχες.
- Βοηθάει στην ανάπτυξη των απομονωμένων περιοχών της χώρας, οι οποίες έχουν βέβαια κάποια τουριστική σημασία.

(γ) Ο διεθνής τουρισμός θεωρείται προωθητής της διεθνούς κατανόησης και μέσο ανακούφισης των πολιτικών εντάσεων, διότι όταν άνθρωποι από διαφορετικές εθνικότητες συναντώνται και βλέπουν την ζωή των άλλων στην πατρίδα του

ς, είναι ευκολότερο να καταλάβουν οι μεν τους δε κι αντίστροφα.

(δ) Ο τουρισμός παίζει ένα θεραπευτικό ρόλο στην υγεία των ανθρώπων. Η αλλαγή χώρου και κλίματος και η απομάκρυνση από τα προβλήματα απανενεργοποιεί την φυσική αντίσταση και μειώνει σε μεγάλο βαθμό την νευρική ένταση. Ακόμη περισσότερο τα ταξίδια σε κέντρα υγείας και οι θεραπευτικές διαδικασίες σε διαφορετικό περιβάλλον αποδείχθηκε ότι έχουν ευνοϊκά αποτελέσματα σε ορισμένους ασθενείς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ- ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΧΙΟΥ, (ΜΕ ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΑΜΕΣΗ Η ΕΜΜΕΣΗ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Στη συγκεκριμένη ενότητα θα παρουσιάσουμε το Νομό Χίου δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στις δράσεις σχετικές με το τουρισμό.²⁸

2.1 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΧΙΟΥ²⁹

Η Χίος αποτελεί το δεύτερο σε έκταση και πληθυσμό νησί της περιφέρειας Βορείου Αιγαίου. Η περιφέρεια Βορείου Αιγαίου βρίσκεται στο βορειοανατολικό άκρο της Ελλάδας και Νοτιοανατολικό σύνορο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και περιλαμβάνει τρεις νομούς , τον Νομό Λέσβου (17 Δήμοι και 1 κοινότητα), τον Νομό Χίου (10 Δήμοι) και τον Νομό Σάμου (8 Δήμοι). Νομός Χίου περιλαμβάνει το ομώνυμο νησί, της Χίου, καθώς και τα νησιά Οινούσες και Ψαρά.

Η Χίος βρίσκεται στο βορειοανατολικό Αιγαίο λίγα χιλιόμετρα μακριά από τα παράλια της Μικράς Ασίας. Είναι το πέμπτο σε έκταση νησί της Ελλάδας, με εμβαδόν 841,58 τετραγωνικά χιλιόμετρα και ακτές μήκους 213 χιλιομέτρων, με ονομαστές για τα καταγάλανα νερά τους παραλίες. Ο πληθυσμός της είναι 53.408 κάτοικοι σύμφωνα με την τελευταία απογραφή. Στις Οινούσες – σύμφωνα με την ίδια - κατοικούν μόνιμα 686 άτομα ενώ στα Ψαρά 438. Η Χίος είναι διοικητικά μια επαρχία που περιλαμβάνει τους παρακάτω δέκα δήμους: Χίου, Ομηρούπολης, Καρδαμύλων, Καμποχώρων, Μαστιχοχωρίων, Αμανής, Ιωνίας, Αγίου Μηνά, Ψαρών και Οινουσσών. Πρωτεύουσα του νησιού είναι η Χίος ή Χώρα όπως συνηθίζουν να την αποκαλούν οι κάτοικοι. Βρίσκεται στις ανατολικές ακτές του νησιού, έχει έκταση 23 τετραγωνικά χιλιόμετρα και 22.894 μόνιμους κατοίκους. Το νησί αποτελείται από 52 χωριά, που το καθένα έχει τον δικό του ξεχωριστό χαρακτήρα. Ανάλογα με τη γεωγραφική τους θέση στο νησί χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες: Τα νοτιόχωρα ή μαστιχοχώρια, τα βορειόχωρα και τα καμπόχωρα. Κύριο λιμάνι του νησιού είναι η πρωτεύουσα ενώ μικρότερα λιμάνια είναι αυτό των Μεστών, της Λαγκάδας και του Μαρμάρου. Δεν λείπουν και μικρότερα λιμανάκια που μπορούν να φιλοξενήσουν μικρά ιστιοπλοϊκά σκάφη.

²⁸ ΕΝΑ ΧΙΟΥ ΑΕ,(2003), Μελέτη τουριστικής προβολής Νομού Χίου ,ΝΑ Χίου, Χίος

²⁹ ΕΝΑ ΧΙΟΥ ΑΕ (2003).ο.π.παρ.σ.59-61

Η ναυτιλία όπως είναι φυσικό, παίζει μεγάλο ρόλο στην οικονομική ζωή του νησιού αυξάνοντας διαρκώς το ανθρώπινο δυναμικό της. Στον αντίποδα η γεωργία και η κτηνοτροφία χάνουν συνεχώς έδαφος. Το 8% του ενεργού πληθυσμού απασχολείται στη βιοτεχνία, το 15% στις υπηρεσίες και τον τουρισμό, ενώ το 75% απασχολείται με την ναυτιλία έμμεσα ή άμεσα. Το καλλιεργούμενο έδαφος της Χίου είναι περίπου 167.000 στρέμματα από τα οποία μόνο τα 13.500 είναι ποτιστικά. Αποκλειστικά στη Χίο και ειδικότερα στο Νότιο τμήμα της, ευδοκμεί και καλλιεργείται η ξακουστή μαστίχα. Εκατόν είκοσι περίπου τόνοι μαστίχας, που είναι και το μεγαλύτερο μέρος της ετήσιας παραγωγής της, εξάγεται σε άλλες χώρες και κυρίως στην Ιαπωνία. Εκτός από τη μαστίχα στο νησί, έχουν ποικίλες καλλιέργειες μεταξύ των οποίων είναι τα εσπεριδοειδή και κυρίως τα μανταρίνια τα οποία αποτελούν το 20% περίπου της συνολικής παραγωγής στην Ελλάδα.

Οι ιχθυοκαλλιέργειες είναι ένας νέος και συνεχώς αναπτυσσόμενος κλάδος στην οικονομία του νησιού. Κάποιες από τις βιοτεχνίες που δραστηριοποιούνται στο νησί, ασχολούνται κυρίως με την παραγωγή των μοναδικών Χιακών γλυκών κουταλιού. Στο χωριό Κέραμος υπάρχουν εκμεταλλεύσιμα κοιτάσματα αντιμονίου. Εκεί κοντά, στα Αγιάσματα, υπάρχουν και θειοσιδηρούχες ιαματικές πηγές. Η Χίος έχει ευχάριστο μεσογειακό κλίμα με βόρειους - βορειοδυτικούς ανέμους και μέση θερμοκρασία 28 με 29 βαθμούς Κελσίου. Οι χειμώνες είναι ήπιοι και τα καλοκαίρια σπάνια έχει βροχοπτώσεις.

Σε σχέση με τα άλλα νησιά του Βόρειου και Ανατολικού Αιγαίου, η Χίος είναι η λιγότερο τουριστικά ανεπτυγμένη διατηρώντας έτσι ένα υψηλό επίπεδο τουρισμού, που ανταποκρίνεται στην υψηλών προδιαγραφών παροχή υπηρεσιών που προσφέρουν οι επαγγελματίες και οι αρχές του νησιού.

Έκτος από την περιφερειακή διοίκηση που εδρεύει στην Μυτιλήνη, όπου λειτουργεί η Δ/ση Τουρισμού, η Κεντρική Διοίκηση εκπροσωπείται στο χώρο του Αιγαίου από το Υπουργείο Αιγαίου και νησιωτικής Πολιτικής, το οποίο ιδρύθηκε το 1995, με ομόφωνη απόφαση του Ελληνικού Κοινοβουλίου. Η θεσμοθέτηση και λειτουργία του Υπουργείου στοχεύει στην εναρμόνιση και προσαρμογή της κυβερνητικής προσαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής στη περιοχή του Αιγαίου. Κόρια δράση του Υπουργείου είναι ο συντονισμός και κινητοποίηση των δημοσίων και ιδιωτικών φορέων στα πλαίσια των κυβερνητικών δράσεων στο Αιγαίο. Οι στόχοι του Υπουργείου Αιγαίου και

Νησιωτικής Πολιτικής είναι:

- Η υλοποίηση των πολιτικών που προβλέπονται για την βιώσιμη ανάπτυξη των νησιών του Αιγαίου.
- Η άμεση και αποτελεσματική εισήγηση στην Ελληνική Κυβέρνηση και στον Πρωθυπουργό, των κυβερνητικών μέτρων που κρίνονται αναγκαία προκειμένου να αντιμετωπιστούν κατά καιρούς οι νησιωτικές κοινωνίες.
- Η αξιοποίηση και διάδοση της Αιγιακής πολιτισμικής κληρονομιάς.
- Η διαμόρφωση του Αρχιπελάγους σε μία ενιαία περιοχή που χαρακτηρίζεται από οικονομική και κοινωνική ευημερία, μέσω της εφαρμογής διαφοροποιημένων στρατηγικών βιώσιμης ανάπτυξης για το κάθε νησί.

Τα κεντρικά γραφεία του Υπουργείου Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής βρίσκονται στην Μυτιλήνη. Το ανθρώπινο δυναμικό του Υπουργείου αποτελείται από 70 εργαζόμενους. Το υπουργείο Αιγαίου δεν διαθέτει εξειδικευμένη δομή για τον Τουρισμό. Στο νομό Χίου λειτουργούν υπηρεσίες της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου και των Κεντρικών Υπουργείων, αλλά και αυτοδιοικητικές δομές, μετά από θέσπιση του Α' και Β' βαθμού Αυτοδιοίκησης. Ο Νομός Χίου αποτελείται όπως ανέφερα και παραπάνω από δέκα Δήμους (Α' βαθμού Ο.Τ.Α).

- Δήμος Χίου
- Δήμος Ομηρούπολης
- Δήμος Καρδαμύλων
- Δήμος Αμανής
- Δήμος Καμποχώρων
- Δήμος Αγίου Μηνά
- Δήμος Ιωνίας
- Δήμος Μαστιχοχωρίων
- Δήμος Ψαρών
- Δήμος Οινουσσών

Από αυτούς, μόνο στο Δήμο Χίου και στο Δήμο Αγίου Μηνά , καθώς και στη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση (Β' βαθμός αυτοδιοίκησης) λειτουργούν υπηρεσίες με αντικείμενο τον τουρισμό.

2.2 ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ³⁰

Ο Νομός Χίου συγκεντρώνει ποσοστό 0,5% του πληθυσμού της χώρας. Οι κάτοικοι του Νομού Χίου ανέρχονται σε 53,408 σύμφωνα με την απογραφή του 2001. Κατά τη διάρκεια της εικοσαετίας 1961 – 1981 ο πληθυσμός του νομού γνώρισε σημαντική μείωση, ενώ κατά την επόμενη περίοδο 1981-2001, η τάση για μείωση φαίνεται να εκλείπει και ο πληθυσμός του Νομού – παρουσιάζεται με μικρές διακυμάνσεις- περίπου σταθερός. Σημαντικές απώλειες στον πληθυσμό του νησιού κυρίως λόγω μετανάστευσης στο εξωτερικό ή στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας σημειώθηκαν κατά τη δεκαετία 1971 -1981 . Η πληθυσμιακή αρνητική εξέλιξη αντιστρέφεται κατά τις δεκαετίες 1981-1991 και 1991-2001, με ρυθμό όμως μικρότερο από εκείνο της χώρας. Το 2001 ο δείκτης φυσικής αύξησης πληθυσμού /1000 κατοίκους είναι -2,69 για το Νομό Χίου, έναντι -0,01 που είναι ο μέσος όρος της χώρας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ

	1961	1971	1981	1991	2001
NOMOS XIOY	62.223	53.948	43.865	52.184	53.408

2.3 ΥΠΟΔΟΜΕΣ ³¹

Ο νησιωτικός χαρακτήρας της περιοχής, καθιστά την ποιότητα των υποδομών και των παρεχόμενων υπηρεσιών στο χώρο των μεταφορών κρίσιμο παράγοντα ανάπτυξης, ιδιαίτερα στον τομέα του τουρισμού. Ο Νομός Χίου στερείται σύγχρονων υποδομών στις μεταφορές . Οι υφιστάμενες υποδομές του Νομού Χίου παρουσιάζονται ανεπαρκείς τόσο για την εξυπηρέτηση των αναγκών της τοπικής αγοράς και κοινωνίας, όσο για την ανάπτυξη του τουρισμού.

³⁰ ΕΝΑ ΧΙΟΥ ΑΕ,(2003),οπ.παρ.,σ.64

³¹ ΕΝΑ ΧΙΟΥ ΑΕ,(2003), οπ.παρ.,σ.72

Ο Νομός Χίου εξυπηρετείται από το αεροδρόμιο που βρίσκεται στην ανατολική πλευρά του νησιού και συγκεκριμένα στην περιοχή Κάμπου, στην Νότια πλευρά της πόλης της Χίου. Σήμερα διαθέτει διάδρομο 1511 μ. και πλάτος 30 μ.

Υπάρχει αεροπορική σύνδεση με την Αθήνα σε καθημερινή βάση από δύο αεροπορικές εταιρίες, τις Ολυμπιακές Αερογραμμές που είναι ο εθνικός αερομεταφορέας της χώρας και την ιδιωτική εταιρία Aegean Airlines που πραγματοποιούν συνολικά από 5 έως 7 πτήσεις ημερησίως ανάλογα με την περίοδο. Σύνδεση από το αεροδρόμιο της Χίου υπάρχει επίσης με τη Θεσσαλονίκη, τη Μυτιλήνη, τη Σάμο, τη Ρόδο. Κατά τους θερινούς μήνες πραγματοποιούνται και λίγες διεθνείς πτήσεις Charter.

Για την καλοκαιρινή περίοδο 2007, οι απ' ευθείας πτήσεις από τις χώρες του εξωτερικού προς την Χίο ήταν από Βέλγιο, την Ολλανδία, την Αυστρία, την Νορβηγία, και την Σλοβενία, με επτά δρομολόγια την εβδομάδα (από την Ολλανδία πραγματοποιούνται 4 πτήσεις και από την Νορβηγία 2).

Η χρησιμοποιούμενη από την Ολυμπιακή Αεροπλοΐα μικρής χωρητικότητας αεροπλάνων (τύπου ATR 40 και 72 θέσεων), δημιουργεί τεράστια προβλήματα στην αεροπορική σύνδεση του νησιού και κυρίως στην μεταφορά εμπορευμάτων. Πρόβλημα που σε μεγάλο βαθμό λύθηκε τον τελευταίο χρόνο με την είσοδο δεύτερης αεροπορικής εταιρίας (Aegean Airlines), η οποία χρησιμοποιεί μεγαλύτερα αεροσκάφη (τύπου RG100 Ανγκο, εκατό θέσεων) και πραγματοποιεί δυο πτήσεις ημερησίως. Επιπροσθέτως πραγματοποιούνται 4 φορές την εβδομάδα εμπορευματικές πτήσεις (για courier και εμπορεύματα) συνδέοντας το νησί της Χίου με Αθήνα, Σάμο από την εταιρία AEROLAND.

Για τη εξυπηρέτηση, κυρίως επείγουσών αερομεταφορών υπάρχουν στα Ψαρά και στις Οινούσες δύο ελικόπτερα. Ειδικότερα στο νησί των Ψαρών, λόγω του συχνού ακτοπλοϊκού του αποκλεισμού εξαιτίας των κακών καιρικών συνθηκών και λόγω της αυξημένης ζήτησης δρομολογίων προς το νησί διατυπώνονται σκέψεις για την δημιουργία μικρού αερολιμένα. Στο αεροδρόμιο της Χίου υπάρχει η δυνατότητα προσγείωσης και απογείωσης (με

³² Στο τομέα των αεροπορικών μεταφορών πραγματοποιήθηκε συζήτηση με τον κ. Υψηλάντη Κ., προϊστάμενος της Υ.Π.Α στο γραφείο του, ημέρα Δευτέρα 30/4/2007.

συγκεκριμένους περιορισμούς βαρών και μετεωρολογικών δεδομένων) αεροσκάφων μεσαίων αποστάσεων τύπου B737 (μεσαίου βάρους 70 tn)ή και A320(μέσου βάρους 75 tn). Αυτοί οι τύποι αεροσκαφών θεωρούνται και οι κρίσιμοι για το αεροδρόμιο της Χίου. Το μικρό μέγεθος του δαπέδου στάθμευσης αεροσκαφών (160X60)m² σε συνδυασμό με την μόνιμη στάθμευση ενός στρατιωτικού ελικοπτέρου (για έρευνα και διάσωση) περιορίζει σημαντικά την επιχειρησιακή δυνατότητα του αεροδρομίου, αυξάνοντας ταυτόχρονα την δυνατότητα κάποιου απρόσμενου συμβάντος.

Υπάρχει η δυνατότητα ασφαλούς στάθμευσης 2 αεροσκαφών τύπου B737, αλλά και αυτά μόνο στην περίπτωση που η «πίστα» είμαι ελεύθερη από άλλα αεροσκάφη (π.χ. ελικόπτερα, στρατιωτικά, πυροσβεστικά κ.λ.π.) Δυνατότητα επισκευής αεροσκαφών σε στεγασμένο χώρο (hangar) δεν υπάρχει. Σε περίπτωση που υπάρξει μια τέτοια ανάγκη, υπάρχει η δυνατότητα ρυμούλκησης, απομάκρυνσης του αεροσκάφους και στην συνέχεια επισκευάζεται η ζημιά (ανάλογα με την δυσκολία της) από τεχνικούς της εταιρίας που έχουν μετακινηθεί. Υπάρχει η δυνατότητα ανεφοδιασμού, από την εταιρία ΕΚΟ, με αεροπορικό καύσιμο, τύπου JET A1.Αντίθετα , για τα μικρότερα αεροσκάφη γενικής αεροπορίας (π.χ. 3 της αερολέσχης)που χρησιμοποιούν καύσιμο τύπου 100 LL δεν υπάρχει αυτή η δυνατότητα και ανεφοδιάζονται μέσω γειτονικών αεροδρομίων. Ο αεροσταθμός έχει μία συνολική επιφάνεια αιθουσών 350 τ.μ. και διαθέτει 200 περίπου καθίσματα για την εξυπηρέτηση των επιβατών. Ειδικές διευκολύνσεις (ράμπες, WC, κ.λ.π.) έχουν προβλεφθεί για τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες (Α.Μ.Ε.Α). Στο χώρο της αίθουσας αναμονής λειτουργεί κυλικείο που διαθέτει και είδη λαϊκής τέχνης καθώς και κατάστημα καλλυντικών από μαστίχα.

Το μικρό σχετικά μέγεθος του Αεροδρομίου είναι απαγορευτικό για εκτεταμένη εκμετάλλευση των πτήσεων Charters, ενώ για τους λόγους που αναλύθηκαν παραπάνω, το αεροδρόμιο κρίνεται αναποτελεσματικό, τόσο για την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα, όσο και για τις ανάγκες διαμετακόμισης εμπορευμάτων και επιβατών. Το νησί χρειάζεται ένα μεγαλύτερο και κυρίως ένα ασφαλέστερο αεροδρόμιο, που θα συμβάλλει κατά ένα τρόπο και στην ανάπτυξη του τουρισμού, ωστόσο λόγω της έλλειψης χώρου, με την επέκταση του ουσιαστικά θα εφάπτεται με του σύνορα της πόλης της Χίου και αυτό δημιουργεί μια σειρά από προβλήματα και αντιδράσεις. Παρά το γεγονός ότι

για το έργο της επέκτασης του αερολιμένα Χίου έχουν δεσμευτεί πόροι από το πρόγραμμα του Υπουργείου Μεταφορών και η υλοποίηση του έχει προγραμματιστεί από την Υπηρεσία Πολιτικής Υπηρεσίας .

Το αεροδρόμιο της Χίου εξακολουθεί να είναι προβληματικό, λόγω του μικρού μήκους του διαδρόμου(ο οποίος δεν πληροί τις διεθνείς προδιαγραφές ασφαλείας πτήσεων)πράγμα που δημιουργεί προβλήματα στη χρήση του κυρίως από τις ξένες εταιρίες charter. Παρά το ότι το έτος 2005, επεκτάθηκε και επισκευάστηκε η αίθουσα επιβατών και έγινε μικρή επέκταση του αεροδρομίου, προς Βορρά και προς Νότο, δεν λύθηκε το πρόβλημα.

2.5 ΘΑΛΑΣΣΙΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ³³

Το μεγαλύτερο μέρος των θαλάσσιων μεταφορών εξυπηρετείται από το λιμάνι της πόλης της Χίου, στο οποίο είναι συγκεντρωμένες όλες οι δραστηριότητες θαλάσσιων μεταφορών. Ειδικότερα :

- Το σύνολο των προορισμών των επιβατηγών πλοίων εξυπηρετούνται από το κεντρικό λιμάνι. Οι προορισμοί εσωτερικού είναι προς Πειραιά, Μυτιλήνη, Θεσσαλονίκη, Καβάλα, Αλεξανδρούπολη, Σάμο, Ρόδο, Οινούσες, Ψαρά.
- Υπάρχει επίσης καθημερινή ακτοπλοϊκή σύνδεση με το λιμάνι του Τσεσμέ της Τουρκίας.
- Το λιμάνι της Χίου συγκεντρώνει και το μεγαλύτερο μέρος της μεταφοράς των εμπορευμάτων για το σύνολο του Νομού, καθώς και το μεγαλύτερο μέρος των μεταφορών που αφορούν στον τομέα του τουρισμού (κρουαζιερόπλοια και άλλα τουριστικά σκάφη)

Το γεγονός της συγκέντρωσης του συνόλου σχεδόν των δραστηριοτήτων στο λιμάνι της πόλης, σε συνάρτηση με το μικρό του μέγεθος και την έλλειψη βασικών υποδομών στις εγκαταστάσεις του (αποθηκευτικοί χώροι , χώροι στάθμευσης οχημάτων, κ.α.) αλλά κυρίως η ύπαρξη του λιμανιού της Χίου στην καρδιά του αστικού κέντρου (πόλη της Χίου) του νησιού, είναι οι αιτίες για την παρουσίαση έντονων λειτουργικών προβλημάτων, τόσο για την εξυπηρέτηση των θαλάσσιων μεταφορών, όσο και για την λειτουργία της πόλης της Χίου και του Νομού γενικότερα. Για την αντιμετώπιση του

³³ ΕΝΑ ΧΙΟΥ ΑΕ.(2003).ο.π.παρ.,σ.75

προβλήματος, γίνονται σχέδια για την δημιουργία Νέου Λιμένα Χίου σε θέση που έχει υποδειχθεί από την μελέτη χωροθέτησης λιμενικών εγκαταστάσεων Ν. Χίου , λίγα χιλιόμετρα νότια της πόλης της Χίου. Σε μικρότερη κλίμακα λειτουργεί το λιμάνι των Μεστών που βρίσκεται στο Νοτιοδυτικό μέρος του νησιού, κυρίως για την μεταφορά εμπορευμάτων. υπάρχοντος λιμανιού.

Με στόχο την τουριστική ανάπτυξη, θα εξυπηρετήσει και η υπό κατασκευή Μαρίνα της Χίου που αναμένεται να ολοκληρωθεί μέσα στο επόμενο έτος. Θα έχει δυναμικότητα 274 θέσεων για τον ελλιμενισμό των σκαφών και 85 θέσεις για την χερσαία στάθμευση. Τα λιμενικά έργα είναι έτοιμα ενώ από την πλειοδότητρια κοινοπραξία για την εκμίσθωση της μαρίνας Χίου, στο σχετικό διαγωνισμό που προκηρύχθηκε από την Γραμματεία Στήριξης Τουριστικών Λιμένων του Υπουργείου Ανάπτυξης, θα πραγματοποιηθεί με αυτοχρηματοδότηση επενδυτικό πρόγραμμα για την ανάπτυξη των χερσαίων εγκαταστάσεων. Μεταξύ των προβλεπόμενων έργων περιλαμβάνονται και η κατασκευή ξενοδοχείου, κέντρων εστίασης, μονάδων υποστήριξης της Μαρίνας, όπως ναυπηγοεπισκευαστική ζώνη, τελωνείο, λιμεναρχείο κ.α.

Το επενδυτικό αυτό πρόγραμμα δίνει την δυνατότητα στη Χίο να αποκτήσει μία πρότυπη μαρίνα και να συνδεθεί με τον άξονα Σάμου- Ρόδου. Οι παρεμβάσεις σε άλλα περιφερειακά λιμάνια του νησιού (Μεστά , Βολισσός, Καρδάμυλα), είναι μεν σημαντικές, κανένα όμως , εκτός από το λιμάνι των Μεστών για το οποίο υπάρχει ίσως μια προοπτική σύνδεσης με την Ανατολική Αττική, δεν έχει βαρύτητα για τις θαλάσσιες συνδέσεις του νησιού.

Μέχρι την τουριστική περίοδο του 2004 , σημαντικό πρόβλημα για την εξυπηρέτηση των θαλάσσιων μεταφορών αποτελούσε η ύπαρξη ουσιαστικά μιας μόνο ναυτιλιακής εταιρίας που συνέδεε το νησί με τους υπόλοιπους προορισμούς. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την ταλαιπωρία του επιβατικού κοινού, την επιβάρυνση με υψηλό ναύλο και την μείωση σε πολλές περιπτώσεις της τουριστικής κίνησης προς το νησί. Τα ταχύπλοα πλοία νέας τεχνολογίας όπως αποδεικνύεται, δεν ενδείκνυνται για λιμάνια μικρά με απαρχαιωμένες εγκαταστάσεις , όπως θεωρείται πλέον το λιμάνι της Χίου. Κατά την χρονική περίοδο που διεξάγεται η παρούσα μελέτη έχει ήδη δρομολογηθεί ένα νεότευκτο πλοίο, με ονομασία «ΝΗΣΟΣ ΜΥΚΟΝΟΣ» που εξυπηρετεί τα νησιά Χίου- Λέσβου από μία νέα (για τη γραμμή) εταιρία την HELLENIC SEAWAYS. Το νεότευκτο πλοίο δεν ανήκει στην κατηγορία των ταχύπλοων,

ωστόσο όπως υποστηρίζουν ναυτιλιακοί κύκλοι αναμένεται να αλλάξει τα δεδομένα στις μεταφορές και των δύο νησιών, επίσης θα είναι η πρώτη φορά που θα υπάρχει ουσιαστικός ανταγωνισμός στην ακτοπλοϊκή σύνδεση της Χίου, οπότε αναμένονται και οι ανάλογες εξελίξεις.

2.6 ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ³⁴

Ο Νομός Χίου κατατάσσεται στην 3^η θέση μεταξύ των 52 Νομών της χώρας, μετά την Αθήνα και την Θεσσαλονίκη, όσον αφορά την αναλογία αυτοκινήτων / κάτοικο. Στους κατοίκους του Νομού αναλογούν 36 αυτοκίνητα / 100 κατοίκους με μέσο όρο της χώρας 35, το 2003. Σύμφωνα με στατιστικές μελέτες παρατηρείται αύξηση του πλήθους των εν κυκλοφορία οχημάτων, και όπως είναι αναμενόμενο αυτό δημιουργεί τεράστιο κυκλοφοριακό πρόβλημα, λαμβάνοντας υπ όψιν το μέγεθος του νησιού. Το πρόβλημα αυτό αποτελεί σημαντική αιτία του αρνητικού ρεκόρ που κατέχει ο Νομός στα τροχαία ατυχήματα.

Στα πλαίσια των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων, τα οδικά έργα απορρόφησαν τα τελευταία χρόνια το 31,99% του συνόλου των πόρων που διατέθηκαν για έργα βασικής υποδομής και το 20,76% του συνολικού κόστους έργων του Νομού, από το 1987 μέχρι σήμερα. Πρόκειται για παρεμβάσεις που εξυπηρετούν την προσπελασιμότητα εσωτερικά στο Νομό, συνθήκη αναγκαία για την ανάπτυξη του τουρισμού. Ως περισσότερο σημαντικές, κρίνονται οι παρεμβάσεις εκείνες που διευθετούν συγκοινωνιακά προβλήματα εντός των Δήμων. Ως τέτοιες, επισημαίνονται ο περιφερειακός δρόμος της πόλης της Χίου, καθώς και η δημιουργία χώρων στάθμευσης στη πόλη της Χίου. Σημαντικές επίσης, παρεμβάσεις αποτελούν οι οδικοί Άξονες Χίου – Μεστών και Χίου – Βολισσού, που διατρέχουν το νησί, συνδέοντας την πρωτεύουσα με το Νότιο και το Βόρειο τμήμα αντίστοιχα.

Γενικά το οδικό δίκτυο του νησιού έχει βελτιωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια, πράγμα που επισημαίνεται και από τους επισκέπτες του νησιού, όπως φαίνεται από έρευνα με ερωτηματολόγια που διεξήχθη το καλοκαίρι του 2004

³⁴ ΕΝΑ ΧΙΟΥ ΑΕ.(2003).ο.π.αο.,σ.79

από τη ΕΝΑ³⁵ ΧΙΟΥ Η πόλη της Χίου όμως, παρουσιάζει έντονο κυκλοφοριακό πρόβλημα, ιδιαίτερα κατά τις ώρες άφιξης των πλοίων στο λιμάνι και κατά τις ώρες λειτουργίας των καταστημάτων. Κατά την αιχμή της τουριστικής περιόδου, ο φόρτος κυκλοφορίας και η έλλειψη πεζοδρομίων και πεζόδρομων, καθιστούν την πόλη μη φιλική προς τον επισκέπτη και διαψεύδουν ως πρώτη εντύπωση την εικόνα του νησιού που προσφέρεται για ηρεμία και ξεκούραση. Το πρόβλημα της στάθμευσης έχει διευθετηθεί αρκετά ικανοποιητικά, με το μέτρο της ελεγχόμενης στάθμευσης και την κατασκευή χώρων στάθμευσης περιμετρικά της πόλης.

Πρέπει να σημειωθεί ότι τα οδικά έργα, τα οποία αποτελούν συνθήκη αναγκαία, αλλά όχι ικανή για την ανάπτυξη ενός τόπου, μπορούν σε αρκετές περιπτώσεις να έχουν αρνητική επίδραση στο περιβάλλον, αν και για όλα τα έργα που κατασκευάστηκαν μετά το 1990, έχουν υποβληθεί και εγκριθεί οι προβλεπόμενες από την εθνική και ευρωπαϊκή Νομοθεσία Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. Σύμφωνα με την κοινοτική οδηγία 85/337, που άρχισε να εφαρμόζεται ουσιαστικά μετά την έκδοση της Κοινής Υπουργικής Απόφασης 69269/90, η ευρωπαϊκή κοινότητα δεν χρηματοδοτεί κάποιο έργο, αν δεν υπάρχει έγκριση περιβαλλοντικών όρων. Ωστόσο η Ελληνική εμπειρία του θεσμού των ΜΠΕ δεν μπορεί να θεωρηθεί θετική, γιατί τις περισσότερες φορές η θεώρηση της ΜΠΕ αποτελεί μία τυπική και όχι μία ουσιαστική διαδικασία για την έγκριση ενός έργου. Εξάλλου, σε πολλές περιπτώσεις, οι αγροτικοί δρόμοι, που αποτελούν ένα σημαντικό κομμάτι των οδικών έργων, γίνονται χωρίς ιδιαίτερο σχεδιασμό και μελέτη, με μόνο στόχο τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε καλλιεργήσιμες περιοχές, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι επιπτώσεις των παρεμβάσεων στην αισθητική του τοπίου και στο φυσικό περιβάλλον γενικότερα. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου η κατασκευή ενός αγροτικού δρόμου συνοδεύεται από την οριστική απώλεια μονοπατιών, περιφράξεων και αναβαθμίδων, που όπως ήδη έχει σημειωθεί αποτελούν σημαντικούς τουριστικούς πόρους, καθώς συνδέονται με τους παραδοσιακούς τρόπους ζωής και παραγωγής, αλλά και αποτελούν τμήμα του τοπίου, που συνιστά έναν σημαντικό πόλο έλξης.

³⁵ Αναπτυξιακή εταιρία της Νομαρχίας Χίου

2.7 ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ³⁶

Οι υποδομές στους συγκεκριμένους τομείς αν και συνδέονται έμμεσα με τον κλάδο του τουρισμού είναι ιδιαίτερα σημαντικές. Οι μεγάλες ελλείψεις τέτοιων βασικών υποδομών που παρατηρούνται στο Νομό, δημιουργούν μία σειρά από προβλήματα που αυξάνονται, λόγω των πιέσεων που μπορεί να προκαλέσει εποχιακά ο τουρισμός στα δίκτυα, αλλά ταυτόχρονα δεν υπάρχουν και οι αναγκαίες συνθήκες προσέλκυσης και ανάπτυξης δραστηριοτήτων τουρισμού και αναψυχής. Έργα που αφορούν αποχετευτικά δίκτυα, Μονάδες Επεξεργασίας Λυμάτων, συγκεντρώνονται κυρίως στην ανατολική πλευρά του νησιού, στους Δήμους Χίου, Ομηρούπολης, Καρδαμύλων, μαστιχοχωρίων, όπου σημειώνεται και η μεγαλύτερη τουριστική ανάπτυξη. Αυτά, μαζί με τα έργα βελτίωσης του συστήματος διαχείρισης απορριμμάτων, αποτελούν παρεμβάσεις με θετική επίδραση επί του περιβάλλοντος, αναγκαίες για την αντιμετώπιση των εποχιακών πιέσεων του τουρισμού, οι οποίες αν δεν αντιμετωπισθούν έγκαιρα και αποτελεσματικά υποβαθμίζουν το παραγόμενο τουριστικό προϊόν. Έργα σημαντικά υψηλής δαπάνης (φράγματα, λιμνοδεξαμενές) έχουν ενταχθεί σε προγράμματα με στόχο την αντιμετώπιση του προβλήματος της έλλειψης υδάτινων πόρων. Το πρόβλημα παραμένει ιδιαίτερα αισθητό κατά τους θερινούς μήνες, διότι αρκετά από αυτά τα έργα εκμετάλλευσης και αξιοποίησης των επιφανειακών απορροών δεν έχουν ακόμη υλοποιηθεί. Εξίσου απαραίτητη είναι η δημιουργία δύο Χωρών Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (ΧΥΤΑ), ενός για την Βόρεια και ενός για την Νότια Χίο, η χωροθέτηση των οποίων καθυστερεί εξαιτίας της έλλειψης θεσμοθετημένων χρήσεων γης και γενικότερου χωροταξικού σχεδιασμού στο Νομό, παρεμποδίζοντας και την ένταξη σε πρόγραμμα χρηματοδότησης.

2.8 ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ³⁷

Στο τομέα της ενέργειας, η Χίος διαθέτει εργοστάσιο παραγωγής ηλεκτρικής

³⁶ ΕΝΑ ΧΙΟΥ ΑΕ.(2003).ο.π.παρ.σ.82-83

³⁷ ΕΝΑ ΧΙΟΥ ΑΕ.(2003).ο.π.παρ.σ.83-84

ενέργειας, ισχύος περίπου 50 MW της Δ.Ε.Η Χίου που καλύπτει το σύνολο των ενεργειακών αναγκών του Νόμου. Τροφοδοτεί με ρεύμα εκτός από τη Χίο, τις Οινούσσες και τα Ψαρά με υποβρύχιο καλώδιο. Η χρήση αιολικής ενέργειας για την παραγωγή, αξιοποιείται σε μικρή κλίμακα από τις εγκατεστημένες από την Δ.Ε.Η ανεμογεννήτριες στη Βόρεια Χίο. Συγκεκριμένα στην ποταμιά είναι εγκατεστημένες 10 Α/Γ των 100KW, συνολικής ισχύος 1000KW, και στην περιοχή Μελανιός 11 Α/Γ των 225KW, συνολικής ισχύος 2475KW. Το αιολικό πάρκο των Ψαρών διαθέτει ισχύ 345 KW και βρίσκεται σε ψυχρή εφεδρεία καθώς το νησί τροφοδοτείται με ηλεκτρική ενέργεια από την Χίο. Έχει δημιουργηθεί αιολικό πάρκο στη θέση του Προφήτη Ηλία με 9 Α/Γ των 225 KW, συνολικής ισχύος 2000KW και άλλο στη θέση Αίπος του Δ. Ομηρούπολης, εγκατεστημένης ισχύος 300KW.

Επίσης στο στάδιο υλοποίησης βρίσκονται πέντε ιδιωτικά επενδυτικά σχέδια για την δημιουργία αιολικών πάρκων συνολικής εγκατεστημένης ισχύος 2,93 MW στις θέσεις :

- Ροδόκλινα Δ. Αμανής ισχύος 1 MW,
- Ροχιάδες Κεράμου Δ. Αμανής ισχύος 280 KW,
- Μύλος Δ. Αμανής ισχύος 1,2 MW και
- Δ. Καρδαμύλων ισχύος 280 KW
- Μελανιός Δ. Αμανής ισχύος 150KW.

Μολονότι στο νησί υπάρχει υψηλό αιολικό δυναμικό, το ποσοστό της εγκατεστημένης αιολικής ισχύος είναι αμελητέο σε σύγκριση με τη συνολικά παραγόμενη ενέργεια. Η ανάπτυξη των ήπιων μορφών ενέργειας μπορεί να εγγυηθεί την προστασία του ούτος ή άλλως μη επιβαρημένου φυσικού περιβάλλοντος του νησιού από τους ατμοσφαιρικούς ρύπους που αυξάνονται κατά την παραγωγή ενέργειας με καύσιμες ύλες, όσο οι ενεργειακές ανάγκες μεγαλώνουν. Όσο αφορά στις τηλεπικοινωνίες, καταγράφονται έργα εκσυγχρονισμού των πληροφοριακών και επικοινωνιακών υποδομών, που αφορούν στις υπηρεσίες κεντρικών φορέων, υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας, τα οποία εντάσσονται στην εθνική αναπτυξιακή πολιτική και υλοποιούνται στα πλαίσια της Κοινωνίας της πληροφορίας.

2.9 ΑΣΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ – ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ³⁸

Οι υποδομές σε αυτόν τον τομέα είναι πολύ σημαντικές για την τουριστική εικόνα του νησιού. Έχουν γίνει αρκετές παρεμβάσεις σε παραλίες και παραλιακούς οικισμούς, καθώς επίσης σε παραδοσιακούς οικισμούς (Βέσσα , Μεστά), σε πλατείες και κοινόχρηστους χώρους. Εντός του αστικού κέντρου της Χίου, θα μπορούσε κανείς να παρατηρήσει ότι οι παρεμβάσεις περιορίζονται κυρίως σε εξωραϊσμούς και επισκευές δημόσιων κτιρίων, αλλά δεν επεκτείνονται σε αναπλάσεις και διαρρυθμίσεις του οικιστικού ιστού, που θα είχαν περισσότερο ενεργό – ρυθμιστικό πολεοδομικό χαρακτήρα με στόχο την αποσυμφόρηση της πόλης. Όσον αφορά τις χωροταξικές μελέτες , διαπιστώνεται έλλειψη πολιτικής γης και χωροταξικών ρυθμίσεων, οι οποίες θα επέτρεπαν τις συγκρούσεις στις χρήσεις γης και τις περιβαλλοντικές πιέσεις που επιφέρει η άναρχη αστικοποίηση περιοχών, ενώ συγχρόνως θα παρείχαν στους ενδιαφερόμενους να πραγματοποιήσουν τουριστικές επενδύσεις ένα ασφαλές πλαίσιο ανάπτυξης.

2.10 ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ³⁹

Όσον αφορά στις αθλητικές εγκαταστάσεις ,ως υποδομές με κάποιο αντίκτυπο στον τουρισμό, μπορούν να καταγραφούν το Ιωνικό Κολυμβητήριο Χίου, το Εθνικό Στάδιο Χίου, που διαθέτει και κλειστό γυμναστήριο, όπου φιλοξενούνται αγώνες υπεροπτικού χαρακτήρα. Όλοι οι άλλοι αθλητικοί χώροι, εγκατεστημένοι περιφερειακά σε διάφορους Δήμους, εξυπηρετούν αποκλειστικά το τοπικό πληθυσμό.

2.11 ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΥΓΕΙΑΣ⁴⁰

³⁸ ΕΝΑ ΧΙΟΥ ΑΕ,(2003), οπ.παρ.,σ.85

³⁹ ΕΝΑ ΧΙΟΥ ΑΕ,(2003), οπ.παρ.,σ.85

⁴⁰ ΕΝΑ ΧΙΟΥ ΑΕ,(2003), οπ.παρ.,σ.85

Η παροχή πρωτοβάθμιας φροντίδας στο Νομό, γίνεται από το γενικό Νομαρχιακό νοσοκομείο Χίου, από ιδιώτες γιατρούς, από ιατρεία ασφαλιστικών ταμείων, το Κέντρο Υγείας Πυργιού, τα 3 περιφερειακά ιατρεία και τα 8 αγροτικά ιατρεία. Υπάρχουν επίσης και 3 ιδιωτικές κλινικές, δύο γενικής ιατρικής και μία μαιευτική. Οι νοσοκομειακές κλίνες στο νομό είναι περίπου 180, η δε αναλογία κλίνης ανα κάτοικο αντιστοιχεί σε 298,2 . όταν ο αντίστοιχος Μ.Ο. για την Ελλάδα είναι 200.

Στον τομέα της υγείας, σημειώνεται τα τελευταία χρόνια αισθητή βελτίωση στις εγκαταστάσεις και υποδομές του Γενικού Νομαρχιακού Νοσοκομείου Χίου, όπως η κατασκευή νέων πτερόγων , η δημιουργία μαιευτικής και καρδιολογικής κλινικής ,ο εκσυγχρονισμός του εξοπλισμού, των τηλεπικοινωνιακών κτιριακών υποδομών, έτσι ώστε παρέχεται το απαιτούμενο επίπεδο υπηρεσιών υγείας που χρειάζεται να διαθέτει ένας τουριστικός εξοπλισμός.

2.12 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΟΙΝΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ ⁴¹

Στο Νομό υπάρχουν περιφερειακές υπηρεσίες όλων των κεντρικών Υπουργείων. Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Χίου με Διευθύνσεις και Τμήματα, αλλά και οι πρωτοβάθμιοι ΟΤΑ παρέχουν υπηρεσίες κοινής ωφέλειας . Σημαντική έλλειψη όμως που καταγράφεται στον τομέα του τουρισμού, είναι η απουσία τοπικού γραφείου ΕΟΤ. Ομοίως , η Δ/ση Τουρισμού της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, αρμόδια για τις αδειοδοτήσεις των τουριστικών επιχειρήσεων , λειτουργεί στη Μυτιλήνη , χωρίς τοπική μονάδα. Κατά συνέπεια, οι τουριστικοί επιχειρηματίες του νομού, είναι αναγκασμένοι να μετακινούνται στη Λέσβο για τη διεκπαιρέωση των υποθέσεων τους , πράγμα που δημιουργεί καθυστερήσεις και ταλαιπωρίες.

⁴¹ΕΝΑ ΧΙΟΥ ΑΕ.(2003), οπ.παρ.,σ.86

2.13 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΝΑ ΔΗΜΟ⁴².

Ως δραστηριότητες βάσης ορίζονται το σύνολο των υπηρεσιών εκείνων που προσφέρονται στους τουρίστες , ώστε να καλύψουν την ζήτηση τους, και συνθέτουν το τουριστικό προϊόν. Από τις υπηρεσίες αυτές ένας αριθμός θεωρούνται κύριες τουριστικές μια και εξυπηρετούν αποκλειστικά ή σχεδόν αποκλειστικά τους τουρίστες (π.χ. ξενοδοχεία, τουριστικά γραφεία, γραφεία ενοικίασης αυτοκινήτων , καταστήματα ειδών λαϊκής τέχνης), ενώ άλλες που απευθύνονται και στον τοπικό πληθυσμό (π.χ. εστιατόρια, bars, υπηρεσίες αναψυχής, γενικό εμπόριο, κοσμηματοπωλεία, τράπεζες, μεταφορές κλπ) ονομάζονται δευτερεύουσες.

Στην συνέχεια γίνεται μια συνοπτική παρουσίαση των επιχειρήσεων που εμπλέκονται άμεσα με τον τουρισμό, έτσι ώστε να υπάρξει μια εικόνα των δραστηριοτήτων που έχουν αναπτυχθεί.

2.14 ΤΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ

Σύμφωνα με στοιχεία προερχόμενα από το Επιμελητήριο της Χίου, τα τουριστικά καταλύματα κατατάσσονται σε ξενοδοχειακά και μη ξενοδοχειακά, με μικρό προβάδισμα των δεύτερων. Όσον αφορά στην κατανομή των ξενοδοχειακών μονάδων σε κατηγορίες, το 48% των κλινών ανήκει σε Α', και το 37% σε Β' κατηγορίας ξενοδοχεία. Η υπεροχή σε ξενοδοχειακές κλίνες υψηλής κατηγορίας δεν αποτελεί έκπληξη, αν επισημανθεί ότι ο μαζικός τουρισμός δεν είναι τόσο πολύ ανεπτυγμένος στη Χίο, σε σχέση με άλλα νησιά. Βέβαια, πρέπει να σημειωθεί ότι ένα σημαντικό, αλλά απροσδιόριστο τμήμα των συμπληρωματικών καταλυμάτων παραμένει αδήλωτο, παρά τις προσπάθειες που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια.

Από τους πίνακες που παρατίθενται πάντως, είναι φανερό η σαφής υπεροχή των άλλων δύο μεγάλων νησιών της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, Λέσβου και Σάμου, έναντι της Χίου, αναφορικά με τη δυναμικότητα σε τουριστικές κλίνες.

⁴²ΕΝΑ ΧΙΟΥ ΑΕ.(2003), ο.π.παρ., σ.87-91

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ

Γεωγραφική Ενότητα	Συνολική έκταση- Km ²	Συνολικός πληθυσμός- Άτομα 2001*	Αριθμός	Αριθμός	Αριθμός	Σύνολο κλινών
			κλινών επιχειρήσεις φύσεως ξενοδοχειακών καταλυμάτων Κλίνες (2002)	στις κλινών επαγγελματικά τουριστικά καταλύματα από ξενοδοχεία Κλίνες (2002)	στα θέσεων σε campings 2001	
Βόρειο	3.836	200.066				
Αιγαίο			21062	24210	167	45439
Ν. Λέσβου	2154	108.294	8077	11749	95	20091
Αγ.	43,2	354				
Ευστράτιος			-	36	-	36
Λέσβος	1.630,40	89.935	6334	10934	95	17481
Λήμνος	475,6	18.005	1743	779	-	2574
Ν. Χίου	904	52.290	2233	2649	72	5005
Χίος	841,6	50.814	2148	2649	72	4920
Οινούσσες	14,2	1.043	23	-	-	23
Ψαρά	39,8	433	62	-	-	62
Ν. Σάμου	778	43.574	10752	9591	-	20343
Σάμος	467,2	33.843	9839	7129	-	16968
Ικαρία	255,3	8.286	913	2111	-	3024
Φούρνοι	30,27	1.445	-	351	-	351

Πηγή: ΕΣΥΕ και Δ/ση Τουρισμού Περ.Β.Αιγαίου

* Προσωρινά αποτελέσματα απογραφής πληθυσμού

Σε ό,τι αφορά στην πίεση που ασκεί ο τουρισμός στο νησί, μετρούμενη τόσο σε κλίνες ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο, όσο και σε κλίνες ανά κάτοικο, οι τιμές των δεικτών αποδεικνύουν ότι το νησί δεν δέχεται υψηλή τουριστική πίεση, αν συγκρίνει κανείς τα στοιχεία άλλων νησιωτικών περιοχών (βλ Πιν 2).

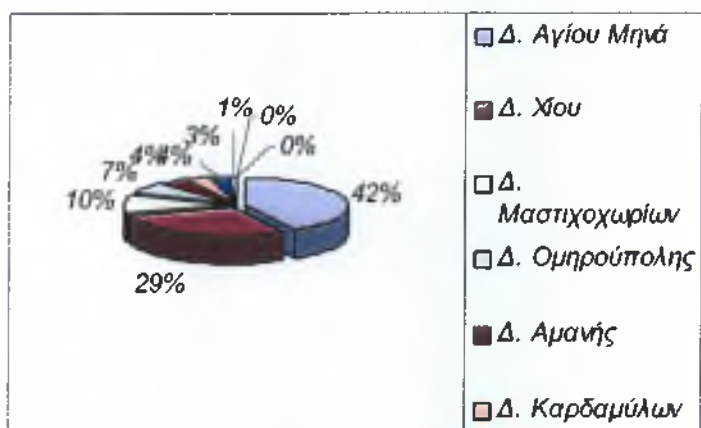
ΠΙΝΑΚΑΣ 3 ΒΑΣΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΜΗ ΚΛΙΝΩΝ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Γεωγραφική Ενότητα	Ξενοδ/ές κλίνες/ ξενοδ/ες κλίνες	μησύνολο έκταση	κλινών/σύνολο πληθυσμό κλινών/
Βόρειο Αιγαίο	0,87	11,85	0,227
Ν. Λέσβου	0,69	9,33	0,186
Αγ. Ευστράτιος	-	0,83	0,102
Λέσβος	0,58	10,72	0,194
Λήμνος	2,24	5,41	0,143
Ν. Χίου	0,84	5,54	0,096
Χίος	0,81	5,85	0,097
Οινούσσες	-	1,62	0,022
Ψαρά	-	1,56	0,143
Ν. Σάμου	1,12	26,15	0,467
Σάμος	1,38	36,32	0,501
Ικαρία	0,43	11,84	0,365
Φούρνοι	-	11,60	0,243

Πηγή: ΕΣΥΕ, επεξεργασία στοιχείων

* όταν δεν υπάρχουν μη ξενοδοχειακές κλίνες ο πρώτος δείκτης παίρνει μηδενική τιμή.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1 ΠΟΣΟΣΤΟ ΚΛΙΝΩΝ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

Πηγή: ΕΝΑ Χίου, 2003 (στοιχεία γραφείου τουρισμού Δ. Χίου)

Σύμφωνα με το παραπάνω διάγραμμα, φαίνεται ότι το κέντρο των τουριστικών δραστηριοτήτων στο νησί επικεντρώνεται στην ανατολική πλευρά της Κεντρικής Χίου. Συγκεκριμένα, στους Δήμους Χίου και Αγίου Μηνά. Μαζί με το Βροντάδο, το ποσοστό των κλινών της περιοχής φθάνει το 77% του συνολικού αριθμού κλινών του Νομού.

Όπως προκύπτει από τα αρχεία του Επιμελητηρίου Χίου, υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός επιχειρήσεων που εμπλέκονται άμεσα στον τουρισμό. Πρόκειται όμως γενικά για ιδιαίτερα «κλασσικές» δραστηριότητες, οι οποίες δεν βοηθούν στον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ (ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ)

<i>Κατηγορία Επιχείρησης</i>	<i>Πλήθος</i>
<i>Ενοικίαση αυτοκ-μοτοσ.</i>	<i>17</i>
<i>Ενοικίαση ομπρελών και πλωτών μέσων.</i>	<i>1</i>
<i>Εκμετάλλευση παραλίας</i>	
<i>Ενοικίαση σκαφών</i>	<i>2</i>
<i>Εκμετάλλευση σκαφών ψυχαγωγίας</i>	<i>1</i>
<i>Εκμετάλλευση λεωφορείου</i>	
<i>Εστιατόρια, ψησταριές, ουζερί, οβελιστήρια, ταβέρνες</i>	<i>152</i>
<i>Καφετέριες- Μπαρ</i>	<i>229</i>
<i>Αγγεοπλαστέιο, Είδη Λαϊκής τέχνης-χειροτεχνία</i>	<i>34</i>
<i>Τουριστικά είδη</i>	
<i>Τουριστικά γραφεία</i>	<i>18</i>
<i>Παροχή υπηρεσιών σε τουριστικές επιχειρήσεις</i>	<i>22</i>
<i>Κοσμήματα</i>	<i>30</i>
<i>Λοιπές τουριστικές δραστηριότητες</i>	

Πηγή: Εργαστήριο Τοπικής και Νησιωτικής Ανάπτυξης, 2003

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ-Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ Β.ΑΙΓΑΙΟ

Η προγραμματική περίοδο 2000-2006 για την χώρα μας εγκαινιάζεται με την κατάρτιση του Σχεδίου Ανάπτυξης 43 2000-2006 για την εφαρμογή του Γ' Κ.Π.Σ 44, το οποίο αποτελεί το βασικό προγραμματικό και αναπτυξιακό πλαίσιο της Ελλάδας.

Συγκεκριμένα ο γενικός αναπτυξιακός στόχος της Περιφέρειας, όπως έχει ορισθεί στο ΣΑ 2000-2006, είναι⁴⁵:

Η άρση της γεωγραφικής απομόνωσης, της φθίνουσας πληθυσμιακής εξέλιξης και της οικονομικής υστέρησης που έχει προκαλέσει ο παραμεθόριος νησιωτικός χαρακτήρας της Περιφέρειας.

Κύριοι στρατηγικοί στόχοι ΣΑ 2000 – 2006⁴⁶:

- **ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ:** Αναστροφή της πληθυσμιακής συρρίκνωσης και της περιθωριοποίησης της νησιωτικής οικονομίας, με την αξιοποίηση της τεχνολογίας και των τοπικών πλεονεκτημάτων.

Προώθηση ενός διαφορετικού αναπτυξιακού μοντέλου, με έμφαση όχι στην ένταση αλλά στην ποιότητα και αυθεντικότητα της παραγωγής, με την ανάδειξη των μοναδικών περιβαλλοντικών πόρων ,με την αξιοποίηση σύγχρονων τεχνολογιών τηλεματικής για την υπέρβαση της φυσικής απομόνωσης. Επώνυμα, πιστοποιημένα προϊόντα του αγροτικού τομέα και της

⁴³ Σχέδιο Ανάπτυξης : Το έγγραφο που υποβάλλει το κράτος – μέλος στην Ευρωπαϊκή επιτροπή για έγκριση και περιλαμβάνει –την διάγνωση των αναπτυξιακών χαρακτηριστικών, των προβλημάτων και των δυνατοτήτων –και την διαμόρφωση της αναπτυξιακής στρατηγικής, των προτεραιοτήτων δράσης ,των ειδικών και των ενδεικτικών χρηματοδοτικών πινάκων, με την προτεινόμενη κατανομή των πόρων. .[Αθ.Δ.Παπαδασκαλόπουλος –Μ.Σ Χριστοφάκης, (2002),Περιφερειακός προγραμματισμός, Παπαζήση,σ.89]

⁴⁴ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης: Το έγγραφο που εγκρίνεται από την επιτροπή, σε συμφωνία με το κράτος – μέλος, μετά από εκτίμηση του Σχεδίου Ανάπτυξης που έχει υποβληθεί από το κράτος – μέλος και το οποίο περιέχει την στρατηγική και τις προτεραιότητες δράσης των Ταμείων και του κράτους – μέλους, τους ειδικούς τους στόχους, την συμμετοχή των Ταμείων και τους λοιπούς χρηματοδοτικούς πόρους. Το έγγραφο αυτό εξασφαλίζει το συντονισμό του συνόλου της Κοινοτικής Διαρθρωτικής ενίσχυσης στις αφορώμενες περιοχές και στους τομείς δραστηριότητας του κράτους μέλους. Υλοποιείται μέσω ενός ή περισσότερων επιχειρησιακών προγραμμάτων.[Αθ.Δ.Παπαδασκαλόπουλος –Μ.Σ Χριστοφάκης, (2002), ο.π.παρ.,σ.89

⁴⁵ .Αθ.Δ.Παπαδασκαλόπουλος –Μ.Σ Χριστοφάκης, (2002),ο.π.παρ.,σ.242-243

⁴⁶ Αθ.Δ.Παπαδασκαλόπουλος –Μ.Σ Χριστοφάκης, (2002), ο.π.παρ.,σ.243

βιοτεχνίας, υψηλής ποιότητας τουριστικές υπηρεσίες και καταλύματα αποτελούν μέρος μίας τέτοιας στρατηγικής.

- ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ: Εξασφάλιση ίσων ευκαιριών πρόσβασης σε αναβαθμισμένες υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας, εκπαίδευσης και πολιτισμού - αναψυχής.

Κρίσιμη για την συγκράτηση του νησιωτικού πληθυσμού είναι η αίσθηση ότι παρά τις ιδιαιτερότητες του χώρου διασφαλίζουν ισότιμες με την ηπειρωτική Ελλάδα υπηρεσίες κοινής ωφέλειας. Αυτό δεν σημαίνει διασπορά υποδομών που θα είναι αδύνατον να υποστηριχθούν λειτουργικά, αλλά κυρίως σημαίνει αξιοποίηση των νέων συγκοινωνιακών και επικοινωνιακών τεχνολογιών και ένταξη τους σ' ένα σχέδιο που θα ελαχιστοποιεί τις απομονωμένες περιοχές.

ΤΡΙΤΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ: Διαφοροποίηση της νησιωτικής οικονομίας από την αποκλειστική εκμετάλλευση του τουρισμού, με την αξιοποίηση της κοινωνίας της πληροφορίας.

Το ιδιαίτερα ελκυστικό κλίμα και περιβάλλον, σε συνδυασμό με την λειτουργία του πανεπιστημίου Αιγαίου, μπορεί να προσελκύσει επιστημονικές ερευνητικές δραστηριότητες, εφόσον εξασφαλισθεί σύγχρονο επίπεδο τηλεματικών υποδομών και υποδομών ποιότητας ζωής. Οι δραστηριότητες αυτές ακόμα και εάν μεσοπρόθεσμα αποτελούν μικρό μέρος της οικονομίας του Βορείου Αιγαίου, εντούτοις προσδίδουν μία νέα δυναμική και μεταβάλλουν ουσιαστικά τις προοπτικές ενσωμάτωσης της περιφέρειας στο ενιαίο ευρωπαϊκό χώρο.

Στα πλαίσια του Γ' Κ.Π.Σ. η Περιφέρεια έχει λάβει σοβαρά υπόψη στο σχεδιασμό της αναπτυξιακής πολιτικής της τους παραπάνω στόχους, αλλά και όλους εκείνους τους παράγοντες που αναμένεται να έχουν επιπτώσεις και που αποτελούν πραγματικές προκλήσεις ή ευκαιρίες κατά την προγραμματική περίοδο 2000-2006.

Η αναπτυξιακή στρατηγική όπως αυτή έχει καθοριστεί μέσα από τους

στρατηγικούς στόχους υλοποιείται με την εφαρμογή εξειδικευμένων παρεμβάσεων ανα τομέα παρέμβασης. Είναι ανάγκη λοιπόν να προσδιοριστεί καταρχήν το πλέγμα εκείνο των Τομέων Παρέμβασης που ασκούν καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη και πρόοδο της Περιφέρειας, και στην συνέχεια η περιγραφή του είδους της παρέμβασης που επιχειρείται μέσα από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Βορείου Αιγαίου. Η μεθοδολογική αυτή προσέγγιση θα βοηθήσει στην σταδιακή μετάβαση από τον Γενικό Στόχο, στους Στρατηγικούς Στόχους που εξυπηρετούν συγκεκριμένους Τομείς Παρέμβασης/Ανάπτυξης και τελικά ομαλά θα οδηγηθούμε στην δόμηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας. Έπειτα από την αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης και έχοντας υπόψη τους γενικούς στρατηγικούς στόχους και τις μεθόδους με τις οποίες μπορούν να επιτευχθούν αυτοί στα πλαίσια μια στρατηγικής βιώσιμης ανάπτυξης της Περιφέρειας, αναγνωρίστηκαν 10 Τομείς Παρέμβασης, οι εξής⁴⁷:

1. T1: Μεταφορές – Επικοινωνίες
2. T2: Τηλεπικοινωνίες
3. T3: Πρωτογενής Τομέας
4. T4: Δευτερογενής Τομέας
5. T5: Τριτογενής Τομέας
6. T6: Έρευνα και Τεχνολογία
7. T7: Υγεία και Πρόνοια
8. T8: Περιβάλλον
9. T9: Αστική Ανάπτυξη
10. T10: Ανθρώπινοι Πόροι

⁴⁷ Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Β.Αιγαίου 2000-2006,σ.σ 35-77

3.1 ΤΟΜΕΑΣ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ - ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

Οι παρεμβάσεις στις πόλεις εισόδου – εξόδου πρέπει να καλύπτουν τις υφιστάμενες αλλά και τις δυνητικές ανάγκες τουλάχιστον της επόμενης δεκαετίας. Όσον αφορά στα αστικά κέντρα των νησιών απαιτείται αποφόρτισή τους από κυκλοφοριακό φόρτο που μπορεί να μεταφερθεί εκτός του ιστορικού τους κέντρου. Τέλος, πρέπει να ερευνηθεί η δυνατότητα μείωσης του κόστους μεταφοράς στο νέο οικονομικό περιβάλλον που δημιουργείται. Στο πλαίσιο αυτό στη προγραμματική περίοδο 2000-2006 ολοκληρώνονται⁴⁸:

-οι κύριοι οδικοί άξονες κάθε νησιού μαζί με τις απαραίτητες παρακάμψεις οικισμών,

-οι παρεμβάσεις στα λιμάνια και κυρίως αυτές της χερσαίας ζώνης των λιμένων, δηλαδή στις αίθουσες επιβατών, στον μηχανολογικό εξοπλισμό, κλπ. Στα κύρια λιμάνια πρέπει να προβλεφθεί η δυνατότητα εξυπηρέτησης πλοίων γενικού φορτίου και εμπορευματοκιβωτίων,

-οι επεμβάσεις στις αστικές και περιαστικές περιοχές. Αυτές έγιναν προσεκτικά με συνολικές και τεκμηριωμένες μελέτες σκοπιμότητας, που αντιμετώπισαν το σύνολο των προβλημάτων (υφιστάμενων και δυνητικών) και όχι τα επιμέρους. Έτσι κατάφεραν να προκριθούν παρεμβάσεις που αφορούσαν παρακάμψεις των πόλεων, προσβάσεις σε αεροδρόμια και λιμάνια, μεταφορά τμήματος λιμενικών δραστηριοτήτων (π.χ. εμπορικού λιμένα) σε άλλη θέση. Βασικό ζητούμενο των παρεμβάσεων από το ΠΕΠ Β. Αιγαίου 2000-2006 είναι η υλοποίηση υποδομών και παρεμβάσεων στον τομέα που θα κάνουν τα νησιά του Βορείου Αιγαίου ευκολότερα προσβάσιμα (με όλους τους τρόπους μεταφορών). Οι παρεμβάσεις στις υποδομές προσπελασιμότητας όπως σε δρόμους λιμάνια, αεροδρόμια, αστικές υποδομές κλπ θα συνεισφέρει καθοριστικά σε αυτή την κατεύθυνση, ενώ η συνολική αναβάθμιση των υποδομών θα καταστήσει την Περιφέρεια ανταγωνιστικότερη στο ευρύτερο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον.

⁴⁸ Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Β.Αιγαίου 2000-2006,σ.σ 35-77

3.2 ΤΟΜΕΑΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ- ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ

Η γρήγορη ανάπτυξη των δικτύων τηλεπικοινωνίας και των επακόλουθων υπηρεσιών αποτελεί την πρόκληση του επερχόμενου αιώνα, που απαιτεί υπηρεσίες υψηλής ποιότητας και αυτό αποτελεί στόχο για το Βόρειο Αιγαίο. Πρέπει να επιδιωχθεί η πρόσβαση του ανθρώπινου δυναμικού της Περιφέρειας στις υπηρεσίες τηλεματικής με δράσεις και ενέργειες προς αυτή την κατεύθυνση. Η εξυπηρέτηση των πολιτών και η βελτίωση του τρόπου συναλλαγής με τον δημόσιο τομέα αποτέλεσε βασική αιχμή των παρεμβάσεων της προγραμματικής περιόδου 2000-2006.

3.3 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Με την νέα ΚΑΠ και τον νέο κανονισμό για την Αγροτική Ανάπτυξη είναι εμφανής η μεταρρύθμιση από μια καθαρά γεωργική πολιτική σε μία πιο ολοκληρωμένη πολιτική για τις αγροτικές περιοχές. Η μεταρρύθμιση αυτή, επιβάλλει κάποιες αλλαγές που απαιτούνται να γίνουν στον αγροτικό τομέα, ο οποίος αποτελεί και την οικονομική βάση της υπαίθρου των αγροτικών περιοχών. Οι αλλαγές που μπορεί να γίνουν σε κάποια αγροτική περιοχή για να είναι ανταγωνιστική είναι η εντατικοποίηση της γεωργίας στις περιοχές που έχουν εντατικής μορφής γεωργία, η εντατικοποίηση της γεωργίας για απομακρυσμένες περιοχές, η περιθωριοποίηση της γεωργίας σε περιοχές όπου υπάρχει ασυμβατότητα με την χρήση γης και την κοινωνικοοικονομική διάρθρωση η διαφοροποίηση της γεωργίας σε περιοχές όπου δυσκολεύονται να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό και επιδιώκουν την διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης τους με την ανάπτυξη εναλλακτικών δραστηριοτήτων π. χ. του αγροτουρισμού κλπ.

Η γεωργία, το τοπίο, το περιβάλλον και ο τουρισμός συνδέονται στενά μεταξύ τους και αλληλεξαρτώνται. Έτσι η διαφοροποίηση της γεωργίας εμφανίζεται σε αγροτικές περιοχές που είναι προικισμένες με κατάλληλες περιβαλλοντικά συνθήκες και ελκυστικά τοπία και έχει κατά κάποιο τρόπο επιλεγεί ως στρατηγική σε τοπικό επίπεδο, λόγω αυτών των συνθηκών. Η στρατηγική αυτή θα πρέπει να ενισχυθεί ώστε να υπάρχει σαφής υποστήριξη των

δυναμικών προϊόντων ποιότητας της Περιφέρειας. Στρατηγικός στόχος λοιπόν είναι η διατήρηση και ενίσχυση της πολυλειτουργικότητας της υπαίθρου μέσα από ολοκληρωμένα τοπικά προγράμματα.

3.4 ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Όπως διαπιστώθηκε στην υπάρχουσα κατάσταση, είναι πολύ δύσκολο να αναπτυχθεί βιομηχανική δραστηριότητα μεγάλης κλίμακας στην Περιφέρεια. Τα φυσικά και διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της (απομόνωση και απόσταση από μεγάλες αγορές, εργατικό δυναμικό χαμηλού επιπέδου και ανειδίκευτο, απώλεια δυναμικότερου μέρους του εργατικού δυναμικού λόγω εσωτερικής μετανάστευσης, περιορισμένοι φυσικοί πόροι) δεν επιτρέπουν την ανάπτυξη σημαντικών βιομηχανικών δραστηριοτήτων. Παρόλα αυτά, υπάρχει βιομηχανική και βιοτεχνική δραστηριότητα που αφορά κυρίως μεταποίηση τοπικών αγροτικών προϊόντων και κατασκευές, για την οποία πρέπει να ληφθεί ειδική μέριμνα, έτσι ώστε οι τοπικές επιχειρήσεις να μπορέσουν να ξεπεράσουν τα χαρακτηριστικά αυτά και να παράγουν ανταγωνιστικά και καινοτόμα προϊόντα.

Επίσης, κατά τη προγραμματική περίοδο 2000-2006 , είναι επιτακτική η ανάγκη να μειωθεί η εξάρτηση των νησιών από εισαγόμενα προϊόντα, να βελτιωθεί το τοπικό εισόδημα και να επιτευχθεί μεγαλύτερος βαθμός ισορροπίας στην οικονομική ανάπτυξη της Περιφέρειας. Η δημιουργία των κατάλληλων υποδομών και προϋποθέσεων για την ενίσχυση – υποστήριξη της επιχειρηματικότητας αποτελεί σκοπό του προγράμματος. Η πολιτική για την ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα πρέπει να στηριχθεί στη δημιουργία υγιών συνθηκών ανταγωνισμού και οι στόχοι της πολιτικής αυτής πρέπει να είναι⁴⁹:

η στήριξη και προστασία των υφισταμένων αλλά και νέων μονάδων και η ενίσχυση του εκσυγχρονισμού αυτών με παράλληλη βελτίωση της ποιότητας των παραγομένων προϊόντων,

η προσαρμογή των μηχανισμών μεταποίησης και εμπορίας,

η ανάπτυξη μεταποιητικών μονάδων που χρησιμοποιούν κατά το δυνατόν εγχώριες πρώτες ύλες και παράγουν προϊόντα σχετικής ανταγωνιστικότητας,

⁴⁹ Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Β.Αιγαίου 2000-2006,σ.σ 35-77

η συνεργασία Πολιτείας, εμπλεκομένων φορέων (Επιμελητήρια) και επιχειρηματιών προκειμένου οι Μ.Μ.Ε. στην προσεχή δεκαετία να είναι ανταγωνιστικές,

ο εκσυγχρονισμός μέσα από την αναδιάρθρωση τους, την τυποποίηση και την βελτίωση της ποιότητας των τοπικών προϊόντων και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας

η εξεύρεση εναλλακτικών τρόπων αξιοποίησης των παραγομένων τοπικών προϊόντων,

η δημιουργία νέων σταθερών θέσεων απασχόλησης και

η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, του εκσυγχρονισμού και της απασχόλησης στις εμπορικές επιχειρήσεις.

3.5 Ο ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Ο τριτογενής τομέας είναι ιδιαίτερα σημαντικός για την Περιφέρεια, καθώς παράγει πολύ σημαντικό μέρος του τοπικού προϊόντος και αφορά μια πολύ σημαντική παραγωγική δραστηριότητα, τον τουρισμό, ενώ περιλαμβάνει και το εμπόριο. Όσον αφορά τη στήριξη του εμπορίου οι στόχοι ήταν η ενίσχυση της εισαγωγής νέων τεχνολογιών στις εμπορικές συναλλαγές (π.χ. ηλεκτρονικό εμπόριο). Όσον αφορά τη στήριξη του τουρισμού, οι στόχοι που έθεσε το Β' Κ.Π.Σ. μέσω του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου όχι μόνο παραμένουν επίκαιροι, αλλά απαιτείται να ενταθούν για να μπορέσει ο τομέας του τουρισμού να αντιμετωπίσει τις νέες προκλήσεις που είναι⁵⁰:

η ραγδαία εισαγωγή των νέων τεχνολογιών και του INTERNET, η μηχανοργάνωση των επιχειρήσεων κλπ. που αναμένεται να συνεχιστούν οδηγώντας στην αύξηση της αγοράς των τουριστικών υπηρεσιών εξ αποστάσεως με στόχο τη μείωση του λειτουργικού κόστους και την καλύτερη οργάνωση των τουριστικών επιχειρήσεων,

η μεταστροφή από τον μαζικό τουρισμό σε εξειδικευμένες μορφές τουρισμού, όπως ο θαλάσσιος, ο αθλητικός, ο οικολογικός, ο θρησκευτικός, ο πολιτιστικός,

⁵⁰ Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Β.Αιγαίου 2000-2006, σ.σ 35-77

ο αγροτικός κλπ. (μορφές για την ανάπτυξη των οποίων η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα), που θα δημιουργήσει ζήτηση στους προορισμούς που θα προσφέρουν υπηρεσίες αυτών των μορφών τουρισμού με στόχο την προσέλκυση τουριστών υψηλής εισοδηματικής στάθμης. Είναι ανάγκη η υλοποίηση παρεμβάσεων στην κατεύθυνση του εναλλακτικού τουρισμού να ακολουθούν μια προγραμματισμένη και σωστά σχεδιασμένη πολιτική που θα καθορίζει το πλαίσιο τις διαδικασίες και τις συγκεκριμένες ενέργειες με τις οποίες υλοποιήθηκε η εν λόγω πολιτική και αυτό να αποτελεί μέρος του ΠΕΠ Β. Αιγαίου.

Επιδιώκεται προβολή με σύγχρονο και ενιαίο τρόπο του τουριστικού προϊόντος ώστε να είναι δυνατή η συνολική ανάπτυξη του τομέα, παράλληλα με την διατήρηση της διαφορετικότητας κάθε περιοχής/νομού.

Η άσκηση κατάλληλης τουριστικής πολιτικής θα συμβάλει αφ' ενός στη σύμμετρη ανάπτυξη των νησιών και αφ' ετέρου θα δοθεί η δυνατότητα να χρησιμοποιηθούν ορθολογικά οι διαθέσιμοι οικονομικοί πόροι για να επιτευχθεί το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα με ελαχιστοποίηση των όποιων αρνητικών επιπτώσεων.

Η φέρουσα ικανότητα των περιοχών που αναπτύχθηκαν τουριστικά λαμβάνεται υπόψη συνεκτιμώντας την κατάταξη των περιοχών-ζωνών βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας (Αναπτυξιακός νόμος όπως κάθε φορά ισχύει και σχετικές υπουργικές αποφάσεις). Ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε στη φέρουσα ικανότητα των υπό ανάπτυξη περιοχών που βρίσκονται σε περιοχές Natura 2000⁵¹.

Για να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα του τομέα και οι νέες προκλήσεις που παρουσιάζονται, για τη προγραμματική περίοδο 2000-2006 τέθηκαν οι

⁵¹ Το Δίκτυο Natura 2000 αποτελεί ένα Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο περιοχών, οι οποίες φιλοξενούν φυσικούς τύπους οικοτόπων και οικοτόπους ειδών που είναι σημαντικοί σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αποτελείται από δύο κατηγορίες περιοχών: Τις «Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ)» για την Ορνιθοπανίδα, όπως ορίζονται στην Οδηγία 79/409/ΕΚ, και τους «Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ)» όπως ορίζονται στην Οδηγία 92/43/ΕΚ. Οι ΖΕΠ, μετά τον χαρακτηρισμό τους από τα Κράτη Μέλη, εντάσσονται αυτόματα στο Δίκτυο Natura 2000, και η διαχείρισή τους ακολουθεί τις διατάξεις του άρθρου 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΚ. Αντίθετα, για την ένταξη των ΤΚΣ πραγματοποιείται επιστημονική αξιολόγηση και διαπραγμάτευση μεταξύ των Κρατών Μελών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σύμφωνα με τα αποτελέσματα των κατά οικολογική ενότητα Βιογεωγραφικών Σεμιναρίων.

ακόλουθοι στόχοι:

- η ολοκλήρωση των μεγάλων έργων υποδομής π.χ. μαρίνες, λιμάνια, κλπ., καθώς και υποδομές που αξιοποιούν τους τοπικούς πόρους,
- η βελτίωση της ποιότητας των προσφερομένων ξενοδοχειακών υπηρεσιών με την ενίσχυση και προώθηση της ποιοτικής αναβάθμισης και του εκσυγχρονισμού των υφισταμένων ξενοδοχειακών μονάδων όλων των μεγεθών, στοχεύοντας τελικά στην παροχή υπηρεσιών υψηλού επιπέδου,
- η βελτίωση της ποιότητας των λοιπών προσφερομένων τουριστικών υπηρεσιών με την ενίσχυση και προώθηση της ποιοτικής αναβάθμισης των επιχειρήσεων παροχής αυτών των υπηρεσιών,
- η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος με την ενίσχυση και προώθηση της ποιοτικής αναβάθμισης και του εκσυγχρονισμού των επιχειρήσεων που αναπτύσσουν ειδικές μορφές τουρισμού (π.χ. συνεδριακά κέντρα, θαλασσοθεραπεία, γήπεδα γκολφ, μαρίνες κλπ.), καθώς και με την προώθηση δράσεων που αφορούν την πιστοποίηση, επιβράβευση και δημοσιοποίηση της ποιότητας, αυθεντικότητας και πρωτοτυπίας των προσφερομένων υπηρεσιών σε διαφορετικές κατηγορίες τουριστικών επιχειρήσεων, στοχεύοντας τελικά στην προσέλκυση πελατών μέσω της ποιότητας και όχι μέσω των τιμών. Οι ειδικές μορφές τουρισμού που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν στην Περιφέρεια είναι ο ιαματικός και θεραπευτικός τουρισμός για τον οποίο υπάρχει συγκριτικό πλεονέκτημα τόσο στην Ικαρία όσο και στη Λέσβο που διαθέτουν παγκοσμίας φήμης ιαματικές πηγές, ο θρησκευτικός τουρισμός, ο φυσιολατρικός και οικολογικός τουρισμός με την αξιοποίηση των φυσικών πόρων του οικοσυστήματος για κάθε νησί της Περιφέρειας ο πολιτιστικός τουρισμός και συγκεκριμένα των παραδοσιακών οικισμών, αρχαιολογικών χώρων, κάστρων, μνημείων, σπηλαίων κλπ., ο θαλάσσιος τουρισμός ο αγροτουρισμός και τουρισμός υπαίθρου, δηλαδή μια μορφή τουρισμού που συνδέεται άμεσα με τον πρωτογενή τομέα, τις παραδόσεις του, τον πολιτισμό του και τα προϊόντα του.
- η ενίσχυση συμπληρωματικών ενεργειών που αφορούν την προώθηση,

προβολή και διαφήμιση των ειδικών χαρακτηριστικών, των πλεονεκτημάτων, του τουριστικού προϊόντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς που διαθέτει κάθε νησί της Περιφέρειας, την έρευνα αγοράς για την προσέλκυση τουριστών, καθώς και τις ενέργειες για την προετοιμασία υποδοχής και φιλοξενίας.

3.6 ΤΟΜΕΑΣ ΈΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

Με βασικό στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Περιφερειακής παραγωγής και οικονομίας και με κύρια κατεύθυνση την ενίσχυση των προσπαθειών και την διαμόρφωση συνεργασιών μεταξύ του τοπικού επιχειρηματικού και ερευνητικού δυναμικού των τοπικών Πανεπιστημιακών – Ερευνητικών κέντρων & λοιπών φορέων της χώρας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχουν εμπειρία και έργο πάνω στο αντικείμενο, θα υποστηριχθεί η συνεργασία του Πανεπιστημίου Αιγαίου και των άλλων ερευνητικών κέντρων με τους παραγωγικούς φορείς της περιοχής πάνω σε συγκεκριμένα πεδία ήτοι:

1. της τεχνολογίας των πληροφοριών και της εφαρμογής της στους τομείς υγείας, παιδείας, μεταφορών και γεωργίας, και
2. της τεχνολογίας περιβάλλοντος και ενέργειας με ιδιαίτερη έμφαση σ' αυτήν της γεωθερμικής και της αιολικής.
3. Οι παρεμβάσεις του τομέα Ε & Τ αφορούν την υλοποίηση δράσεων αναβάθμισης των υποδομών και μέσων για την υλοποίηση έρευνας καθώς και ενέργειες έρευνας που αφορούν τις επιχειρήσεις και το οικονομικό /κοινωνικό περιβάλλον του Βορείου Αιγαίου.

3.7. ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Κρίσιμος για τη συγκράτηση του νησιωτικού πληθυσμού είναι και ο τομέας της υγείας και πρόνοιας. Επιπλέον, είναι γεγονός πως οι νέες πολιτικές της Ε.Ε. στο χώρο της υγείας και της πρόνοιας απαιτούν πιο ολοκληρωμένες

προσπάθειες προκειμένου να επιτευχθεί η σύγκλιση στον αντίστοιχο Ευρωπαϊκό χώρο.

1. Η επιτυχής υλοποίηση των δράσεων στον τομέα της υγείας και πρόνοιας για να επιτευχθούν οι στόχοι που αναφέρονται παρακάτω, απαιτούν την επιτόπου καταγραφή των αναγκών ανά νησί και χωριό, τη σύνθεση και ομαδοποίησή τους και τέλος την προσπάθεια αντιμετώπισης και εξεύρεσης ρεαλιστικών λύσεων μέσα από ένα συνολικό περιφερειακό σχεδιασμό και συντονισμό, καθώς και μέσα από την ενεργοποίηση κάθε μονάδας (διοικητικής και ανθρώπινης) κάθε επιπέδου.

2. Για τον τομέα της υγείας οι στόχοι είναι:

η δημιουργία αυτοδύναμης υγειονομικά Περιφέρειας που θα πρέπει να συνδυασθεί με αποτελεσματική βελτίωση των επικοινωνιών και της διασύνδεσης μεταξύ των νησιών, καθώς και με την αξιοποίηση των σύγχρονων τεχνολογικών δυνατοτήτων,

η διασφάλιση της δημόσιας υγείας λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι το Βόρειο Αιγαίο αποτελεί το ανατολικό άκρο της Ε.Ε. και φυσικό χώρο διέλευσης ανθρώπων και αντικειμένων απ' αυτό,

η βελτίωση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας των υπηρεσιών υγείας, από την ποιοτική αναβάθμιση της πρωτοβάθμιας φροντίδας και περίθαλψης στις μικρές τοπικές κοινωνίες, μέχρι την ποιοτική αναβάθμιση της δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας περίθαλψης, ενώ παράλληλα θα πρέπει να οργανωθεί και διασφαλισθεί η ανταπόκριση με το λοιπό ηπειρωτικό κορμό της Ελλάδας.

Οι κατηγορίες δράσεων προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι στον τομέα της υγείας περιλαμβάνουν ενδεικτικά και τους ακόλουθους:

- ολοκλήρωση και αναβάθμιση των δομών και υποδομών των Νοσοκομείων, ώστε να γίνουν αυτοδύναμα και να καλύπτουν τις ανάγκες των κατοίκων της περιοχής τους. - εκσυγχρονισμός και υποστήριξη των μονάδων πρωτοβάθμιας φροντίδας (αγροτικά ιατρεία – κέντρα υγείας),

Για τον τομέα της πρόνοιας οι στόχοι είναι:

1. η βελτίωση του επιπέδου της κοινωνικής προστασίας των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, ιδίως μέσω μηχανισμών πρόληψης, θεραπείας και αποκατάστασης,

2. η παροχή υπηρεσιών πρόνοιας σε ομάδες ατόμων που λόγω εργασιακών ή άλλων αναγκών αδυνατούν να αντεπεξέλθουν στις ανάγκες της καθημερινής ζωής και πρακτικής.

Οι κατηγορίες δράσεων που αναλήφθηκαν για να επιτευχθούν οι στόχοι στον τομέα της πρόνοιας περιελάμβανε και τη δημιουργία συμπληρωματικών υποδομών και εκσυγχρονισμό της υφιστάμενης υποδομής.

3.8 ΤΟΜΕΑΣ ΦΥΣΙΚΟΥ & ΔΟΜΗΜΕΝΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Στον ευρύτερο χώρο της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου πραγματοποιούνται στρατηγικές παρεμβάσεις. Μέσα απ' αυτές πρέπει να διασφαλίζεται η έγκαιρη πρόληψη δημιουργίας νέων πιέσεων και συγκρούσεων που αφορούν τη χρήση γης. Η ολοκλήρωση των ΖΟΕ⁵², σ' όλα τα νησιά, παράλληλα με τον επιχειρούμενο Περιφερειακό Χωροταξικό Σχεδιασμό, αναμένεται να δώσουν λύση και να βοηθήσουν στην καλύτερη οργάνωση και λειτουργία του χώρου. Οι εν λόγω παρεμβάσεις ΖΟΕ είναι αναγκαίες, όμως η θεσμοθέτηση τους θα πρέπει να προχωρήσει από τους φορείς και δεν μπορεί να εξυπηρετηθεί από το πρόγραμμα. Η θεσμοθέτηση ΖΟΕ, με εύστοχες κατά περίπτωση ρυθμίσεις, αναμενόταν να βοηθήσει μεταξύ άλλων⁵³:

1. στη μείωση της σύγκρουσης γεωργικής, τουριστικής και οικιστικής χρήσης,
2. στη μείωση των κοινωνικοοικονομικών αδυναμιών,
3. στη βελτίωση των τοπικών συνθηκών επικοινωνιών – μεταφορών,

⁵² Ζώνη, εκτός σχεδίου δόμησης, η οποία ορίζεται με Προεδρικό Διάταγμα, που εκδίδεται κατ' εξουσιοδότηση του Ν. 1337/83 και αφορά την οριοθέτηση και τον καθορισμό των χρήσεων γης περιοχών, με ταυτόχρονο καθορισμό και των όρων και περιορισμών των πάσης φύσεως επιτρεπομένων παρεμβάσεων.

⁵³ Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Β.Αιγαίου 2000-2006,σ.σ 35-77

4. στη βελτίωση των συνθηκών γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής,
5. στην αξιοποίηση των αλιευτικών πόρων,
6. στην προώθηση τουριστικών και βιοτεχνικών (βιομηχανικών) επενδύσεων,
7. στην παροχή σύγχρονης αστικής υποδομής,
8. στην προστασία του περιβάλλοντος,
9. στην αναβάθμιση του ρόλου των νησιών με αξιοποίηση πλουτοπαραγωγικών πόρων, όπως π.χ. ορυκτός πλούτος, γεωθερμία, αξιοποίηση ήπιων μορφών ενέργειας.

Οι επιμέρους μελέτες με θεωρήσεις χωροταξικών προβλημάτων διατρέχουν σχεδόν όλες τις ενέργειες και επιλογές για τη ρύθμιση του χώρου. Θα πρέπει όμως να καταβληθεί προσπάθεια για συγκρότηση ενιαίας και θεσμοθετημένης χωρικής πολιτικής για την Περιφέρεια που να βοηθά τη σταδιακή άρση της διπλής περιφερειακότητας, να προστατεύει την φυσική κληρονομιά, να διατηρεί την ισορροπία πόλεων και ενδοχώρας και να βελτιώνει την ποιότητα ζωής στον αστικό χώρο.

10. στην αποτελεσματική ενίσχυση της αναστροφής της πληθυσμιακής συρρίκνωσης εφόσον τεθούν και στον τομέα του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος στόχοι ρεαλιστικοί για την επαρκή βελτίωση των συνδεδεμένων με το περιβάλλον συνθηκών ζωής του πληθυσμού της Περιφέρειας.
11. Βασική προτεραιότητα στον τομέα του περιβάλλοντος για την προγραμματική περίοδο 2000-2006, είναι να εναρμονισθεί η Περιφέρεια, όπως και η χώρα, με την Κοινοτική νομοθεσία (Οδηγίες 271/91 για τα απόβλητα, 889/91 για τα επικίνδυνα απορρίμματα, 31/99 για τους ΧΥΤΑ, 442/75 για τα στερεά απόβλητα, όπως είχε τροποποιηθεί με την 156/97 και την οδηγία πλαίσιο του Σεπτεμβρίου 2000 για τα νερά) και τις διεθνείς υποχρεώσεις όσον αφορά την αειφόρο ανάπτυξη. Επιπλέον, στη στρατηγική διαχείρισης των στερεών αποβλήτων πρέπει να συμπεριληφθεί προληπτική δράση για τη μείωση του όγκου των αποβλήτων και για την ενθάρρυνση της ανάκτησης και της ανακύκλωσης.
12. Η εν λόγω προτεραιότητα αφορά τόσο την φυσική και πολιτιστική

κληρονομιά όσο και το δομημένο περιβάλλον, ιδιαίτερα στα μεγάλα αστικά συγκροτήματα.

13. Οι πόροι που διατέθηκαν από το ΠΕΠ για το φυσικό και δομημένο περιβάλλον αντιστοιχεί στο 16% της συνολικής διατιθέμενης δημόσιας δαπάνης σε €. Από τους πόρους που διατέθηκαν για το περιβάλλον ποσοστό τουλάχιστον 12% της Δημοσίας δαπάνης του προγράμματος διατέθηκε για περιβαλλοντικές υποδομές που αφορούσαν το νερό, τις αποχετεύσεις, τους βιολογικούς καθαρισμούς και τα απορρίμματα. Κατά προτεραιότητα διατέθηκαν πόροι για ΧΑΔΑ ανάλογα με την ωριμότητα.
14. Για την αποτελεσματική και ορθολογική διαχείριση των αστικών λυμάτων και απορριμμάτων, αντιμετωπίστηκε ομαδοποιημένα η συγκέντρωση και επεξεργασία τους, γεγονός που θα οδηγήσει σε μονάδες αποτελεσματικές και με συγκριτικά χαμηλό κόστος λειτουργίας.
15. Για την οχύρωση πόλεων, χωριών και καλλιεργειών από τις επιπτώσεις έντονων καιρικών φαινομένων, ειδικά δε μετά τις πρόσφατες πυρκαγιές, προωθήθηκαν έργα ορεινής υδρονομίας.
16. Η προβολή των περιβαλλοντικών και πολιτιστικών πόρων της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου προώθησε μια νέα μορφή τουρισμού, διαφορετική απ' αυτήν του μαζικού τουρισμού και προσαρμοσμένη στον αμιγή νησιωτικό χαρακτήρα της Περιφέρειας.
17. Οι επενδύσεις στον τομέα των υποδομών στηρίχθηκαν σε μια ολοκληρωμένη εθνική περιβαλλοντική πολιτική, η οποία θα έχει σαν πρακτική εφαρμογή την αρχή «Ο ρυπαίνων πληρώνει».
18. Η αρχή αυτή εφαρμόζεται κατ' εξοχήν στις περιβαλλοντικές και βιομηχανικές υποδομές και στις υποδομές μεταφορών και ενέργειας. Η συνδρομή των διαρθρωτικών ταμείων⁵⁴ στις εν λόγω υποδομές θα πρέπει

⁵⁴ Τα διαρθρωτικά ταμεία για την περίοδο 2000-2006 είναι τα εξής τέσσερα: 1) Ε.Τ.Π.Α (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης) 2)Ε.Κ.Τ. (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) 3)Ε.Γ.Τ.Π.Ε-Π (Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων –Τμήμα Προσανατολισμού) 4)Χ.Μ.Π.Α (Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας) επίσης υπάρχει ακόμα ένα ειδικό ταμείο το Ταμείο Συνοχής, το οποίο αν και δεν θεωρείται Διαρθρωτικό Ταμείο , συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην ενίσχυση της συνοχής και στην μείωση του χάσματος μεταξύ των πλουσιότερων και των φτωχότερων χωρών και περιφερειών της Ένωσης. [Αθ.Α.Παλαδασκαλόπουλος –Μ.Σ Χριστοφάκης, (2002),Περιφερειακός προγραμματισμός,Παπαζήση,σ.72]

ως εκ τούτου να αντανακλά την εφαρμογή της ως άνω αρχής.

19. Ως προς την εφαρμογή των οδηγιών 79/409/ΕΟΚ (Πτηνά) και 92/43/ΕΟΚ ειδικότερα δε σε ότι αφορά τα έργα που θα μπορούσαν να επηρεάσουν σημαντικά περιοχές που ενδέχεται να ενταχθούν στο δίκτυο NATURA 2000 δεδομένου ότι ο σχετικός κατάλογος των περιοχών αυτών έχει ήδη κοινοποιηθεί στην Επιτροπή, οι εθνικές αρχές δεσμεύονται να μην επιτρέψουν την υποβάθμιση της κατάστασης των εν λόγω περιοχών στο πλαίσιο της υλοποίησης των παρεμβάσεων των διαρθρωτικών ταμείων. Επίσης οι διαχειριστικές αρχές υποβάλλουν στην Επιτροπή πληροφορίες για τα μέτρα που έχουν λάβει ώστε να αποφευχθεί η υποβάθμιση των περιοχών που χρήζουν προστασίας κατά την ένταξη και εκτέλεση των σχετικών έργων.
20. Οι δράσεις και επεμβάσεις για την ανάδειξη περιοχών NATURA 2000 θα πρέπει να είναι συντονισμένες ανάμεσα στα διάφορα μέτρα και τα ταμεία ΕΤΠΑ και ΕΓΤΠΕ. Επιπλέον θα πρέπει να υπάρχει συντονισμός με τις αντίστοιχες δράσεις στο πρόγραμμα ΕΠΠΕΡ και LIFE.
21. Η αφαλάτωση είναι μια μέθοδος πολύ ακριβή και ενεργοβόρος. Πριν αποφασισθεί το είδος της υποδομής που θα επιλεγεί για την ύδρευση των νήσων θα γίνουν οι κατάλληλες μελέτες/μετρήσεις που θα επιτρέψουν την αποτελεσματικότερη και πλέον περιβαλλοντική λύση του προβλήματος. Οι απαιτήσεις της οδηγίας 60/2000/ΕΕ⁵⁵ θα πρέπει να εφαρμοστούν σε αυτόν τον τομέα.
22. Η Περιφέρεια δεσμεύεται να εφαρμόσει τις διατάξεις της οδηγίας 60/2000/ΕΕ σε όλες τις δράσεις που αφαιρούν τη διαχείριση των υδατικών πόρων.

⁵⁵ Η Οδηγία – Πλαίσιο 60/2000 ΕΕ για το νερό (European Parliament and Council of the European Union, 2000), αποτελεί πιθανόν το πιο σημαντικό θεσμικό εργαλείο που εισάγεται στον τομέα του νερού σε διεθνές επίπεδο, εδώ και πολλά χρόνια. Η νέα Οδηγία αντικατοπτρίζει την τάση προς ολοκληρωμένο περιβαλλοντικό σχεδιασμό και διαχείριση. Η προετοιμασία και ανάπτυξη της Οδηγίας διήρκεσε πάνω από μια δεκαετία και αποτέλεσε πεδίο έντονης επιστημονικής και πολιτικής διαμάχης στους κόλπους της Κοινότητας. Η ερμηνεία των προβλέψεων της Οδηγίας αποτελεί ακόμη και τώρα αντικείμενο επιστημονικών συζητήσεων και είναι πιθανόν να περάσουν αρκετά χρόνια, πριν γίνει πλήρως κατανοητή και ερμηνευθούν επαρκώς τα πλοκάμια της, από όλους τους εμπλεκόμενους. [Α. Κουτσογιάννης, Ι.Τσελέντης(2002), Σχόλιο για τις προοπτικές ανάπτυξης των υδατικών πόρων στην Ελλάδα σε σχέση με την Κοινοτική Οδηγία-Πλαίσιο για το νερό, Ημερίδα: «Επιστημονικό συνέδριο Ενέργεια 2002, Χαλκίδα, 2002]

23. Όλες οι δράσεις που αφορούν τα στερεά απόβλητα βασίστηκαν στον νομαρχιακό / περιφερειακό σχεδιασμό, ο οποίος θα πρέπει να είναι σύμφωνος με τον εθνικό σχεδιασμό διαχείρισης των στερεών αποβλήτων.
24. Όλες οι δράσεις που αφορούν τη διαχείριση των υδατικών πόρων υλοποιήθηκαν με βάση τις διατάξεις της οδηγίας 60/2000/ΕΕ.
25. Εφόσον θα χρηματοδοτούνται χωροταξικά και πολεοδομικά σχέδια αυτά ολοκληρώθηκαν με την δημοσίευση τους εντός της προγραμματικής περιόδου. Ειδικότερα οι πολεοδομικές μελέτες ολοκληρώθηκαν από μελέτη πράξης εφαρμογής όπως επίσης και μελέτες χωροταξίας και πολεοδομίας που θα ολοκληρώνονται από πράξεις εφαρμογής μέσα σε μία τριετία από την περάτωση της μελέτης και το αργότερο στο οικονομικό κλείσιμο του προγράμματος. Η μη εφαρμογή καθιστά τις εν λόγω μελέτες μη επιλέξιμες για χρηματοδότηση από το παρόν ΠΕΠ.

3.9 ΤΟΜΕΑΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ο Τομέας Παρέμβασης της αστικής ανάπτυξης είναι ένας Τομέας οι δράσεις του οποίου εκτείνονται πέρα από τυπολογίες και ταξινομήσεις σε τομείς και κλάδους παραγωγής, καθώς αφορούν ολόκληρο το σύστημα διαβίωσης σε μια αστική περιοχή: ανθρώπους και εργατικό δυναμικό, κοινωνικές δομές και σχέσεις, οικονομία και παραγωγή, υποδομές και υπηρεσίες, περιβάλλον και ποιότητα ζωής, ενώ αναφέρονται επίσης και σε ζητήματα ενσωμάτωσης και εξάλειψης αποκλεισμών ευπαθών ή/και αποκλεισμένων κοινωνικών ομάδων.

Για αυτούς τους λόγους, η αστική ανάπτυξη, όπως και η ανάπτυξη της υπαίθρου, πρέπει να επιδιωχθεί μέσα από την υλοποίηση ολοκληρωμένων τοπικών προγραμμάτων, τα οποία έχουν την δυνατότητα να διαγνώσουν καλύτερα την υπάρχουσα κατάσταση, τα προβλήματα, τις ευκαιρίες και τις δυνατότητες και να προτείνουν αποτελεσματικότερες παρεμβάσεις για την περιοχή που αναφέρονται.

Οι περιοχές παρεμβάσεις των ολοκληρωμένων προγραμμάτων αστικής ανάπτυξης θα υπαγορευτούν έτσι από τις συγκεκριμένες μελέτες διάγνωσης και σχεδιασμού, στα πλαίσια πάντα των στρατηγικών στόχων του Προγράμματος και των κατευθύνσεων των πολιτικών της ΕΕ για προστασία περιβάλλοντος, ισότητα, άρση αποκλεισμού, απασχόληση.

3.10 ΤΟΜΕΑΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ

Ο Τομέας Παρέμβασης ‘ανθρώπινοι πόροι’ είναι ίσως ο σημαντικότερος τομέας όσον αφορά στους στρατηγικούς στόχους του Προγράμματος. Έτσι, ο τομέας των ανθρώπινων πόρων και της ποιότητας τους είναι ένα από τα ‘κλειδιά’ για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη της Περιφέρειας. Οι ανθρώπινοι πόροι δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη παραγωγικών δραστηριοτήτων που να χρησιμοποιούν καινοτόμα εργαλεία και στρατηγικές ανάπτυξης των επιχειρήσεων της Περιφέρειας, ενώ αποτελούν ζητούμενο από όλες τις επιχειρήσεις που επιδιώκουν να δραστηριοποιηθούν σε μια περιοχή. Ταυτόχρονα, η ποιότητα των ανθρώπινων πόρων αποτελεί και παράγοντα συγκράτησης του πληθυσμού, καθώς αποτελεί πολύ σημαντικό δείκτη ποιότητας ζωής και παροχής υπηρεσιών για τον πληθυσμό.

Σήμερα η ποιότητα των ανθρώπινων πόρων της Περιφέρειας είναι σχετικά χαμηλή σε σχέση με άλλες Περιφέρειες και επομένως ο βασικός στόχος του Προγράμματος είναι διπλός: αφενός η βελτίωση της ποιότητας μέσω προγραμμάτων κατάρτισης, εκπαίδευσης και επιμόρφωσης και αφετέρου η δημιουργία θέσεων εργασίας για την απορρόφηση του ποιοτικού εργατικού δυναμικού μέσω της βοήθειας επιχειρήσεων και του δημόσιου τομέα (δημιουργία νέων επιχειρήσεων, βοήθεια για βελτίωση ανθρώπινων πόρων σε υπάρχουσες επιχειρήσεις και στο Δημόσιο Τομέα).

Η επίτευξη των στόχων αυτών αφορά πολλά και διαφορετικά μέτρα του Προγράμματος και είναι χαρακτηριστικό ότι στα διαγράμματα

προγραμματισμού που ακολουθούν ο συγκεκριμένος Τομέας Παρέμβασης συνδέεται με πολλούς Άξονες Προτεραιότητας⁵⁶ και Μέτρα.⁵⁷

3.11. ΤΑ ΚΠΣ ΣΤΟ ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ ΩΣ ΠΥΛΩΝΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η προκήρυξη έγινε από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών και η πρόταση υποβάλλεται σε επίπεδο Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου με την συμμετοχή του Περιφερειακού ταμείου, των Τοπικών Αυτοδιοικήσεων, των Επιμελητηρίων και του Πανεπιστημίου Αιγαίου.

Ως όργανα προετοιμασίας ορίστηκαν με πρωτοβουλία του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας ομάδα εργασίας αποτελούμενη από υπαλλήλους της περιφέρειας, των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, των Επιμελητηρίων και του Πανεπιστημίου Αιγαίου οι οποίοι με την ενεργή συμβολή του τεχνικού συμβούλου της περιφέρειας προχώρησαν στην σύνταξη του κειμένου της πρότασης.

Σε σχέση με την οργάνωση πραγματοποιήθηκαν ανταλλαγές απόψεων μεταξύ των μελών της ομάδας εργασίας καθώς και δυο τεχνικές συσκέψεις στη Μυτιλήνη. Επίσης στις 15 Δεκεμβρίου 2006 πραγματοποιήθηκε ενημερωτική συνάντηση μεταξύ της ομάδας εργασίας, εκπροσώπων Φορέων της Περιφέρειας με της συμμετοχή αρμοδίων με τα ΚΠΣΑ υπαλλήλων του ΥΠ.ΟΙ.Ο.. Το προτεινόμενο σχέδιο σε γενικές γραμμές είναι σε άμεση συνάφεια με την πρόταση της Ν.Α. Χίου για την Δ' Προγραμματική περίοδο καθώς και με μεγάλο μέρος των προτεινόμενων Έργων – Δράσεων, όπως αυτά έχουν εγκριθεί ομόφωνα από το Νομαρχιακό Συμβούλιο Χίου.

⁵⁶ Άξονας προτεραιότητας :Μία από τις προτεραιότητες της στρατηγικής που έχει επιλεγεί σ' ένα ΚΠΣ ή σε μία παρέμβαση. Συνοδεύεται από την συμμετοχή των ταμείων και των άλλων χρηματοδοτικών οργάνων και από τους χρηματοδοτικούς πόρους του κράτους – μέλους που του αντιστοιχούν, καθώς και από συγκεκριμένους στόχους και μέτρα. [Αθ.Δ.Παπαδασκαλόπουλος –Μ.Σ Χριστοφάκης, (2002),οπ.παρ.,σ.138]

⁵⁷ Μέτρο: Το μέσο με το οποίο υλοποιείται ένας άξονας προτεραιότητας σε πολυετή βάση και το οποίο επιτρέπει την χρηματοδότηση των πράξεων. .] [Αθ.Δ.Παπαδασκαλόπουλος –Μ.Σ Χριστοφάκης, (2002),οπ.παρ.,σ.138]

3.11.1.ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΣΧΕΔΙΟΥ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Βασική φιλοσοφία της πρότασης αποτελεί η εκπόνηση του Σχεδίου Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης του Β. Αιγαίου με επιμέρους άξονες δράσεις⁵⁸:

- Διαφοροποίηση- εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος
- Βελτίωση τουριστικών υπηρεσιών
- Αναβάθμιση υπηρεσιών τοπικής Αυτοδιοίκησης
- Αξιοποίηση – Βελτίωση – Δημιουργία νέων υποδομών
- Βελτίωση στρατηγικής προβολής
- Δημιουργία Περιφερειακού Μοντέλου Διακυβέρνησης

Τα προτεινόμενα όργανα Διοίκησης και λειτουργίας του σχεδίου ήταν⁵⁹:

- Εταιρικό Σχήμα (Ε.Σ) υπό μορφής Ανώνυμης Εταιρίας
- Επιτροπή Συντονισμού και Παρακολούθησης(Ε.Σ.Π.)
- Συμβουλευτική Επιτροπή (Σ.Ε)
- Φορείς υλοποίησης Έργων – Δράσεων

3.11.2 ΜΕΛΗ – ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΕΤΑΙΡΙΚΟΥ ΣΧΗΜΑΤΟΣ (Ε.Σ.)

Στο Ε.Σ συντονιστής εταίρος προτείνεται το Περιφερειακό Ταμείο και μέλη οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, οι ΤΕΔΚ, τα Επιμελητήρια, οι Ενώσεις Ξενοδόχων και των τριών Νομών της Περιφέρειας, καθώς και το Πανεπιστήμιο Αιγαίου και η Συνεταιριστική τράπεζα Λέσβου – Λήμνου. Το Ε.Σ αποτελεί την γενική συνέλευση του φορέα με αρμοδιότητες την εξειδίκευση των αποφάσεων της Ε.Σ.Π τον Σχεδιασμό του Προγράμματος και την αξιολόγηση των δράσεων και της συνολικής πορείας του Π.Κ.Σ.Α.

⁵⁸ Ημερίδα ΤΗΣ Ν.Α ΓΙΑ ΤΑ Π.Κ.Σ.Α- ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΛΑΒΑ ΑΠΟ ΤΟΝ Κ^{ΟΝ} Δ. ΚΥΤΡΙΑΑΚΗ, ΑΠΟΦ. ΤΕΙ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ, ΜΕΛΟΣ Ν.Ε.Τ.Π

⁵⁹ Ημερίδα ΤΗΣ Ν.Α ΓΙΑ ΤΑ Π.Κ.Σ.Α- ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΛΑΒΑ ΑΠΟ ΤΟΝ Κ^{ΟΝ} Δ. ΚΥΤΡΙΑΑΚΗ, ΑΠΟΦ. ΤΕΙ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ, ΜΕΛΟΣ Ν.Ε.Τ.Π

Συμμετέχουν όλοι οι εταίροι καθώς και κάθε άλλος φορέας που έχει δηλώσει εγγράφως την πρόθεση του για συνεργασία. Ρόλος της Ε.Σ.Π. ΕΙΝΑΙ⁶⁰:

- Επεξεργασία προτάσεων για θέματα Στρατηγικού Σχεδιασμού και Χάραξης πολιτικής
- Περιοδική παρακολούθηση και αξιολόγηση της πορείας των υλοποιούμενων δράσεων
- Καταγραφή προτάσεων και προώθηση αναγκαίων θεσμικών ρυθμίσεων
- Αξιολόγηση Αποτελεσμάτων και Επιπτώσεων του Π.Κ.Σ.Α

Στη Σ.Ε. συμμετέχουν ειδικευμένοι εκπρόσωποι του Εταιρικού Σχήματος, εμπειρογνώμονες και εκπρόσωποι λοιπών Φορέων με σκοπό τα μέλη της Σ.Ε. να υποβοηθούν το εταιρικό σχήμα σε επίπεδο ιδεών, λήψης αποφάσεων, διάδοσης αποτελεσμάτων, ενσωμάτωση τεχνολογίας καθώς και προώθηση της δικτυακής και της συνεργασίας των εταιρών. Οι φορείς υλοποίησης των έργων – δράσεων θα καθοριστούν μετά την έγκριση του σχεδίου από το ΥΠ.ΟΙ.Ο. και δεδομένου των πιθανών κριτηρίων που θα καθορισθούν εν τω μεταξύ για την υλοποίηση Έργων – Δράσεων της επόμενης Προγραμματικής Περιόδου. Προβλέπεται πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ όλων των κοινωνικοοικονομικών εταιρών σε επίπεδο Νομού και Περιφέρειας με σκοπό την⁶¹:

- Εκπόνηση σχεδίου Στρατηγικής για την ένταξη Δράσεων – Παρεμβάσεων
- Προτεραιότητα στην εκπόνηση μελετών προετοιμασίας στα πλαίσια του Κ.Π.Σ.
- Προτεραιότητα στην εκτέλεση Έργων – Δράσεων από τα χρηματοδοτικά προγράμματα
- Δημιουργία τουριστικής συνείδησης όλων των Παραγωγικών Τομέων
- Ενσωμάτωση ιδιωτικών κεφαλαίων στην αναπτυξιακή διαδικασία

⁶⁰ Ημερίδα ΤΗΣ Ν.Α ΓΙΑ ΤΑ Π.Κ.Σ.Α- ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΛΑΒΑ ΑΠΟ ΤΟΝ Κ^{ΟΝ} Δ. ΚΥΤΡΙΑΑΚΗ, ΑΠΟΦ.ΤΕΙ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΜΕΛΟΣ Ν.Ε.Τ.Π

⁶¹ Ημερίδα ΤΗΣ Ν.Α ΓΙΑ ΤΑ Π.Κ.Σ.Α- ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΛΑΒΑ ΑΠΟ ΤΟΝ Κ^{ΟΝ} Δ. ΚΥΤΡΙΑΑΚΗ, ΑΠΟΦ.ΤΕΙ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΜΕΛΟΣ Ν.Ε.Τ.Π

- Πολλαπλασιαστικά οφέλη του συνόλου της οικονομίας των Νησιών

3.11.3 ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Οι στόχοι του επικείμενου προγράμματος είναι οι ακόλουθοι⁶²:

- ❖ Η διαφοροποίηση του προϊόντος της περιφέρειας με τον εμπλουτισμό της τουριστικής προσφοράς αξιοποιώντας το φυσικό και πολιτιστικό απόθεμα των νησιών.
- ❖ Η ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού με δημιουργία σύνθετων ανταγωνιστικών προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας
- ❖ Η ποιοτική αναβάθμιση και ο εμπλουτισμός των παρεχόμενων υπηρεσιών τόσο από τον ιδιωτικό όσο και από τον δημόσιο τομέα
- ❖ Η σύνδεση του τουρισμού με άλλους κλάδους της τοπικής οικονομίας
- ❖ Η αξιοποίηση και βελτίωση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού
- ❖ Η εισαγωγή καινοτομιών στη διαδικασία παραγωγής του τουριστικού προϊόντος, στη δημιουργία νέων προϊόντων και στην προώθηση των προϊόντων αξιοποιώντας την τεχνογνωσία του πανεπιστημίου Αιγαίου και των άλλων εξειδικευμένων εταίρων.
- ❖ Η εισαγωγή και η θεσμοθέτηση διαδικασιών διαχείρισης των τουριστικών προορισμών με την διασφάλιση της συνεργασίας δημοσίων και ιδιωτικών φορέων.

Οι χρηματοδοτήσεις του προγράμματος θα συνδεθούν με συγκεκριμένες καινοτόμες λύσεις⁶³:

- 1.την ανάπτυξη ολοκληρωμένων και σύνθετων τουριστικών προϊόντων
- 2.την υιοθέτηση από τις επιχειρήσεις και τους αυτοδιοικούμενους φορείς βασικών αρχών υπευθυνότητας και ποιότητας προϊόντων και υπηρεσιών.
- 3.την συνεργασία ιδιωτικού και δημοσίου τομέα στη διαχείριση του προορισμού

Τα αναμενόμενα αποτελέσματα (σε συνδυασμό με τις προγραμματιζόμενες παρεμβάσεις του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου 2007-2013)αφορούν:

⁶²Πληροφοριακό έντυπο της Ν.Α Χίου, Λέκκας Ι Πρόεδρος Δ.Σ. ΠΤΑ Βορείου Αιγαίου , ΓΕΝ. Γραμμ. Περιφέρειας,29/1/07

⁶³Πληροφοριακό έντυπο της Ν.Α Χίου, Λέκκας Ι Πρόεδρος Δ.Σ. ΠΤΑ Βορείου Αιγαίου , ΓΕΝ. Γραμμ. Περιφέρειας,29/1/07

1. στην αύξηση της τουριστικής δαπάνης αλλά και των πολλαπλασιαστικών της επιπτώσεων στην τοπική οικονομία ώστε να επιτευχθούν υψηλοί ρυθμοί αύξησης του ΑΕΠ και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της περιφέρειας
2. στη δημιουργία νέων ευκαιριών απασχόλησης ιδιαίτερα εκπαιδευμένου ανθρώπινου δυναμικού (ιδιαίτερα νέων και γυναικών) ώστε να ανατραπεί η συνεχιζόμενη τάση γήρανσης του τοπικού πληθυσμού
3. στη μείωση των πιέσεων που δέχεται το φυσικό, πολιτιστικό και το δομημένο περιβάλλον από την τουριστική ανάπτυξη και ιδιαίτερα το πόσιμο και το θαλασσινό νερό, το έδαφος, η χλωρίδα και η πανίδα των νησιών, οι οικισμοί και τα μνημεία τους ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα του παρεχόμενου προϊόντος και της ζωής των κατοίκων.

3.12.ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΕΣΠΑ

3.12.1. ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ 2007-2013

3.12.1.1. ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ⁶⁴

1. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (ΚΥΡΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗ)

Διατήρηση της περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας μέσα από την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των περιφερειών. Η υλοποίηση αυτής της προτεραιότητας προϋποθέτει:

- εντατικοποίηση των προσπάθειών για πραγματική σύγκλιση των ελληνικών περιφερειών στο ευρωπαϊκό μέσο όρο, σε όρους κοινωνικής, οικονομικής και χωρικής συνοχής.
- ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας των περιφερειών, στο πλαίσιο του διεθνούς και ευρωπαϊκού καταμερισμού του ανταγωνισμού και της επιχειρηματικότητας.
- διασφάλιση ενός σύγχρονου και άνετου επιπέδου ζωής για τους κατοίκους τους.

2. ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗ, ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΑΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

- Στο πλαίσιο της διασυνοριακής συνεργασίας οι τομείς προτεραιότητας είναι: α) Βελτίωση των υφιστάμενων ή και δημιουργία νέων υποδομών μεταφορών και επικοινωνιών, β) διαχείριση περιβάλλοντος και κοινών απειλών, με έμφαση στην ολοκληρωμένη διαχείριση υδάτινων πόρων, γ) ανάπτυξη διασυνοριακών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και δικτύωση δ) προώθηση του τουρισμού και του πολιτισμού, ε) αξιοποίηση των διασυνοριακών δυνατοτήτων στους τομείς της εκπαίδευσης / κατάρτισης και υγειονομικής περίθαλψης, στ) ασφάλεια των συνόρων, ζ) αστική,

⁶⁴ ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΙΝΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΧΙΟΥ-Δ' ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ-ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ ΕΣΠΑ.

αγροτική και παράκτια ανάπτυξη, η) συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων και ερευνητικών ιδρυμάτων.

- Στο πλαίσιο της διακρατικής συνεργασίας οι τομείς προτεραιότητας είναι:
α) Ανάπτυξη δικτύων Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης (ΕΤΑ) και καινοτομίας συμπεριλαμβανομένων των ΜΜΕ, β) Ολοκληρωμένη διαχείριση περιβάλλοντος και υδάτινων πόρων, γ) Βελτίωση της προσπελασιμότητας, δ) Βελτίωση των συνεργασιών που διευκολύνουν τη χωρική συνοχή, ε) Θαλάσσιες συνεργασίες με έμφαση στην ασφάλεια, την πρόληψη κινδύνων, τους θαλάσσιους διαδρόμους, τη χωρική ανάπτυξη των παράκτιων περιοχών και την έρευνα σε τομείς που αφορούν το θαλάσσιο περιβάλλον.
- Τέλος, στο πλαίσιο της διαπεριφερειακής συνεργασίας οι τομείς προτεραιότητας είναι, ενδεικτικά: α) η ανάπτυξη και η δημιουργία απασχόλησης β) η ανταλλαγή πληροφοριών και καλών πρακτικών όσον αφορά στην αστική ανάπτυξη, γ) ο εκσυγχρονισμός των υπηρεσιών του δημόσιου τομέα (όπως είναι οι Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών) και η εφαρμογή προγραμμάτων συνεργασίας, δ) η πραγματοποίηση μελετών και η συλλογή πληροφοριών, ε) προγράμματα σύγκλισης, περιφερειακής ανταγωνιστικότητας και απασχόλησης, στ) ανταλλαγές εμπειριών και καλών πρακτικών.

3. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Στο πλαίσιο του τομέα του περιβάλλοντος και της αειφόρου ανάπτυξης, το αναπτυξιακό όραμα αποκρυσταλλώνεται σε πέντε στρατηγικές κατευθύνσεις:

- Πλήρης ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις τομεακές αναπτυξιακές πολιτικές (γεωργία, ενέργεια, βιομηχανία, τουρισμός, μεταφορές, υπηρεσίες-εμπόριο)
- Πλήρης ανάπτυξη περιβαλλοντικών υποδομών διαχείρισης αποβλήτων και λυμάτων
- Προστασία - αειφορική χρήση και διαχείριση φυσικών πόρων (ατμόσφαιρα, υδατικοί πόροι, έδαφος)
- Προστασία-αποκατάσταση και ανάδειξη φυσικού περιβάλλοντος

- Προστασία-αποκατάσταση και αναβάθμιση ποιότητας αστικού και δομημένου περιβάλλοντος

4. ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ

Η ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου, σύγχρονου και ανταγωνιστικού εθνικού συστήματος μεταφορών και ενέργειας, διεθνούς εμβέλειας και η λειτουργική ένταξη της χώρας στα μεγάλα διευρωπαϊκά μεταφορικά και ενεργειακά δίκτυα. Ως εκ τούτου, εξασφαλίζεται υψηλή ποιότητα υπηρεσιών προς τους πολίτες, ευνοϊκό περιβάλλον για τις επιχειρήσεις και να προσελκύνονται επενδύσεις σε όλους τους τομείς της οικονομίας, με προτεραιότητα:

- Στα Διευρωπαϊκά οδικά δίκτυα
- Στα σιδηροδρομικά δίκτυα
- Στις λιμενικές υποδομές και τις θαλάσσιες μεταφορές
- Στις αεροπορικές υποδομές
- Στις συνδυασμένες μεταφορές
- Στις αστικές-υπεραστικές συγκοινωνίες
- Στα βασικά ενεργειακά δίκτυα φυσικού αερίου, πετρελαίου και ηλεκτρισμού

5. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ

Ανάπτυξη της βιώσιμης επιχειρηματικής πρωτοβουλίας, με ποιότητα και ενσωμάτωση γνώσης και καινοτομίας, με εξωστρεφή προσανατολισμό προς αγορές υψηλής αγοραστικής δύναμης και απαιτήσεων. Οι προτεραιότητες διαμορφώνονται ως εξής:

- Ενίσχυση της ποιοτικής και βιώσιμης επιχειρηματικότητας και των Μικρομεσαίων επιχειρήσεων
- Αναβάθμιση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος με τη δημιουργία πλαισίου που διευκολύνει τη λειτουργία των επιχειρήσεων. Δηλαδή αναβάθμιση των θεσμών και υποδομών που υποστηρίζουν την επιχειρηματική δραστηριότητα και την προστασία του καταναλωτή
- Κάλυψη του ελλείμματος σε έρευνα & τεχνολογία και καινοτομία, μέσω της σύνδεσής της με την παραγωγική διαδικασία και με την αναβάθμιση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού

- Ανάδειξη και ενίσχυση της επιχειρηματικής διάστασης του τομέα Αθλητισμού & Πολιτισμού
- Ποιοτική αναβάθμιση και εμπλουτισμός – διεύρυνση του τουριστικού προϊόντος.
- Επικέντρωση και αναπροσανατολισμός των κρατικών ενισχύσεων
- Αναπτυξιακή αξιοποίηση της Ναυτιλίας.

6. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

Κινητοποίηση του συνόλου του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας έτσι ώστε έως το 2013 να διαθέτει τις παραγωγικές δεξιότητες και να απασχολείται σε ποιοτικές θέσεις εργασίας, σε επίπεδα που χρειάζεται η Ελληνική Οικονομία. Αυτό θα συντελέσει στην επίτευξη υψηλών ρυθμών ανάπτυξης, αύξηση της παραγωγικότητας και ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής, τουλάχιστον στο ίδιο επίπεδο με το μέσο όρο για την ΕΕ-25:

- Στον τομέα της Εκπαίδευσης στόχος είναι να καταστεί το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα πρότυπο για την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών και για την ανταπόκρισή του στις ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας και της οικονομίας
- Στη Διά βίου Μάθηση, επιζητείται να ανέλθουν σταδιακά τα επίπεδα συμμετοχής, έτσι ώστε τα άτομα να εφοδιάζονται με τις δεξιότητες και γνώσεις που απαιτούνται για να ανταπεξέρχονται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας.
- Στον τομέα της Απασχόλησης, στρατηγικός στόχος είναι η κινητοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας για την επίτευξη υψηλότερων ποσοστών απασχόλησης
- Στον τομέα της Κοινωνικής Ενσωμάτωσης, θα επιδιωχθεί η ισότιμη πρόσβαση όλων στην αγορά εργασίας και η πρόληψη φαινομένων περιθωριοποίησης και αποκλεισμού, ώστε να βελτιωθεί η κοινωνική συνοχή
- Στον τομέα της Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας, στρατηγικός στόχος είναι η διασφάλιση της ποιότητας της υγείας του πληθυσμού της Ελλάδας .

7. ΨΗΦΙΑΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Η κύρια αναπτυξιακή επιλογή για την προώθηση της ψηφιακής σύγκλισης είναι η αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), της γνώσης και των νέων δεξιοτήτων, προκειμένου να δημιουργηθεί μια ανοιχτή κοινωνία, με περισσότερες ευκαιρίες για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, υψηλότερη παραγωγικότητα και καλύτερη ποιότητα ζωής. Επιμέρους προτεραιότητες και στόχοι είναι:

- Ψηφιακή Σύγκλιση
 - α) Βελτίωση της παραγωγικότητας μέσω της χρήσης ΤΠΕ και νέων δεξιοτήτων
 - β) Βελτίωση της ποιότητας ζωής
- Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης
 - α) Πολιτοκεντρική Δημόσια Διοίκηση
 - β) Αποτελεσματική Δημόσια Διοίκηση
 - γ) Ευέλικτη Δημόσια Διοίκηση

3.12.1.2. ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ & ΑΞΟΝΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗ ΝΕΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ⁶⁵

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: «ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΓΕΝΙΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ»

Κυρίαρχο στοιχείο αυτού του Αναπτυξιακού Άξονα είναι ο κεντρικός, στρατηγικός, αναπτυξιακός στόχος, της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου και η άμβλυνση της, διπλής Περιφερειακότητας, και η ενδυνάμωση της εξωστρέφειάς της, με αναδιοργάνωση της παραγωγικής, της βάσης.

⁶⁵ ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΙΝΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΧΙΟΥ-Δ' ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ-ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Για την επίτευξη αυτού του Στρατηγικού αναπτύχθηκε η άμβλυνση της διπλής ή / και τριπλής περιφερειακότητας των νησιών μας, με στόχο την άρση της απομόνωσης τους.

Οι κατηγορίες παρεμβάσεων που περιλαμβάνονται στον Άξονα αυτό είναι οι εξής:

- α) Αναβάθμιση, επέκταση και ενίσχυση των μεταφορικών υποδομών σε μια λογική συνδυασμένων μεταφορών και όχι διασποράς.
- β) Επέκταση και βελτίωση των δικτύων ύδρευσης.
- γ) Ανάπτυξη και βελτίωση των κοινωνικών υποδομών (Υγεία - Πρόνοια, Εκπαίδευση, Κοινωνική Προστασία), ιδιαίτερα της Α' θμιας περίθαλψης, των υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας και μέριμνας.
- δ) Ανάπτυξη και βελτίωση των υποδομών της Κοινωνίας της Πληροφορίας για τη λειτουργία υπηρεσιών Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών.

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: «ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ»

Με δεδομένη τη γεωγραφική θέση της Περιφέρειας, τα γεωφυσικά της χαρακτηριστικά και τη θέση της στο κοινωνικο-οικονομικό εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον, η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Περιφέρειας, κατά τη Δ' Προγραμματική Περίοδο, εστιάζεται στη μεγέθυνση της εξωστρέφειάς της, όσον αφορά στο τουριστικό και πολιτιστικό της προϊόν και στο προϊόν του αγροτικού τομέα.

- α) Ορθολογική και βιώσιμη τουριστική και πολιτιστική ανάπτυξη
- β) Αειφόρος ανάπτυξη του αγροτικού χώρου και βελτίωση της ποιότητας των αγροτικών προϊόντων
- γ) Δημιουργία υποδομών ανάπτυξης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, με βασικό στοιχείο τις υποδομές στον τομέα της ενέργειας
- δ) Συμπληρωματικότητα των τομεακών δραστηριοτήτων
 - Ενίσχυση των συνεργασιών μεταξύ επιχειρήσεων διαφορετικών τομέων, τόσο σε παραγωγικό όσο και σε εμπορικό επίπεδο

- Ενίσχυση της δημιουργίας δικτύων μεταξύ επιχειρήσεων της Περιφέρειας και επιχειρήσεων άλλων Περιφερειών της χώρας, αλλά και του εξωτερικού
- ε) Ενίσχυση της Επιχειρηματικής δραστηριότητας
- Εκσυγχρονισμός της παραγωγικής και διοικητικής λειτουργίας των επιχειρήσεων
 - Πρωώθηση της εξωστρέφειας των παραγωγικών δραστηριοτήτων και προϊόντων
 - Ενίσχυση των καινοτομικών δράσεων των επιχειρήσεων
 - Ενίσχυση δράσεων για αξιοποίηση των μέσων της Κοινωνίας της Πληροφορίας από τις επιχειρήσεις, με στόχο την αύξηση της παραγωγικότητάς τους
 - Δημιουργία δραστηριοτήτων συναφών με το ναυτικό επάγγελμα
- στ) Διασύνδεση του παραγωγικού ιστού με τους φορείς έρευνας και τεχνολογίας

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: «ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ»

Η ανάπτυξη δεν θα πρέπει να έχει επιθετικές μορφές και τάσεις σε βάρος του Περιβάλλοντος, της παράδοσης, της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και γενικότερα των χαρακτηριστικών και των ιδιαιτεροτήτων της φυσιογνωμίας της Περιφέρειας.

Θα πρέπει να δημιουργηθούν οι ανάλογες συνθήκες και να προβλεφθούν οι απαραίτητες ρυθμίσεις και παρεμβάσεις οι οποίες θα αφορούν:

- στην ενίσχυση υποδομών και παρεμβάσεων με στόχο την πλήρη συμμόρφωση της Περιφέρειας με το περιβαλλοντικό πλαίσιο της Ε.Ε. για το φυσικό και δομημένο περιβάλλον.
- στην προστασία και ορθολογική αξιοποίηση των ευαίσθητων οικοσυστημάτων, των ακτών και του δασικού πλούτου της Περιφέρειας.

- στην ενίσχυση ανανεώσιμων μορφών ενέργειας και στη χρήση ενεργειακών πόρων και συστημάτων που δεν επιβαρύνουν το περιβάλλον της Περιφέρειας.
- στην αντιμετώπιση με αποτελεσματικό και περιβαλλοντικά συμβατό τρόπο των προβλημάτων στον υδροφόρο ορίζοντα και κατ' ακολουθία στο ισοζύγιο υδατίνων πόρων των νησιών.
- στη χωροταξική οργάνωση και την ολοκλήρωση των διαδικασιών για την πλήρη και συμβατή με τα τοπικά δεδομένα ρύθμιση του χώρου.
- στην ολοκλήρωση των υποδομών στο δομημένο περιβάλλον, για την εξυπηρέτηση του τοπικού πληθυσμού, βελτιώνοντας τους όρους διαβίωσής του.
- στη βελτίωση της λειτουργικότητας και ελκυστικότητας των αστικών και ημιαστικών κέντρων κάθε νησιού της Περιφέρειας

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: «ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ & ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ»

Κύριος στόχος αυτού του Άξονα Ανάπτυξης είναι η δημιουργία προϋποθέσεων για επίτευξη της πλήρους απασχόλησης του εργατικού δυναμικού της Περιφέρειας και η εξασφάλιση ίσων ευκαιριών πρόσβασης στην αγορά εργασίας ανδρών και γυναικών, καθώς και όλων των κοινωνικά ευπαθών ομάδων. Ως εκ τούτου, επιμέρους / ειδικοί στόχοι του Άξονα Ανάπτυξης είναι:

- α. Σύνδεση εκπαίδευσης και απασχόλησης.
- β. Σύνδεση αρχικής επαγγελματικής και συνεχιζόμενης κατάρτισης.
- γ. Σύνδεση των παρεμβάσεων στην αγορά εργασίας της Περιφέρειας με τις ανάγκες σε ανθρώπινο δυναμικό του παραγωγικού / επιχειρηματικού ιστού της Περιφέρειας.
- δ. Ενίσχυση της δημιουργίας ίσων ευκαιριών πρόσβασης στην αγορά εργασίας και στην απασχόληση όλων των κοινωνικών / πληθυσμιακών ομάδων.
- ε. Δημιουργία ευκαιριών ανέλιξης στην εσωτερική αγορά εργασίας των επιχειρήσεων.
- στ. Αντιμετώπιση έκτακτων / απρόβλεπτων αρνητικών καταστάσεων στην αγορά εργασίας της Περιφέρειας

ζ. Ανάπτυξη υπηρεσιών / μηχανισμών παρακολούθησης και παρέμβασης στην αγορά εργασίας της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: «ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ»

Κατά τη Δ' Προγραμματική Περίοδο, η βελτίωση της ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης, είναι μια από τις πλέον βασικές αναπτυξιακές προτεραιότητες, αφού αυτή συμβάλει καταλυτικά στην αποτελεσματικότητα όλων των άλλων αναπτυξιακών παρεμβάσεων. Συγκεκριμένα:

- α. Βελτίωση της λειτουργίας των θεσμών και της διοικητικής ικανότητας των δημοσίων υπηρεσιών, προκειμένου να ανταποκριθούν στις αλλαγές που επιβάλλουν οι εξελίξεις.
- β. Ενδυνάμωση της διοικητικής ικανότητας των δημοσίων υπηρεσιών, όλων των επιπέδων και βαθμίδων, για το σχεδιασμό, υλοποίηση και διαχείριση αναπτυξιακών προγραμμάτων στην Περιφέρεια.

Κεντρικά σημεία / στοιχεία επίτευξης των στόχων για μια αποτελεσματική δημόσια διοίκηση είναι τα εξής:

- Εισαγωγή τεχνολογικών υποδομών και δικτύων με στόχο την επίτευξη καλύτερης διαχειριστικής ικανότητας.
- Επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο και εκπαίδευση, με έμφαση στη διαφάνεια, το σχεδιασμό, τη διαχείριση, την παρακολούθηση και τον έλεγχο των πόρων που διατίθενται για τις αναπτυξιακές παρεμβάσεις.
- Ανασχεδιασμός των διαδικασιών διαχείρισης των αναπτυξιακών προγραμμάτων.
- Κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο που να εγγυάται τη διαφάνεια στη διαχείριση και αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των προγραμμάτων.
- Βελτίωση της λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης προς την κατεύθυνση της αποτελεσματικής εξυπηρέτησης του πολίτη.

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: «ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΗ / ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ»

Η διακρατική και διασυνοριακή συνεργασία αποτελεί πλέον ένα σημαντικό μέρος των παρεμβάσεων των διαρθρωτικών Ταμείων κατά τη Δ' Προγραμματική περίοδο. Παράλληλα, αυτές οι δράσεις συνεργασίας αποτελούν κρίσιμο παράγοντα στην προσπάθεια ενίσχυσης της εξωστρέφειας και του ρόλου της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου ως τελευταίου συνόρου της Ε.Ε. με τις χώρες προς ανατολάς.

Η μέχρι σήμερα εμπειρία της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου από τις διασυνοριακές δράσεις, αλλά και οι, έτσι ή αλλιώς, σχέσεις των νησιών της Περιφέρειάς μας με τη γειτονική μας χώρα, αποδεικνύουν ότι υπάρχει ευρύ πεδίο ευκαιριών για κοινές αναπτυξιακές δράσεις προς όφελος και των δύο μερών.

Στον παρακάτω Πίνακα αναπτύσσεται όλη η προσπάθεια ενίσχυσης του Βόρειου Αιγαίου μέσα από το ΕΣΠΑ για τις τρεις χρονικές περιόδους 1989-1993, 1994-1999, 2000-2006. Ο πίνακας δε δηλώνει μόνο τις δυνατότητες της περιοχής σε σχέση με τη στήριξη των τομέων παρέμβασης, αλλά παρουσιάζει και επιπρόσθετα στοιχεία σε σχέση με τις αδυναμίες που παρουσιάζει σε σχέση με τη στήριξη αλλά και τις επερχόμενες αδυναμίες και απειλές που πιθανόν να έχει να αντιμετωπίσει στο μέλλον.⁶⁶

⁶⁶ Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου(2004),ΕΣΠΑ 2007-2013, σ.σ.1-29

ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΙΝΔΥΝΟΙ
<p>Οικονομία - Ανταγωνιστικότητα</p>	<p>Καλή ποιότητα παραγόμενων τοπικών προϊόντων (πρωτογενών και μεταποιημένων αγροτικών προϊόντων)</p> <p>Συμπληρωματικότητα παραγωγικών δραστηριοτήτων</p> <p>Επώνυμα τοπικά αγροτικά προϊόντα</p> <p>Τάσεις αύξησης του ακαθάριστου προϊόντος</p> <p>Διακλαδικές διασυνδέσεις</p>	<p>Χαμηλή παραγωγικότητα του πρωτογενή τομέα</p> <p>Χαμηλό κατά κεφαλήν προϊόν</p> <p>Χαμηλό επίπεδο τεχνολογικού εξοπλισμού</p> <p>Αδύναμες μεταποιητικές μονάδες</p> <p>Παραδοσιακά / πλεονασματικά στην ΕΕ γεωργικά προϊόντα</p> <p>Χαμηλός βαθμός επιχειρηματικότητας στην τουριστική δραστηριότητα</p> <p>Χαμηλό επίπεδο βασικών υποδομών</p> <p>Μικρού μεγέθους επιχειρήσεις</p> <p>Έλλειψη κλαδικών/τομεακών συνεργασιών</p>	<p>Ενίσχυση της διεύρυνσης / εμπλουτισμού και διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος</p> <p>Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και οργάνωση επιχειρηματικών μονάδων</p> <p>Εξωστρέφεια των επώνυμων αγροτικών προϊόντων</p> <p>Ενίσχυση της ανάπτυξης καινοτομιών με τη διασύνδεση της έρευνας και αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας από τις επιχειρήσεις</p> <p>Κοινοτικές χρηματοδοτικές ενισχύσεις</p> <p>Προοπτική διεύρυνσης της Ε.Ε. προς ανατολάς</p>	<p>Έντονα εξωτερικό ανταγωνιστικό οικονομικό περιβάλλον</p> <p>Μείωση των επιδοτήσεων / ενισχύσεων των αγροτικών προϊόντων από την Ευρωπαϊκή Ένωση</p>
ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΙΝΔΥΝΟΙ
<p>Υψηρές Γενικού Οικονομικού Ενδιαφέροντος</p>	<p>Σταδιακή ολοκλήρωση παρεμβάσεων σε υποδομές</p> <p>Τάση ενίσχυσης του ρόλου άλλων πόλων ανάπτυξης σε εθνικό επίπεδο</p> <p>Σημαντικοί πολιτιστικοί πόροι και πολιτιστικό δυναμικό</p>	<p>Διπλή περιφερειακότητα</p> <p>Απομόνωση / δυσκολίες πρόσβασης / επικοινωνίας από τα μητροπολιτικά κέντρα</p> <p>Δυσκολία στην ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας και λειτουργικών / παραγωγικών διασυνδέσεων</p> <p>Δυσχέρεια στην εξασφάλιση ενεργειακού δυναμικού</p> <p>Αδυναμία ουσιαστικής ένταξης</p>	<p>Ανάπτυξη παραγωγικών / εμπορικών διασυνδέσεων</p> <p>Ανάπτυξη μεταφορικών υποδομών</p> <p>Αξιοποίηση της ΚτΠ & των νέων τεχνολογιών στις επικοινωνίες</p> <p>Πύλη εισόδου / εξόδου της Ε.Ε. σε τρίτες χώρες</p> <p>Απελευθέρωση των νησιωτικών ενδομεταφορών</p> <p>Ενίσχυση του ρόλου και άλλων βασικών λιμένων εθνικής</p>	<p>Περαιτέρω περιφερειοποίηση των νησιών ως η πλέον απομακρυσμένη Περιφέρεια της Ε.Ε.</p> <p>Διεύρυνση της διπλής περιφερειακότητας</p>

		ενεργειακού δυναμικού Αδυναμία ουσιαστικής ένταξης στα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών	Ενίσχυση του ρόλου και άλλων βασικών λιμένων εθνικής εμβέλειας	
Περιβάλλον	Αναλλοίωτο φυσικό περιβάλλον Πλούσιοι φυσικοί πόροι Ορισμός προϋποθέσεων χωροταξικής οργάνωσης ορισμένων περιοχών Συγκέντρωση περιοχών με αξιόλογα στοιχεία φυσικού περιβάλλοντος	Έλλειψη / ανεπάρκεια υδάτινων πόρων Απουσία περιφερειακής πολιτικής για το περιβάλλον Χωροταξική αλλοίωση περιοχών	Αξιοποίηση και διαφύλαξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων Ενίσχυση της χωρικής εξειδίκευσης Αξιοποίηση χρηματοδοτικών πλαισίων	Περαιτέρω υποβάθμιση ορισμένων ζωνών Αλλοίωση περιοχών με ειδικά περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: SWOT ANALYSIS ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΙΓΑΙΟΥ

Πηγή: Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου(2004),ΕΣΠΑ 2007-2013, σ.σ.1-29

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4-ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ ΚΑΙ Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο θα εστιάσουμε στην ανάλυση της τουριστικής ανάπτυξης στη Χίο, ασχολούμενοι αρχικά με τους φορείς ενίσχυσης και ανάπτυξης του εν λόγω τομέα από τους εντεταλμένους φορείς και στη συνέχεια με τη παράθεση μέσω ενός αναλυτικού SWOT analysis των δυνατοτήτων, απειλών, ευκαιριών και αδυναμιών της περιοχής σε σχέση με το τουρισμό.

4.1 ΦΟΡΕΙΣ ΠΟΥ ΣΥΜΒΑΛΛΟΥΝ ΣΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΗΣ ΧΙΟΥ

Ο Νομός Χίου προβάλλεται ως τουριστικός προορισμός στο εξωτερικό και στο εσωτερικό από τους παρακάτω φορείς, με την αξιοποίηση κοινοτικών προγραμμάτων, αλλά και τοπικών πόρων⁶⁷:

1. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ: Στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου λειτουργεί διεύθυνση Τουρισμού. Η περιφέρεια υλοποιεί δράσεις τουριστικής προβολής, με χρηματοδότηση από το ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου. Συμμετέχει σε Εκθέσεις Τουρισμού στο εσωτερικό και το εξωτερικό, πραγματοποιεί εκδόσεις και ανατύπωση έντυπου υλικού, διαφήμιση των τριών Νομών μέσω καταχωρήσεων σε έντυπα και τηλεοπτικού σποτ, μετάκληση και φιλοξενία δημοσιογράφων στα νησιά του Βορείου Αιγαίου.

2.ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΧΙΟΥ: Στη Ν.Α. Χίου λειτουργεί το νεοσύστατο Τμήμα Τουρισμού, το οποίο ενεργοποιήθηκε πρόσφατα (2005)και λειτουργεί με δύο άτομα προσωπικό. Μέχρι σήμερα ένα πολύ σημαντικό μέρος των εργασιών γύρω από θέματα που αφορούν τον τουρισμό διεκπεραιώνεται από το Τμήμα Δημοσίων Σχέσεων. Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση επίσης, έχει ευθύνη για τη σύσταση και λειτουργία της Νομαρχιακής Επιτροπής Τουριστικής Προβολής (Ν.Ε.Τ.Π)

Η Ν.Ε.Τ.Π συνίσταται στην έδρα κάθε Νομού, σύμφωνα με το Ν. 2160/93, με απόφαση του Νομάρχη, είναι επταμελής και αποτελείται από εκπροσώπους της Δημόσιας Διοίκησης, των Ο.Τ.Α και των τουριστικών παραγωγικών τάξεων. Στο Νομό Χίου έχει συσταθεί και λειτουργεί από το 1995. Σκοπός της Ν.Ε.Τ.Π , σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, είναι η κατάρτιση ετήσιου προγράμματος τουριστικής προβολής στο εσωτερικό και εξωτερικό ,

⁶⁷ ΕΝΑ ΧΙΟΥ ΑΕ,(2003), Μελέτη τουριστικής προβολής Νομού Χίου. ΝΑ Χίου, Χίος

καθώς και η υλοποίηση του , ύστερα από έγκριση του Ε.Ο.Τ, ο οποίος συμμετέχει οικονομικά, κατά ποσοστό μέχρι και 50 %της συνολικής δαπάνης , ενώ το υπόλοιπο καλύπτεται από υποχρεωτικές εισφορές των Ο.Τ.Α και των τουριστικών παραγωγικών τάξεων.

Οι αρμοδιότητες της επιτροπής είναι:

1.Κατάρτιση ολοκληρωμένων προγραμμάτων που θα ανταποκρίνονται σε μία φιλοσοφία προβολής της συνολικής τουριστικής προσφοράς σε τοπικό επίπεδο.

2.Η υποβολή στον Ε.Ο.Τ προς έγκριση του προγράμματος

3.Η παρακολούθηση υλοποίησης του

4.Η απόδοση και ο απολογισμός στον Ε.Ο.Τ

Σκοπός της Ν.Ε.Τ.Π , σύμφωνα με τη διευκρινιστική εγκύκλιο 520896/30-11-1994 του Ε.Ο.Τ είναι η προβολή των τουριστικών υπηρεσιών, προϊόντων και εκδηλώσεων που προβάλλουν την συνολική τουριστική προσφορά του Νομού, με τρόπο συντονισμένο και μέσα από μία ενιαία αντίληψη των πραγματικών αναγκών της περιοχής, ώστε να αποφεύγεται, εκτός των άλλων , ο κατακερματισμός των πιστώσεων σε αποσπασματικές πρωτοβουλίες. Μια σειρά από εγγενείς αδυναμίες του θεσμού των Ν.Ε.Τ.Ε επηρεάζει αναπόφευκτα τη λειτουργία του και στο νομό Χίου:

1.Δεν προβλέπονται κριτήρια για την επιλογή των εκπροσωπούμενων στη επταμελή Ν.Ε.Τ.Π φορέων της Δημόσιας Διοίκησης , της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των τουριστικών παραγωγών.

2.Δε ρυθμίζονται καθόλου τα θέματα που αφορούν στις υποχρεωτικές εισφορές των Ο.Τ.Α και όλων των παραγωγικών τάξεων της χωρικής ενότητας του νομού.

3.Δεν προσδιορίζεται με ποιο τρόπο προσεγγίζονται οι αιτήσεις ανάγκης χρηματοδότησης των περιφερειακών προγραμμάτων προβολής , ανάλογες των οποίων θα πρέπει να είναι οι καθοριζόμενες με απόφαση του Νομάρχη υποχρεωτικές εισφορές των Ο.Τ.Α. και των παραγωγικών τάξεων.

4.Δεν προβλέπονται κριτήρια προσδιορισμού της οικονομικής συμμετοχής του Ε.Ο.Τ. (αυτή κυμαίνεται , σύμφωνα με το Ν. 2160/93 από 1% έως 50%).

Στην επταμελή Ν.Ε.Τ.Π. του Νομού Χίου συμμετέχει η Ν.Α Χίου με τρεις εκπροσώπους , ενώ συμμετέχουν επίσης εκπρόσωπος της Ένωσης Ξενοδόχων Ν. Χίου , εκπρόσωπος της Ένωσης ενοικιαζομένων δωματίων , εκπρόσωπος του Επιμελητηρίου Χίου καθώς και εκπρόσωπος της Τοπικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων- Τ.Ε.Δ.Κ-Ν Χίου. Δεν εκπροσωπείται ο Ε.Ο.Τ, ούτε οι αναπτυξιακές εταιρίες του Νομού που δραστηριοποιούνται σε θέματα Τουριστικής προβολής και τουρισμού γενικότερα. Όσον αφορά στην οικονομική συμμετοχή των φορέων, εύκολα διαπιστώνει κανείς ότι το κύριο βάρος του 50% της συμμετοχής του Νομού φέρει η Ν.Α, ενώ η συμμετοχή των άλλων τοπικών φορέων είναι μικρή.

3.ΔΗΜΟΙ: Ο Δήμος Χίου είναι ο πρώτος που δημιούργησε το Γραφείο Τουρισμού στο Νομό, την ευθύνη της λειτουργίας του έχει η Δ.Α.Ε.Χ η Δημοτική Αναπτυξιακή Επιχείρηση του Δήμου. Η λειτουργία του γραφείου ξεκίνησε το 1985 και έχει διαδραματίσει πολύ σημαντικό ρόλο στην εξυπηρέτηση και ενημέρωση των επισκεπτών του νομού. Το γραφείο τουρισμού του Δήμου Χίου λειτουργεί κατά την όλο του χρόνου στο κεντρικό σημείο της πόλης , κοντά στο λιμάνι και κατά την διάρκεια της καλοκαιρινής περιόδου λειτουργεί πρωί και απόγευμα καθημερινά, καθώς και τα Σαββατοκύριακα. Απασχολεί δύο (2) άτομα μόνιμο προσωπικό και δύο (2) επιπλέον εποχιακό κατά τη διάρκεια της καλοκαιρινής περιόδου. Η λειτουργία του συγκεκριμένου γραφείου χρονολογείται από το 1985 και η συνεχής προσφορά του στη παροχή πληροφοριών στους τουρίστες όλα αυτά τα χρόνια είναι πάρα πολύ σημαντική. Έκτός από την παροχή πληροφοριών στους επισκέπτες εντός του νομού, έχει και την ευθύνη για τη συμμετοχή του Δήμου σε τουριστικές εκθέσεις στο εσωτερικό και εξωτερικό και την έκδοση διαφόρων εντύπων τουριστικού ενδιαφέροντος.

Γραφείο Τουρισμού λειτουργεί επίσης και στον Άγιο Μηνά ο οποίος είναι και ο πλέον τουριστικός δήμος του νομού, αφού εκεί ανήκουν οι περιοχές με τα περισσότερα ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια, αλλά και εστιατόρια της περιοχής. Το γραφείο λειτουργεί κατά τη διάρκεια της θερινής σεζόν τα τελευταία δώδεκα χρόνια, από το μήνα Μαιο μέχρι και τον Οκτώβριο και απασχολεί τέσσερα άτομα προσωπικό. Είναι ανοιχτό καθημερινά καθώς και τα Σαββατοκύριακα, από τις 10 το πρωί έως τις 10 το βράδυ και παρέχει όλες τις χρήσιμες πληροφορίες στους τουρίστες. Οι υπόλοιποι δήμοι του νομού συμμετέχουν στην τουριστική προβολή εκπροσωπούμενοι από την Τ.Ε.Δ.Κ. (Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων) ,δεν διαθέτουν τουριστικά γραφεία ούτε λειτουργούν γραφεία πληροφόρησης για τους τουρίστες και είναι γεγονός ότι όσο περισσότερο απομακρύνεται κανείς από κέντρο τόσο δυσκολότερη είναι η πρόσβαση του σε χρήσιμες πληροφορίες. Σε γενικές γραμμές μπορούμε να ισχυριστούμε ότι στο νομό παρατηρούνται μεγάλα κενά στα θέματα πληροφόρησης, απαραίτητης για τον τουρίστα, από την άφιξη του και μετά.

4. ΤΟΠΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ: Η Τ.Ε.Δ.Κ. λειτουργεί από το 1978 και μέλη της είναι όλοι οι Δήμοι του Νομού. Συμμετέχει στην Ν.Ε.Τ.Π. Έχει χορηγήσει την δημιουργία ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σποτ για διάφορους σταθμούς. Έχει εκδώσει φυλλάδια τουριστικής προβολής για τις Οινούσσες και τα Ψαρά. Στα πλαίσια του προγράμματος LEADER έχει εκδώσει πολιτιστικό ημερολόγιο,CD,τουριστικό οδηγό και αφίσες.

5. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ: Σε αρκετές περιπτώσεις οι δράσεις της τουριστικής προβολής και ενημέρωσης υλοποιούνται από την Αναπτυξιακή εταιρία της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Χίου, την ΕΝΑ ΧΙΟΥ Α.Ε., η οποία ανάμεσα σε άλλα, έχει αναλάβει τη

διαχείριση του σπηλαιού των Ολύμπων, τη λειτουργία της αίθουσας αναμονής επιβατών στο λιμάνι της Χίου, την υλοποίηση του χρηματοδοτούμενου από την Ν.Α. Χίου προγράμματος «τουριστική πληροφόρηση και υποστήριξη μνημείων Ν. Χίου», που περιλαμβάνει πρόγραμμα ξεναγήσεων σε διάφορα αξιοθέατα του νομού κατά την τουριστική περίοδο, και τη λειτουργία της κινητής μονάδας πληροφόρησης. Η εταιρία, δεν ασχολείται βέβαια μόνο με τον τουρισμό, δραστηριοποιείται έντονα σε θέματα τουριστικής προβολής και προώθησης του τοπικού τουριστικού προϊόντος (συμμετοχή σε εκθέσεις τουρισμού οργάνωση σεμιναρίων, ανάληψη δράσεων πιλοτικού χαρακτήρα για τις ειδικές μορφές τουρισμού, προσπάθεια δημιουργίας δικτύων τοπικών επιχειρήσεων).

Η Δ.Α.Ε.Χ. η αναπτυξιακή εταιρία του Δήμου Χίου, λειτουργεί γραφείο τουρισμού του Δήμου Χίου για 20 χρόνια. Συμμετέχει σε εκθέσεις τουρισμού στο εξωτερικό αλλά και στο εσωτερικό. Εκδίδει έντυπα τουριστικών πληροφοριών και χάρτες, παρέχει φιλοξενία σε δημοσιογράφους, καταχωρεί διαφημίσεις σε διάφορα έντυπα, αποστέλλει έντυπο υλικό σε γραφεία του Ε.Ο.Τ. τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, παρέχει ενημερωτικό υλικό σε όλους όσους λαμβάνουν μέρος στα συνέδρια που πραγματοποιούνται στο νησί. Η συγκεκριμένη εταιρία προβαίνει σε κινήσεις ανάπτυξης και ενίσχυσης του τουρισμού της περιοχής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το τρενάκι που χρησιμοποιεί τους καλοκαιρινούς μήνες για να ξεναγήσει στην ευρύτερη περιοχή Έλληνες και ξένους τουρίστες. Η κίνηση αυτή θεωρείται από τις πιο ανταγωνιστικές στις οποίες προέβη η συγκεκριμένη εταιρία αλλά δυστυχώς δεν αρκεί για την ανάπτυξη της περιοχής.

6. ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΧΙΟΥ: Το επιμελητήριο έχει ιδρυθεί από το 1918 και έχει σήμερα 4.150 μέλη. Είναι χωρισμένο σε τέσσερα τμήματα : μεταποίησης, εμπορίου, επαγγελματικό και τουρισμού. Σκοπός του είναι η υποστήριξη των μελών του και η προώθηση των ενεργειών που συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη του νησιού. Είναι νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου υπό την αιγίδα του υπουργείου ανάπτυξης. Συμβάλλει στην τουριστική προβολή του νησιού συμμετέχοντας σε εκθέσεις στην Ελλάδα.

7.ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ: Η Ένωση ξενοδόχων Νομού Χίου έχει ιδρυθεί το 1989 και αριθμεί 23 μέλη. Συμμετέχει σε εκθέσεις τουρισμού στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, εκδίδει έντυπα, υποστηρίζει τη λειτουργία ιστοσελίδας και προβαίνει ή συμμετέχει σε άλλες ενέργειες με στόχο την τουριστική προβολή. Ο Σύλλογος ενοικιαζομένων δωματίων νομού Χίου λειτουργεί από το 1988 και αριθμοί 170 μέλη. Συμμετέχει σε τουριστικές εκθέσεις στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό. Εκδίδει και δικό του έντυπο τουριστικής προβολής.

4.2 SWOT ANALYSIS ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΤΟΥ Ν. ΧΙΟΥ

Οι δράσεις και οι παρεμβάσεις αναπτυξιακού χαρακτήρα, ιδιαίτερα αυτές που δημιουργούν μόνιμα αποτελέσματα, θετικά και βιώσιμα ως προς το περιβάλλον, την τοπική κοινωνία και την οικονομία, είναι το σταθερό ζητούμενο, ειδικά για γεωγραφικές ενότητες και περιφέρειες που αντιμετωπίζουν προβλήματα απομόνωσης και προσπελασιμότητας (πχ νησιωτικές ή ορεινές περιοχές), ασθενούς ή φθίνουσας δημογραφικής βάσης, δυσμενούς κοινωνικο-οικονομικής διάρθρωσης και χαμηλών αναπτυξιακών επιδόσεων. Βασικός στόχος της ενότητας είναι η ανάλυση του τρόπου οργάνωσης και σχεδιασμού των παρεμβάσεων στην περιοχή, στη βάση των σχέσεων μεταξύ του τοπικού, ενδογενούς δυναμικού (εσωτερικό περιβάλλον) και των ευρύτερων, υπερτοπικών οικονομικών και αναπτυξιακών επιδράσεων και επιπτώσεων (εξωτερικό περιβάλλον). Ο τρόπος αυτός ανάλυσης και οργάνωσης των αναπτυξιακών δράσεων και παρεμβάσεων είναι γνωστός ως ανάλυση SWOT (Πλεονεκτήματα–Strengths και Αδυναμίες–Weaknesses του εσωτερικού περιβάλλοντος, σε ολοκληρωμένο συνδυασμό με τις Ευκαιρίες–Opportunities και τις Απειλές–Threats που προέρχονται από το εξωτερικό περιβάλλον).

Η ονομασία SWOT προέρχεται από τα αρχικά των λέξεων Strengths – Weaknesses – Opportunities – Threats και συναντάται συνηθέστερα με το αγγλικό αρκτικόλεξο και στη μη αγγλόγλωσσα βιβλιογραφία. Η ανάλυση SWOT είναι μία γενική τεχνική σχεδιασμού και οργάνωσης ενός συνεκτικού πλαισίου λήψης αποφάσεων, που μπορεί να αφορά σε ένα θεσμό, μια επιχείρηση, μια γεωγραφική περιοχή κτλ. Η τεχνική έχει σχετικά μακρά ιστορία. Η σύλληψη και εφαρμογή της ξεκίνησε πριν από 50 περίπου χρόνια από τον επιχειρηματικό χώρο, ενώ η χρήση της παραμένει ευρεία, ιδιαίτερα στον τομέα του στρατηγικού, επιχειρηματικού σχεδιασμού⁶⁸. Στις περιπτώσεις εφαρμογής της ανάλυσης στον επιχειρηματικό στρατηγικό σχεδιασμό, βασικός στόχος είναι η ολοκληρωμένη διερεύνηση των εσωτερικών πλεονεκτημάτων και αδυναμιών ενός οργανισμού ή μιας επιχείρησης, σε συνδυασμό με την ολοκληρωμένη διερεύνηση των εξωτερικών ευκαιριών και των απειλών, πχ των ευκαιριών ή των απειλών που οφείλονται στις συνθήκες της αγοράς και του ανταγωνισμού, στο είδος και την κατεύθυνση των κρατικών πολιτικών κτλ⁶⁹. Ο απώτερος στόχος της ανάλυσης, η οποία εφαρμόζεται, συνήθως, κατά τα πρώτα στάδια του σχεδιασμού, της αξιολόγησης ή των προσπαθειών επίλυσης συγκεκριμένων προβλημάτων, είναι να αποτελέσει ένα συνεκτικό πλαίσιο λήψης αποφάσεων και ανάληψης δράσεων. Σκοπός είναι η

⁶⁸ Τζωρτζάκης Κ(2002), Οργάνωση και Διοίκηση, Rosili, σ.σ.146-157

⁶⁹ Βασιλάκης, Π., Δουνιάς, Γ. (2001), Γενικές Οδηγίες Σύνταξης Επιχειρηματικών Σχεδίων. Ευπαλίνος – Περιοδική έκδοση του Περιφερειακού Τμήματος ΒΑ Αιγαίου του Τ.Ε.Ε., Τεύχος 5, σελ. 20-27.

αποτελεσματική και ταυτόχρονη ενίσχυση των στοιχείων εσωτερικού δυναμισμού του οργανισμού ή της επιχείρησης, και των ευκαιριών που προσφέρει το εξωτερικό περιβάλλον, με προσπάθειες εξάλειψης ή μείωσης των εσωτερικών αδυναμιών και αντιμετώπισης των απειλών, που προέρχονται από το εξωτερικό περιβάλλον. Η διάκριση εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος είναι, λοιπόν, κρίσιμη και χαρακτηρίζει την ανάλυση SWOT στο σύνολό της.

Η ανάλυση SWOT θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να χρησιμοποιείται και να εφαρμόζεται σε περιπτώσεις που μπορεί να αποβεί ωφέλιμη, και ιδιαίτερα στις περιπτώσεις σχεδιασμού, αξιολόγησης ή επίλυσης προβλημάτων στις οποίες ουσιαστική σημασία έχει η διάκριση εξωτερικού και εσωτερικού περιβάλλοντος. Στις περιπτώσεις αυτές, η ανάλυση είναι δυνατό να αποτελέσει βάση για την οργάνωση ενός πλαισίου λήψης αποφάσεων και ανάληψης δράσης .

4.2.1 ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ SWOT ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ

Ακολουθεί η ανάλυση ΑΔΕΑ για το Νομό Χίου. Συγκεκριμένα⁷⁰:

1. ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ (STRENGTHS)

- Αξιόλογα φυσικά χαρακτηριστικά και σχετικά αλώβητο φυσικό περιβάλλον, το οποίο απέφυγε την αλλοίωση λόγω της μικρής τουριστικής ανάπτυξης.
- Ποικιλία τοπίου και ύπαρξη περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.
- Ήπιες κλιματολογικές συνθήκες, που ευνοούν την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.
- Πλούσια πολιτιστική κληρονομιά και τοπική παράδοση, διατήρηση εθίμων και παραδοσιακών τρόπων ζωής(ιδιαίτερα στα χωριά), που διαμορφώνουν μία ελκυστική για τον επισκέπτη φυσιογνωμία.
- Αξιόλογα μεσαιωνικά κυρίως μνημεία (βυζαντινά , γενοβέζικα κ.λ.π.)αλλά και νεότερα, οικισμοί με ιδιαίτερα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά (μεσαιωνικά, καastroχώρια κάμπος)
- Μοναδικά τοπικά προϊόντα, όπως η μαστίχα, το χιώτικο ούζο
- Ιδιαίτερη τοπική κουζίνα με έντονα στοιχεία μεσογειακής διατροφής.
- Ικανοποιητική εσωτερική προσπελασιμότητα, που επιτρέπει την περιήγηση και γνωριμία με το σύνολο του νησιού.
- Η δημιουργία ειδικών τουριστικών υποδομών (συνεδριακά κέντρα , μαρίνα) και η σταδιακή αξιοποίηση τοπικών τουριστικών πόρων (αξιοποίηση σπηλαίων , ανάδειξη

⁷⁰ ΕΝΑ ΧΙΟΥ ΑΕ,(2003), Μελέτη τουριστικής προβολής Νομού Χίου, ΝΑ Χίου, Χίος

μνημείων)

2.ΑΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ (WEAKNESSES)

- Δυσχερής προσπελασιμότητα, λόγω ανεπαρκών υποδομών στις πύλες εισόδου(μικρός κεντρικός λιμένας, μικρός αερολιμένας), με συνεπακόλουθη επιβάρυνση στο κόστος της Χίου ως τουριστικού προορισμού (κόστος σε χρόνο και χρήμα)
- Η πόλη της Χίου δεν παρουσιάζει εικόνα ελκυστική για τον τουρίστα, λόγω της έλλειψης ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας και των αλλοιώσεων του οικιστικού ιστού (πολεοδομική αναρχία, του έντονου κυκλοφοριακού προβλήματος , της έλλειψης χώρων στάθμευσης)
- Ανεπάρκεια υδάτινων πόρων, έντονο υδρευτικό πρόβλημα, ιδιαίτερα κατά την τουριστική περίοδο.
- Μικρής δυναμικότητας τουριστική ανωδομή (μικρός αριθμός κλινών συνολικά) και οργάνωση «βιοτεχνικού χαρακτήρα» που καθιστά αδύνατη τη δημιουργία οικονομικών κλίμακας και τη μείωση του κόστους παραγωγής.
- Ανυπαρξία διαφοροποιημένων τουριστικών υπηρεσιών που θα μπορούσαν να καταστήσουν το τουριστικό προϊόν ⁷¹περισσότερο σύνθετο (προσφέρονται κλασικές τουριστικές υπηρεσίες – διαμονή, εστίαση, ενοικιάσεις οχημάτων κ.λ.π.)
- Έλλειψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών και φαντασίας που θα μπορούσαν να εμπλουτίσουν τις προσφερόμενες υπηρεσίες.

3.ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ (OPPORTUNITIES)

- Η ολοένα αυξανόμενη στροφή του κοινού σε ειδικές μορφές τουρισμού και εναλλακτικούς τρόπους οργάνωσης των τουριστικών ταξιδιών καθιστούν συγκριτικό πλεονέκτημα για τη Χίο τη μικρή ως τώρα ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού, με την προϋπόθεση ότι αξιοποιώντας κατάλληλα τους φυσικούς και ανθρωπογενείς πόρους που διαθέτει θα τους αναγάγει σε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.
- Αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει η ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφορικής για την ανάπτυξη και διανομή νέων τουριστικών προϊόντων.
- Η βελτίωση της ακτοπλοϊκής και αεροπορικής σύνδεσης του νησιού, μετά την δραστηριοποίηση νέων εταιριών στην περιοχή και την άρση του μονοπωλιακού καθεστώτος.
- Αξιοποίηση των ειδικών τουριστικών υποδομών (συνεδριακά κέντρα, μαρίνα υποδομές επίσκεψης σε φυσικά και πολιτισμικά μνημεία), για τη δημιουργία ειδικών τουριστικών

⁷¹ Ως τουριστικό προϊόν ορίζεται ο συνδυασμός πόρων και υπηρεσιών βάσης που προσφέρονται ως ένα προϊόν στον τελικό καταναλωτή.

προϊόντων.

- Περαιτέρω ενίσχυση της τοπικής ελκυστικής για τον τουρίστα φυσιογνωμίας, με τη δημιουργία και προβολή διακριτής τουριστικής ταυτότητας (brand name)
- Αξιοποίηση της αυξημένης τουριστικής κίνησης των απέναντι τουρκικών παραλιών, με διαμόρφωση ελκυστικών τουριστικών προϊόντων, ενεργοποίηση σχημάτων επιχειρηματικής συνεργασίας και στοχευόμενη προβολή.
- Η ύπαρξη ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών προγραμμάτων, καθώς και ο νέος αναπτυξιακός νόμος δημιουργούν ευνοϊκό πλαίσιο για την ανάπτυξη επιχειρηματικών σχεδίων στο τομέα του τουρισμού.
- Η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου με την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού για τις οποίες υπάρχουν οι προϋποθέσεις (τοπικοί τουριστικοί πόροι και υποδομές) π.χ. περιηγητικός τουρισμός, συνεδριακός τουρισμός, αθλητικός τουρισμός, καταδυτικός τουρισμός κ.λ.π.
- Διείσδυση στη διαρκώς αναπτυσσόμενη Ελληνική αγορά (οι Έλληνες ταξιδεύουν όλο και περισσότερο, όλο και πιο συχνά)
- Αξιοποίηση της μοναδικότητας και αναγνωρισιμότητας της μαστίχας για την τουριστική προβολή της Χίου, μέσα από το διαρκώς αναπτυσσόμενο δίκτυο διανομής των προϊόντων της μαστίχας.

4.ΑΠΕΙΛΕΣ (THREATS)

- Εμμονή σε παρωχημένα τουριστικά προϊόντα (μαζικός τουρισμός) με οριακό οικονομικό κέρδος και δυσκολία ανταγωνισμού αντίστοιχων φθηνότερων που προσφέρονται από ανταγωνιστικούς τουριστικούς προορισμούς στην Ελλάδα και το εξωτερικό π.χ. Χαλκιδική , Ρόδος ,Τουρκία κ.λ.π.
- Η χαμηλή ανταγωνιστικότητα του τουριστικού προϊόντος, λόγω τιμών, επιπέδου υπηρεσιών, έλλειψης διαφοροποίησης.
- Συρρίκνωση της τουριστικής περιόδου και περιορισμός της στους καλοκαιρινούς μήνες.
- Αλλοίωση της ιδιαιτερότητας του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος , λόγω απουσίας χωροταξικών και πολεοδομικών ρυθμίσεων και καθορισμού χρήσεων γης.
- Κίνδυνος άναρχης τουριστικής ανάπτυξης και απουσία τουριστικού σχεδιασμού που υπομονεύει τη βιωσιμότητα του τουριστικού προϊόντος.
- Αδυναμία συντονισμού των τοπικών φορέων για τη διαμόρφωση στρατηγικής τουριστικής ανάπτυξης και στρατηγικής marketing του τουριστικού προϊόντος.
- Αδυναμία συνεργασίας του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα για την κατάλληλη αξιοποίηση των τουριστικών υποδομών και την ενσωμάτωσή τους στην τουριστική

παραγωγή.

➤ Έλλειψης σε βασικές υποδομές που επηρεάζουν άμεσα τον τουρισμό, όπως οι πύλες εισόδου (λιμάνι, αεροδρόμιο, υδρευτικά έργα κ.λ.π.)

➤ Η υποχώρηση των παραδοσιακών τρόπων ζωής, πολιτισμικών αξιών, και χαρακτηριστικών που επέρχεται με την παγκοσμιοποίηση, αποτελεί μία απειλή για κάθε τουριστικό προορισμό, εφόσον αυτά αποτελούν αναπόσπαστα χαρακτηριστικά της φυσιογνωμίας του, ελκυστικά για τον επισκέπτη.

ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Με βάση τη παραπάνω ανάλυση καταλήγουμε ότι ο Νομός Χίου έχει και δυναμική και προοπτικές τις οποίες όμως δεν αξιοποιεί όπως θα έπρεπε προκειμένου να καταστεί ανταγωνιστικός σ' επίπεδο τουρισμού στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς. Ο Νομός Χίου προβαίνει σε κάποιες περιπτώσεις σε λάθος δράσεις όπως είδαμε και από την ανάλυση Α.Δ.Ε.Α ως βασικές του αδυναμίες προβάλλονται οι ακόλουθες:

1. Οι επενδύσεις από το κράτος έχουν αρχίσει τελευταία να έχουν αποτελέσματα ειδικά στη περιοχή του λιμανιού, όμως στη πραγματικότητα θα πρέπει να γίνει μεγαλύτερη προσπάθεια για να υπάρξουν ουσιαστικές αλλαγές. Ο Νομός τα τελευταία χρόνια έχει ξεκινήσει να εκμεταλλεύεται τις επιδοτήσεις που έχει πάρει προκειμένου να βελτιώσει και τη πρόσβαση από και προς το νησί αλλά και τη πρόσβαση στο εσωτερικό του νησιού. Η δυσχέρεια στις μετακινήσεις δε βοηθά στην ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού όπου και εστιάζει σε πολλές περιπτώσεις μονομερώς λανθασμένα η τοπική αυτοδιοίκηση.
2. Ο Νομός δεν επενδύει στις αναπαλαιώσεις κτηρίων τα οποία θα προσέλκυαν τους λάτρεις του πολιτισμικού τουρισμού. Συγχρόνως δε προσπαθεί να αναδείξει τα ιστορικά μνημεία της πόλης ή να δημιουργήσει ειδικούς φορείς υποστήριξης της υπαίθρου η οποία μένει ανεκμετάλλευτη. Η οποιαδήποτε προσπάθεια έγινε στο παρελθόν για τη στήριξη του αγροτουρισμού απέτυχε παταγωδώς. Στον Πίνακα που παραθέτουμε παρακάτω διαπιστώνουμε ότι μέσω του ευρύτερου σχεδιασμού υπάρχει προγραμματισμός για εκμετάλλευση των παλαιών κτηρίων αλλά και για ενίσχυση του αγροτουρισμού.
3. Το πρόβλημα της έλλειψης νερού είναι ένας αρνητικός παράγων που σίγουρα δε προσελκύει τους τουρίστες. Ο Νομός θα πρέπει να προσπαθήσει σε συνεργασία με το κράτος να δώσει λύση στο τομέα αυτό. Προσπάθειες θα πρέπει να γίνουν ώστε να βελτιωθεί το αρδευτικό σύστημα.
4. Οι επενδύσεις που γίνονται σε επίπεδο κλινών είναι περιορισμένες. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να μην έχει την ικανότητα το νησί σε περιόδους αιχμής να φιλοξενήσει μεγάλο αριθμό τουριστών. Σ' επίπεδο πρόσθετων υπηρεσιών δε παρέχονται οι απαραίτητες διευκολύνσεις

Όλα τα παραπάνω αποδεικνύουν μια γενικότερη δυσχέρεια η οποία αναφέρετε κυρίως στην αδυναμία των τοπικών φορέων να συνεργαστούν και να προσπαθήσουν να επενδύσουν σε τομείς όπου η Χίος είναι ισχυρή, οπότε και να αναδειχτεί σαν τοποθεσία. Παρακάτω με βάση τις δυνάμεις και τις ευκαιρίες που έχει το Νησί αλλά και τις επικείμενες απειλές θα προσπαθήσουμε να κάνουμε τις δικές μας προτάσεις ανάπλασης και αναμόρφωσης της περιοχής. Συγκεκριμένα για τη μείωση των αρνητικών και την αύξηση των θετικών θα πρέπει:

1. Σε πρώτη φάση να γίνει λεπτομερής έρευνα σχετικά με τις παραμέτρους που μπορούν να φέρουν τη τουριστική ανάπτυξη- ποια είναι τα πλεονεκτήματα του νησιού τα οποία μπορούν να προσελκύσουν τους τουρίστες- για παράδειγμα φυσικά τοπία, πολιτισμός, τοπικά προϊόντα τα οποία μπορούν να προσελκύσουν τους λάτρεις της παράδοσης, προϊόντα φυσικά από μαστίχα που μπορούν να προσελκύσουν τον εκλεκτό τουρισμό- αλλά και να μελετηθούν οι ανάγκες που έχει σήμερα η περιοχή, τι πρέπει να αλλάξει ώστε αρχικά να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσης των υπαρχόντων επισκεπτών και στη συνέχεια να μπορέσει να εστιάσει σε νέες αγορές, νέες κατηγορίες τουριστών.
2. Σε δεύτερη φάση θα πρέπει να καθοριστούν οι στόχοι του νέου πλάνου. Οι στόχοι εστιάζονται στην εξάλειψη των αρνητικών παραγόντων και στη προώθηση και αύξηση των θετικών. Συγκεκριμένα ο Νομός θα μπορούσε να εκμεταλλευτεί από τη μια τη διεθνή φήμη της μαστίχας και από την άλλη ν' αλλάξει το προφίλ του να προσπαθήσει δηλαδή μέσα από συνεχή προβολή, να δείξει ότι ενδιαφέρεται για μια διαφορετική κατηγορία τουριστών. Κάποιες εκ των στρατηγικών κινήσεων παρουσιάζονται στο παρακάτω Πίνακα-όπως προκύπτουν από την πρόταση της Ν.Α. Χίου για την Δ' προγραμματική .
3. Στη τρίτη φάση θα πρέπει να αναπτύξει σχέδια ώστε να προσελκύσει τουρισμό καθ' όλη την διάρκεια μέσα στο έτος - συνεχής κερδοφορίας – επιδιώκοντας χειμερινό τουρισμό.
4. Σε τέταρτη φάση αναπτύσσονται συγκεκριμένες πολιτικές και μέτρα. Προτείνονται: 1. Βελτίωση της εικόνας του υπάρχοντος προϊόντος και

εστίαση σε νέες αγορές. 2. Συνεργασίες με νέους tour-operators, οι οποίοι εστιάζουν σ' άλλες αγορές. 4. Επενδύσεις στη προστασία των θαλασσών, για την απόκτηση παραπάνω σημαιών. 5. Στη στήριξη της γεωργίας ως εναλλακτική πηγή οικονομικών πόρων, σε περίπτωση μελλοντικής ύφεσης στο τουριστικό προϊόν-ενίσχυση αγροτικού τουρισμού. 6. Επένδυση στη βελτίωση των συνθηκών διαμονής στο νησί, με σκοπό την αύξηση των τιμών και την εστίαση και σε άλλες αγορές. Τέλος εστίαση στον εναλλακτικό τουρισμό (Γκολφ, Ορειβασία, πολιτιστικό τουρισμό, θρησκευτικό τουρισμό. Η Χίος είναι ένα νησί παραδόσεων, ο Νομός μπορεί να εκμεταλλευτεί τη φήμη του αλλά και τη δυναμική του νησιού. Παραθέτουμε κάποιες επιπρόσθετες προτάσεις για διαφοροποίηση και εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος όπως αυτές προκύπτουν από την πρόταση της ΝΑ Χίου για τη τέταρτη προγραμματική περίοδο. Συγκεκριμένα παραθέτουμε το παρακάτω πίνακα

ΠΙΝΑΚΑΣ 6 :ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΣ – ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
<u>ΧΙΟΣ</u>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ανάδειξη μεσαιωνικού χαρακτήρα 2. Ανάδειξη ναυτικού χαρακτήρα 3. Ανάδειξη προστατευμένων περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και αρχιτεκτονικού χαρακτήρα (π.χ. Κάμπος, Φρούριο) 4. Το νησί της μαστίχας 5. Το νησί του Ομήρου, της γνώσης, του πολιτισμού 6. Γνωριμία με παραδοσιακές δραστηριότητες, προϊόντα, ήθη, έθιμα 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Αξιοποίηση ιαματικών πηγών Αγιασμάτων 2. Δημιουργία υποδομών τουρισμού και αναψυχής για ΑΜΕΑ 3. Αξιοποίηση Γεωθερμικού πεδίου Νενήτων 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Βυζαντινά μνημεία (Νέαψ Μονή, Κρήνα, Μονή Μουνδών, Σικελία κ.α) 2. Μοναστήρι Αγ. Μαρκέλλας 	<p>Ιωνικό κολυμβητήριο – αξιοποίηση υποδομών ναυταθλητισμού</p> <p>Αθλητικό χωριό Αίπους</p> <p>Μαρίνα Χιού</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1.Μαστίχα, ορχιδέες, τουλίπες 2.Ιστορικές και φυσιολατρικές διαδρομές 3.Βοτανικός κήπος του Αιγαίου 4.Σπήλαια Νομού Χιού 	<ol style="list-style-type: none"> 1.Τεχνολογικά πρωτοποριακές εκπαιδευτικές και συνεδριακές εγκαταστάσεις 2.Αξιοποίηση αρχαιακού πλούτου βιβλιοθήκης Κοραή

Τέλος καθορίζοντας τις πολιτικές εφαρμογής του σχεδίου ανάπτυξης, μπορούμε να πούμε: 1. Η εφαρμογή θα γίνει μέσα από τη συνεργασία του Νομού με ντόπιους επιχειρηματίες, 2. Ο Νομός θα πρέπει να επενδύσει στην εκπαίδευση των ντόπιων επιχειρηματιών, ώστε να μπορέσουν να εκπαιδευτούν στην εξυπηρέτηση των πελατών, στη διαχείριση των επιχειρήσεων τους και γενικά στη νέα φιλοσοφία που αναφέραμε ότι θα πρέπει ν' αναπτύξει η περιοχή, 3. Συνεχώς έλεγχος του πλάνου καθ' όλη τη διάρκεια εφαρμογής του, 4. Ανάπτυξη αυστηρών νομοθετικών ρυθμίσεων. 5. Επενδύσεις σε διαφημιστικό επίπεδο για διαμόρφωση του προφίλ της περιοχής- ενίσχυση του θεραπευτικού τουρισμού μέσα από τις θετικές επιδράσεις της μαστίχας στον άνθρωπο. Η περιοχή θα πρέπει άμεσα να αλλάξει το προφίλ της αν θέλει να παραμείνει βιώσιμη αλλά και να εκμεταλλευτεί τη φήμη της στη διεθνή αγορά. Η Χίος έχει προοπτικές αρκεί να διατηρήσει τα κεκτημένα (γεωργία, καλή τοποθεσία, μαστίχα κ.λ.π) και να επενδύσει σ' ένα καλύτερο πρόσωπο στη διεθνή τουριστική αγορά, εστιάζοντας σε πιο ποιοτικούς επισκέπτες. Η Χίος είναι από τα πιο όμορφα νησιά μας οι τοπικοί φορείς δεν επενδύουν στη δυναμική του και δε βλέπουν ότι στο μέλλον υπάρχει η διαφαινόμενη απειλή των νέων κρατών της Ε.Ε τα οποία έχουν να παράσχουν χαμηλές τιμές και πολλές επιλογές στους τουρίστες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Chuck Y. Gee – James C. Makens –Dexter J. L.Choy,(2001), Τουριστική και ταξιδιωτική βιομηχανία ,ΕΛΛΗΝ
2. Muller Pierre (1950), Η Ανάλυση των πολιτικών του κράτους : ανάλυση των δημόσιων πολιτικών / Pierre Muller, Yves Surel ;μετ. Δέσποινα Παπαδοπούλου, Μαριάννα Ψύλλα, Αθήνα : Τυπωθήτω, 2002
3. Pierre Muller, Yves Surel,(2002) ,Η ανάλυση των πολιτικών του κράτους ,Τυπωθήτω
4. Αθ.Δ.Παπαδασκαλόπουλος –Μ.Σ Χριστοφάκης, (2002),Περιφερειακός προγραμματισμός.Παπαζήση
5. Β.Ρούπας, Δ.Λαλουμης,(1998), Διοίκηση τουριστικών επιχειρήσεων, Α,Σταμούλης, Αθήνα
6. Βαρβαρέσος Σ,(1999), Τουριστική ανάπτυξη και διοικητική αποκέντρωση, Προπομπός,
7. Βαρβαρέσος Σ. (1997) Τουρισμός – οικονομικές προσεγγίσεις, Προπομπός
8. Βαρβαρέσος Στέλιος(1998), Τουρισμός: Έννοιες, Μεγέθη, Δομές, Προπομπός
9. Βασιλάκης, Π., Δουνιάς, Γ. (2001), Γενικές Οδηγίες Σύνταξης Επιχειρηματικών Σχεδίων. Ευπαλίνος – Περιοδική έκδοση του Περιφερειακού Τμήματος ΒΑ Αιγαίου του Τ.Ε.Ε., Τεύχος 5
10. ΕΝΑ ΧΙΟΥ ΑΕ,(2003), Μελέτη τουριστικής προβολής Νομού Χίου, ΝΑ Χίου, Χίος
11. Κοκκώσης, Χ., Τσάρτας, Π.: (2001), Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα
12. Λύτρας Περικλής Ν(1990)., «Τουριστική Κοινωνιολογία, βασικές έννοιες της Κοινωνιολογίας του Τουρισμού», εκδόσεις Interbooks, Αθήνα
13. Παυλίδης, Π. (1993) ,Ξενοδοχειακό Μάρκετινγκ, Εκδόσεις Interbooks
14. Παυλόπουλος, Π., (1999), Το μέγεθος και η Δυναμική του Τουριστικού Τομέα, ΙΤΕΠ,

15. Σωτηριάδης, Μ.: (1994), Τουριστική Πολιτική, Τ.Ε.Ι. Κρήτης,
Ηράκλειο Κρήτης
16. Τζωρτζάκης Κ(2002),Οργάνωση και Διοίκηση, Rosili

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Δ.Α.Ε.Χ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ
Ε.Ο.Τ ΕΘΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
ΕΓΤΠΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ
ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ
ΕΠΑΑΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ
ΕΠΠΕΡ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
ΕΤΠΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΖΟΕ ΖΩΝΕΣ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ
ΚΑΠ ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΚΠΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ
ΚΠΣΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΙΝΟΤΟΜΑ ΣΧΕΔΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
Κ+Π ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ
ΟΠΑΑΧ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ
ΧΩΡΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ
ΠΕΠ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
Τ.Ε.Δ.Κ ΤΟΠΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
ΤΕΠ ΤΟΜΕΑΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΥΠ.ΑΝ. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΥΠ.ΟΙ.Ο.ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΥΠΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ
ΧΑΔΑ ΧΩΡΟΙ ΑΝΕΞΕΛΕΓΚΤΗΣ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ
ΧΥΤΑ ΧΩΡΟΣ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΤΑΦΗΣ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ